

Riksdagens protokoll

2000/01:58

Onsdagen den 31 januari

Kl. 09.00 – 15.16

1 § Särskilt anordnad debatt om BSE (galna ko-sjukan) och om hanteringen av djur

*Särskilt anordnad
debatt om BSE (galna
ko-sjukan) och om
hanteringen av djur*

Anf. 1 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Den här debatten ska handla dels om BSE, galna ko-sjukan, dels om djurhanteringen i allmänhet. Det är mycket lämpligt att behandla dessa två frågor tillsammans. Galna ko-sjukan är nämligen bara ett av flera symtom på det ohållbara i den nuvarande storskaliga köttindustrin och på den underliggande bristen på respekt för djuren som kända varelser.

Både vi och djuren är i desperat behov av en ny jordbrukspolitik, som präglas av respekt för djuren och som prioriterar kvalitet framför kvantitet. Vi måste överge den känslolösa industriella djurhanteringen. Naturen accepterar inte djuruppfödning under onaturliga förhållanden.

Den direkta orsaken till galna ko-sjukan är driften att tjäna pengar, den profithunger som finner sätt att utnyttja också döda djur och slaktavfall och som pumpar upp storleken på nötkreatur genom att göda dem med animaliskt protein. Kravet på att vår mat ska vara billig går ut över djuren – ju billigare mat, desto större djurlidande. Det gäller höns i burar, grisar i trånga stallar och kor som drivs till att producera mer med hjälp av animaliskt protein. Kor är vegetarianer av naturen. Att göra dem till kannibaler genom att utfodra dem med deras döda nedmalda släktingar är ett brott mot naturen, ett brott som orsakat galna ko-sjukan och som en följd av det en ny variant av Creutzfeldt–Jakobs sjukdom hos människan. Djur som är vegetarianer av naturen ska utfodras med vegetabiliskt protein, inte animaliskt.

Vi har en bra djurskyddslagstiftning i Sverige, i alla fall på papperet. Där talas det om djurens rätt till naturligt beteende. Men hur ser det ut i verkligheten? Kan medborgare som bryr sig om hur djuren har det verkligen känna förtroende för dagens djurhantering? Den frågan ska jag återkomma till i mitt nästa inlägg.

Anf. 2 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Den här debatten har bl.a. kommit till efter ett antal avskyvärda exempel på djurhållning, som vi med fasa har sett rulla fram i TV-rutorna under senare tid. Många har inte ens i sin vildaste fantasi kunnat föreställa sig vad vi har sett. Vi kan nu ana att sådant här kan

förekomma lite överallt. Få företeelser upprör människor så mycket som djurplågeri.

Det är naturligtvis inte bara där borta i Belgien långt utanför Sveriges gränser som eländet finns. Nej, under senare år har vi upplevt ett antal fall av ansvarslös djurhantering även i vårt land. Det känns djupt ned i hjärteroten för varje normalt funtad bonde. Något har blivit fel, har gått snett. Har vi glömt etiken i djurhanteringen?

Om inte förr så borde väl senare tids uppmärksammade vanvård av djur kunna bli den väckarklocka som är alldeles nödvändig om svenska bönder och konsumenter ska kunna känna harmoni i sitt arbete och med stolthet även fortsättningsvis producera och njuta av svenska kvalitetslivsmedel.

Naturligtvis finns det inga ”galna kor”. Men det finns möjligen ”galna människor” – kanske ändå inte alla. Att Europa nu står inför sin kanske största livsmedelskris någonsin när det gäller nötkött, både ekonomiskt och moraliskt, beror med stor sannolikhet på att vi mer och mer lämnat det småskaliga jordbruket som vårdats med värme av familjekretsen och i stället hamnat i en storskalighet som mer liknar djurfabriker.

Den ekonomiska pressen och storskaligheten har tvingat fram okontrollerbara hanteringskedjor som tycks följa principen ”att handla först och tänka sedan”.

I Sverige har vi trots allt en förhållandevis god djurhantering, och dessutom tycks vi så här långt vara lyckligt lottade när det gäller galna ko-sjukan. Ändå är det dags att tänka och handla nytt, djärvt och rätt, inför framtiden inte minst för våra barns skull.

Vår position som ordförandeland i EU, med en förständig jordbruksminister, kunniga jordbrukare med en stor portion vanligt bondförnuft, borde utgöra en god grund till framgång i ett sådant arbete.

Mat är en fråga om hälsa, miljö, etik och moral – både för djur och för människor.

Anf. 3 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Den här särskilda debatten rör två olika frågor, BSE och djurhållning. Men de har, precis som Matz Hammarström sade, ett nära samband. BSE-frågan tvingar Europas länder att tänka om. Livsmedelsproduktionen måste läggas om. De gamla metoderna har nått vägs ände. Människans förhållande till växt- och djurvärlden måste förändras. Detta kommer också att vara ämnet i vår för en särskild öppen debatt i EU:s ministerråd som jag kommer att leda och som jag har tagit initiativ till.

Låt mig så först redogöra för BSE-frågans ställning. BSE har skapat rädsla, och det är förstäeligt. Men vi får inte låta rädslan leda till panik. Vi måste noga överväga så att våra åtgärder blir effektiva, meningsfyllda och grundade på vetenskapliga fakta.

BSE sprids genom ett omvandlat protein som angriper nötkreatur. Smittan finns i djurens hjärna, ryggmärg och vissa inälvor. Smittan sprids via foder som innehåller rester av de här organen. Köttmjöl, som är foder till kreatur, är nu förbjudet i hela EU. Smittkedjan är därmed bruten.

Detta har dock skett alltför sent. Därför får vi nu fall av BSE i flera medlemsländer utanför Storbritannien, där det hela började. Sverige, Finland och Österrike har av EU-kommissionen klassats som preliminärt

fria från BSE. I Sverige har vi handlat förebyggande. 1986 förbjöd riksdagen att rester från självdöda djur, dvs. kadaver, maldes ned till foder. 1991 införde vi förbud mot köttmjöl från idisslare till idisslare. Sedan 1994 är förbudet lagstiftat inom hela EU.

Vi har tidigare än alla andra EU-länder således brutit smittkedjan. Nu hanterar vi också riskmaterial på ett särskilt och säkert sätt. Hjärna, ryggmärg, tarm, tonsiller och ögon på djur över tolv månader tas om hand i en särskild ordning. Materialet förbränns enligt ett särskilt program. Sverige har testprogram för att spåra eventuell smitta. Vi testar i år 20 000 djur. Testen utförs på sjuka eller självdöda djur. Vi planerar att bygga nya destruktionsanläggningar för att förbränna de döda kropparna och annat riskmaterial.

I flertalet andra EU-länder testar man alla nötkreatur äldre än 30 månader. Enligt min och den vetenskapliga expertisens mening ger detta ingen ökad säkerhet. EU har för övrigt godkänt Sveriges program. Att testa alla nötkreatur äldre än 30 månader skapar två problem. Det ser vi mycket tydligt i t.ex. Tyskland, där man verkligen kan tala om panik.

Först och främst är testkapaciteten i Sverige, precis som i de andra länderna, för liten. I Sverige skulle det handla om att testa 200 000 djur, i hela EU 23 miljoner djur. De djur man inte hinner testa – och man hinner inte testa alla – måste föras direkt till förbränning, trots att det stora flertalet djur är friska. Det handlar alltså om att friska djur ska rakt in i ugnarna, och det är många djur. Samtidigt saknas det tillräcklig kapacitet för destruktionsanläggningar. Ugnarna räcker alltså inte till. Man måste lagra tiotusentals kadaver i väntan på förbränning. Här finns också en smittorisk som kan vara långt farligare än BSE. I senaste numret av Läkartidningen varnas med rätta för ett sådant läge.

Dessutom är nuvarande testmetoder – de som hittills finns – inte säkra. De är osäkra, därför att de inte är framtagna för konsumentssäkerhet. Både ett test som visar smitta och ett som visar smittofrihet kan vara falska. Vissa eventuella BSE-fall riskerar helt enkelt att inte upptäckas. Sjukdomen måste nämligen ha nått ett visst stadium innan den säkert kan konstateras. Därmed invaggas konsumenterna i en falsk trygghet.

Sverige har varit tidigt ute och arbetat förebyggande. Därför har vi inte drabbats av BSE. Frågan kan då ställas, och jag har fått den många gånger: Kan man garantera smittofrihet också i framtiden? Svaret är förstås att en sådan hundra procentig garanti kan ingen regering, enskild politiker eller någon över huvud taget ge. Men vi importerar endast ett litet antal djur från andra länder, mestadels avelsdjur. Vid slakt testas alla importerade djur, och hittills har ingen smitta upptäckts.

Foder i Sverige är strikt kontrollerat, och nu ökar vi den kontrollen ytterligare. Det som skulle kunna hända är att någon bonde köper upp köttmjöl i utlandet och själv fraktar hit det. Med EU:s fria inre marknad är det ju teoretiskt möjligt. Men finns det kadaver i det mjölet och han använder det är det olagligt i Sverige. Då begår han eller hon ett brott. Och varför skulle han eller hon göra det? Foder är ju relativt billigt i Sverige. Tar bonden verkligen en sådan risk?

Jag upprepar därför: Låt oss inte gripas av panik och ta till oöverlagda åtgärder. Låt oss diskutera frågan sansat och på basis av fakta och vetenskap. Och låt oss söka samförstånd i en svår situation. Men låt oss också ta till oss den dyrköpta erfarenhet som BSE-frågan gett Europa. Den

tvingar till radikalt nytänkande kring livsmedelsproduktionen i framtiden. Därmed är jag inne på frågan om djurhållningen.

Många djur lever, arbetar och dör för människans skull. Är det rätt eller fel? Vi behöver djuren bl.a. för mat och för kläder, men också till sällskap och nöje. Vi behöver betande djur för att hålla landskapet öppet och säkra den biologiska mångfalden. Samtidigt vet vi att djur är individer med behov som kräver hänsyn. Hur ska vi då som människor förhålla oss till detta?

Långt in i modern tid har vi utsatt djur för grov exploatering, okänslig behandling och dåliga hygieniska förhållanden. Det har skadat också människor. Men också vår kunskap om djurens beteenden, behov, foder, skötsel och sjukdomar har ökat. Vi har i dag mer friska och välmående djur än tidigare. På senare år har kritiken mot det ensidiga utnyttjandet av djuren växt sig stark. Frågan om människans etiska ansvar för djur och djurhållning kräver att få bli besvarad.

Här kan två frågor sägas vara grundläggande: Har människan en särställning gentemot djuren? Har djuren ett eget värde?

Människan som art skiljer sig från djuren genom sin unika specialisering av hjärnans kapacitet, och vår förmåga till abstrakt tänkande och skapande av psykiska strukturer är unik. Det vore dock fel att av detta dra slutsatsen om människans generella företrädesrätt gentemot djuren.

Människan är den enda art som kan ta ett ansvar för vår jords framtid och för dess utveckling. Vår rätt begränsas därför av en moralisk plikt gentemot naturens alla livsformer. Detta kräver en genomtänkt etisk hållning. Av detta följer ett erkännande av att djuren har ett eget självständigt värde och en rätt. Det obegränsade mänskliga egenintresset måste därför stå tillbaka för denna rätt.

Djur kan uppleva smärta, lidande, rädsla, men också trygghet, tillgivenhet och välmående. Djur har ett minne, och de reagerar på bra eller dålig behandling. Det innebär att hållande av husdjur är etiskt försvarbart bara under bestämda former och villkor. Vad detta innebär kommer regeringen att ge uttryck för i ett särskilt djuretiskt program som nu förbereds. Låt mig nämna några detaljer.

Jag överväger en fristående myndighet som ska ha hand om djurskyddet i Sverige.

Tillsynen av djuren är mycket viktig. Här förbereds en förstärkning.

Också vår djurskyddslag kan förstärkas, så att den också omfattar djuren utanför husdjursområdet.

Jag anser att sanktionerna mot dem som bryter mot djurskyddslagen ska ses över.

Lagstiftningen måste utgå från djurens behov. Vilka behov har t.ex. en mink? Den frågan hoppas jag snart ska bli besvarad för att se om dagens minkhållning är relevant. Rävållningen i bur är redan utdömd.

Djurförsöken ska minimeras. Test av kosmetiska produkter ska inte vara tillåtna.

Slakt är den mest ingripande åtgärd som vi kan utföra mot djur. Därför är det mycket viktigt att slakten sker så skonsamt som möjligt och att djuren behandlas väl när de förs till slakt. Djur ska vara bedövade när de slaktas. Därför godtar regeringen inte slakt med avblodning utan bedövning, s.k. koscherslakt. Vi har nyligen fått nya regler för hur slakt ska gå till.

Djur under transport behöver ett förstärkt skydd. Detta regleras nu på EU-nivå och är föremål för diskussion. Det diskuterades senast i förrgår.

Fru talman! Detta är några av de förändringar som jag planerar.

Frågor om djur och mat berör människor mycket. Det ställer stora krav på oss politiker att förvalta det förtroende som vi har fått. Låt oss påminna oss om detta och, precis som hittills, med en smula ödmjukhet försöka lösa dagens svåra frågor.

*Särskilt anordnad
debatt om BSE (galna
ko-sjukan) och om
hanteringen av djur*

Anf. 4 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Det har skett en förändring i vår syn på djur, skrev Margareta Winberg i Göteborgs-Posten den 4 oktober. Jag vet inte om det riktigt stämmer. Än så länge är det nog mer korrekt att säga att vi måste förändra vår syn på djur än att det redan har skett en sådan förändring. Därför var det bra att jordbruksministern i sitt anförande sade just detta: Vi måste lägga om livsmedelsproduktionen. Vi måste förändra vårt förhållningssätt till djurvärlden.

Varför vi måste göra det ska jag försöka visa på. Jag ska ta två exempel ur verkligheten: Verkligheten för de djur som transporteras till slakt i Sverige och i övriga Europa och verkligheten för kycklingarna i den svenska broilerindustrin.

Först djurtransporterna: Djur är inte varor. De är levande varelser. Det kan inte anses rimligt att djuren ska ingå i den fria rörlighet som EU påbjuder.

Det rådande bidragssystemet är oacceptabelt eftersom det ger större bidrag för transport av levande djur än för kött. Riktig stora bidrag får man om man transporterar levande djur till länder utanför EU. Det är en slags belöning för att man hjälper till att hålla djuren borta från EU:s köttberg. Konsekvenserna av den hanteringen är förfärliga. Bilder från djurtransporter har varit outhärdliga att se. Filmen *Some Lie Dying*, som visats både i TV och här i riksdagen, visar ett brutalt våld mot djur och även en obegriplig nonchalans och okänslighet för lidande i många länder i Europa.

Får transporteras levande från Storbritannien till slakterier i Spanien, Italien och Grekland. När det gäller Grekland kan transportererna vara 100 timmar långa. Grisar transporteras från Storbritannien och Sverige till Tyskland och, om de har otur, vidare till Italien. Hästar transporteras från Baltikum och Polen ända ned till Italien och Sardinien – en resa på upp till 250 mil.

Regelsystem och bidragssystem gör den grymma trafik som genomkorsar Europa ekonomiskt rationell. Det skulle inte behöva sägas, men tyvärr behöver det sägas: Reglerna måste ändras. De borde aldrig ha kommit till. Men så här blir det när ekonomismen får härja fritt och när allt underställs profithunger och tillväxtjakt.

Djuren är ofta i ett bedrövligt skick när de kommer fram – om de lever. Vid slutstationen väntar slakterier med metoder så grymma att de inte låter sig kläs i ord. Djurhänsyn och empati existerar inte. Vi vet att även svenska djur som grisar, kalvar och hästar hamnar i hanteringen.

Är jordbruksministern beredd att under ordförandeskapet med hög prioritet driva frågan om ett stopp för långa djurtransporter och den gräsliga hanteringen vid slakterier i många EU-länder?

Hur är det då i Sverige? Man vill gärna tro att inga svenskar, med den svenska djursynen, ska vara med om något sådant här. Men tyvärr – 1999 skickades ungefär 11 000 kalvar från Sverige. De var ofta inte äldre än två veckor, och de skickade i väg för att födas upp i trånga bås på en järnfattig föda för att få järnbrist och bli vitt kalvkött. Dessutom importerades vitt kalvkött till Sverige. LRF har uppenbarligen misslyckats med att få sina medlemmar att avstå från att skicka levande kalvar till länder med en uppfödning som är förbjuden i Sverige. Är jordbruksministern beredd att agera för att sätta stopp för den hanteringen?

Så går vi över till den svenska normalkycklingens verklighet. I Sverige föds 65 miljoner kycklingar upp för slakt varje år. De får leva i 35 dagar. De ser under den tiden inte dagens ljus. De sväller onaturligt som gigantiska vetebullar och väljer, om de får chansen, foder med smärtstillande preparat. Det har försök i England visat. De har ont i kropp och skelett. Många kan inte röra sig, och andra har frätskador på fötterna. Åter andra har hjärt- och leverskador. Kort sagt: De ges inte ett värdigt liv i överensstämmelse med djurskyddslagen.

I den svenska så omskrutna djurskyddslagen står mycket som borde göra uppfödningen av de s.k. slaktkycklingarna omöjlig. Där står att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande. Det står att djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. I djurskyddsförordningen står det att stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska vara så rymliga att samtliga djur i utrymmet kan ligga samtidigt och röra sig obehindrat. Det står också att Jordbruksverket får meddela föreskrifter om förbud mot eller villkor för avel med sådan inriktning att den kan påverka djurens naturliga beteenden. Avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för djuren är förbjuden, står det.

Alla dessa paragrafer borde göra det omöjligt att behandla kycklingarna som vi gör i dag. Tycker man inte att det lidande som kycklingarna utsätts för är onödigt? Eller menar man på allvar att kycklingarna får möjlighet till naturliga beteenden i dagens industriuppfödning? Rörelsefriheten är näst intill obefintlig – före slakt åtminstone. Men värken i ben, skelett och muskler gör i och för sig att kycklingarna väljer att röra sig så lite som möjligt.

Är aveln acceptabel när slaktkycklingens föräldrar, tuppar och hönor, har så tunga kroppar i förhållande till skelett och leder att de måste halvsvältas för att kunna hållas och föröka sig, och när kycklingarna växer så ohejdat att kroppen inte hinner med?

Livet för en kyckling varar drygt en månad. På den tiden växer den från en liten nykläckt individ på 100 gram till en slaktkyckling på ett och ett halvt kilo. På 20-talet tog det här 120 dagar. Nu är man effektivare – det tar 35 dagar i dag. För att ytterligare maximera processen hålls temperaturen hög, och ljuset är på nästan hela dygnet. I Sverige, som anses ha stränga regler, behöver natten bara vara två timmar. Tillväxthastigheten är enorm. Tillsammans med 65 miljoner andra kycklingar i Sverige per år har den lilla kycklingen bara en uppgift i livet: att äta för att växa, att äta för att ätas.

Eftersom samma snabbväxande hönsraser används i kycklinguppfödning världen över finns smärtan också i de svenska kycklingstallarna

trots att det uttryckligen står i djurskyddsförordningen att avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för djuren är förbjuden. Varför förbjuds då inte extremavlade hönsraser, Margareta Winberg?

I takt med att kycklingarna växer krymper också varje kycklings utrymme. I Sverige får det finnas 35 kilo kyckling per kvadratmeter. Det betyder ungefär 23 kycklingar per kvadratmeter mot slutet av kycklingens liv. Varje kyckling har alltså en fyrkant med 20 centimeters sida. Röra sig obehindrat, står det. Varför har vi en djurskyddslag som säger ett och en verklighet som säger något helt annat?

Detta är bara *ett* exempel. Är det acceptabelt att hålla höns, kycklingar eller grisar så att de aldrig får se solen? Är det förenligt på kravet på naturliga beteenden att kalvar aldrig får dia eller att kon aldrig får slicka sin kalv? Sedan några år måste mjölkkor ut under sommaren. Men en sinko har inte samma rättigheter, och inte heller ett köttdjur.

Det talas om djurens rättigheter i dag. Den rätten grundar sig på att vi inser att djur kan känna lidande. De rättigheterna är någonting som vi förvaltar och ger djuren. Ju mer vi lär om genetiken, desto närmare kommer vi djuren i insikten om att skillnaderna mellan dem och oss inte är så stora.

Anf. 5 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Egentligen har vi jorden, djuren och våra fantastiska naturresurser bara till låns. Det låneansvaret – förvaltarskapstanken – är en grundsten i kristdemokraternas ideologi. Däri ligger också utgångspunkten för vår jordbrukspolitik – för hanteringen av jorden och djuren. Det innebär ett mjukt, hållbart samhälle som vi med gott samvete kan lämna vidare till våra döttrar och söner och där vi tar hänsyn till de känsliga biologiska processerna, naturens och resursernas kretslopp.

Förvaltarskapet innebär inte att vi äger jorden, djuren och naturresurserna. Det är bara ett lån från framtiden – från våra barn och barnbarn.

Det är fullständigt självklart att djuren ska behandlas på ett sådant sätt att de slipper onödigt lidande. Det gäller transporter, det gäller uppfödning och det gäller slaktförhållanden. Den djurskyddslagstiftning som finns måste efterlevas. Det borde inte vara orimligt att följa upp det hela och se att så sker. Det är dags att se över regelverk och lagar i ett etiskt perspektiv. Vi behöver en diskussion kring etik och respekt också vad gäller djur. Vi behöver ett samlat grepp om de djuretiska frågorna så att vi kan agera med enhetlighet när det gäller alla frågor som rör hanteringen av våra djur.

Frågan om etik och moral när det gäller djurhantering är i högsta grad en huvudfråga, som vi kristdemokrater hoppas att jordbruksministern med allvar tar med sig in i de innersta kretsarna under Sveriges ordförandeskap.

Det handlar om en grundläggande respekt för värden, för människor, djur och natur. Det är en respekt som ofta rubbas av egoism och hunger efter profit. Den som inte respekterar djur respekterar sannolikt inte heller människor och miljö.

Människan har en särställning på grund av sitt förnuft och på grund av förmågan till moraliska val. Därför har vi ett moraliskt ansvar också för djuren. Det innebär att vi måste behandla djuren väl, och inte kränka och hänsynslöst utnyttja dem.

En hantering som väckt avsky hos många är de alltför långa och krävande djurtransporterna. Det är skamfläckar som inte bara berör andra länder utan också oss här hemma. Ska verkligen svenska gödkalvar köras i väg till Holland? Är det inte dags att se över de exportstödsregler som gör detta möjligt?

Jag tror inte att svenska bönder innerst inne mår bra av att tvingas in i ett sådant system för att klara sin ekonomi. Varför går det inte lika bra att skicka kött som levande djur? För övrigt så finns det ju ändå regler om hur djur ska transporteras inom EU. Varför efterlevs de inte? Är det inte dags att vi respekterar regler som finns som en första åtgärd? Det handlar om restider, vila, vattentillgång, hygien och ventilation. Ska levande djur egentligen behöva fraktas mer än 50 mil?

Problemet med stressade djur vid slakt och långa transporter kan undvikas dels genom mobila slakterier, som slaktar på gården, dels genom många små slakterier som betjänar näraliggande gårdar. Att gårdens djurskötare ska vara med vid slakten är viktigt för att djuren ska vara lugna och trygga.

För att åstadkomma dessa förändringar krävs det att de små gårdarna med små besättningar får finnas kvar och att de stora gårdarna kan dela upp sin djurbesättning i flera grupper, var och en med sin djurskötare som har tillräckligt med tid för att ägna sig åt djurens både generella och individuella behov.

Fördelen med små och mobila slakterier är etisk, eftersom man slipper onödig stress och lidande. Det finns också kvalitetsmässiga fördelar. Det är ett känt faktum att stress påverkar köttkvaliteten negativt. Sveriges konsumenter blir mer och mer medvetna om vad de stoppar i sig, och det finns en utbredd oro för följderna av att äta kött som innehåller rester av antibiotika eller kött från djur med salmonella och naturligtvis galna ko-sjukan.

Medlemsstaterna följer helt enkelt inte de djurskyddsregler som finns, och kontrollen är i många fall usel. Förhoppningsvis kan den nya europeiska livsmedelsmyndigheten och djurskyddsmyndigheten, som vi hörde talas om, bidra till att detta blir bättre. Det borde också finnas sanktionsmöjligheter mot företag och medlemsstater som upprepade gånger bryter mot gemensamma regler.

Sedan, fru jordbruksminister, hoppas vi från kristdemokraternas sida att djurhanteringen ur etisk synvinkel totalt sett, inom hela EU, ses över och förnyas så fort som möjligt.

Jag ska därefter gå över till djurförsöken. Inom EU:s medlemsländer används ca 50 000 djur per år i test för kosmetiska produkter eller råvaror. Åtgärder mot den verksamheten har skjutits på framtiden, detta trots att det i dag finns alternativa metoder för att testa medicinska och kemiska preparat, metoder som kan ersätta testen på levande djur. Sverige bör vara ett föregångsland genom att på etiska grunder kräva ett förbud mot test av detta slag inom hela EU. Det är viktigt att markera Sveriges hållning att den här typen av djurtest inte står i överensstämmelse med god etik.

Fru talman! Över hela vår värld kränks dagligen de värden som vi bl.a. genom olika konventioner i FN har kommit överens om ska gälla. Det gäller både djur och människor. Det vi behöver är en upprättelse av

Anf. 6 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Dagens debatt, föranledd av BSE, galna ko-sjukan och hanteringen av djur i vissa EU-länder, rör frågor som oroar och irriterar många människor.

I spåren av de nya fallen av BSE i Frankrike, Tyskland, Österrike och Italien har oron på många håll lett till nära nog panikartade reaktioner. Köttkonsumtionen i t.ex. Tyskland har kraftigt minskat under senare tid. Reaktionen och oron är naturlig och självklar då BSE är en dödlig sjukdom som drabbar det centrala nervsystemet hos nötkreatur. De första fallen av BSE diagnostiserades i Storbritannien 1986. Fortfarande har landet en särställning då det gäller antalet fall, även om den uppåtgående trenden nu har brutits och antalet fall minskar.

De nya fall som under senare tid konstaterats i flera andra europeiska länder har troligen sitt ursprung i import av levande djur och/eller kött- och benmjöl från Storbritannien. Kopplingen mellan BSE hos nötkreatur och Creutzfeldt-Jakobs sjukdom hos unga människor har lett till en betydande skärpning när det gäller test och övervakning inom EU och av BSE-läget inom medlemsländerna. Detta är helt nödvändigt och riktigt.

Förutom i Storbritannien, med de första sjukdomsfallen – den spriddes på många olika håll i landet – har BSE påträffats i alla EU-länder i några få fall utom i Finland och i Sverige. Några fall har även konstateras i en handfull utomeuropeiska länder. Och i samtliga dessa fall har det varit fråga om importerade djur. Galna ko-sjukan kan därför härledas främst som ett problem kopplat till den intensiva djurhållningen i de västra delarna av Europa.

Redan 1981 uppmanades bönder av brittiska myndigheter att utfodra nötkreatur med proteinrikt benmjöl. Ett skrämmande faktum är att för att effektivisera tillverkningsprocessen tilläts foderproducenterna att minska temperaturen några grader, vilket uppenbart kan vara orsaken till att prionerna i mjölet inte har dödats. Smittvägen konstateras genom att djuren fått äta kraftfoder som innehållit infekterat kött- och benmjöl. Vad man i dag vet så finns det ingen smittöverföring mellan djur.

Efter nya fall i Frankrike samt fall i länder som tidigare var förskonade förstärktes åtgärderna inom EU i syfte att komma till rätta med problemen.

När det gäller Sverige kommer samstämmiga uppgifter från Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt och Livsmedelsverket att risken för BSE-smitta i Sverige är liten. Orsaken till detta är de åtgärder som Sverige vidtagit sedan många år tillbaka. Det innebär inte att man ska slå sig för bröstet och hävda att det inte finns någon risk. Det är uppenbart att man räknar med att det mycket väl kan inträffa i Sverige och att man därför måste ha en stark beredskap.

Nämnas kan att redan 1986 infördes ett förbud i svensk lagstiftning mot att utfodra djur med kadavermjöl, detta dock av etiska skäl. BSE-risken var då inte känd.

År 1987 förbjöds import av levande nötkreatur samt kött- och benmjöl från Storbritannien. Kött- och fiskmjöl till mjölkkor stoppades genom en branschöverenskommelse redan 1987. Och utfodring av idisslare

*Särskilt anordnad
debatt om BSE (galna
ko-sjukan) och om
hanteringen av djur*

med idisslarprotein förbjöds 1991. BSE är en anmälningspliktig djursjukdom som 1997 kom in under epizootilagen.

Sverige har en mycket liten import av djur, och framför allt gäller det vissa djur för avel. Att ta bort allt riskmaterial vid slakten är helt avgörande för att stoppa smittspridningen via köttprodukter. Detta tillsammans med tidigare nämnda åtgärder när det gäller foder indikerar enligt veterinära myndigheter att smittkedjan skulle vara bruten. Testningar och kontroller fortsätter, och en stor beredskap finns för åtgärder om läget så kräver.

Fru talman! Jag vill också slå fast att jordbruksministern i varje fall hittills är på rätt väg när hon stöder sig på vetenskapligt underlag. De åtgärder som vidtagits har varit väl avvägda. Dock vill jag fråga jordbruksministern: Är det inte dags att kräva en bättre innehållsdeklaration när det gäller foder till våra produktionsdjur?

Jag tror också att det finns goda skäl att förstärka nyss nämnda vetenskapliga underlag och utvidga detta till även andra faror när det gäller maten. Om vi ska kunna hålla oss i framkant i Europa måste vi bredda forskningen, annars kan vi inte klara uppgiften att vara världsledande när det gäller djurhälsa, djurvård och livsmedelssäkerhet. Är statsrådet beredd att verka i denna riktning?

I många år har Sverige haft en intensiv och öppen debatt om livsmedelskvalitet och om de förhållanden under vilka mat produceras. Det är inte bara fråga om smakmässig, teknisk och hygienisk kvalitet. Konsumenterna vill ha säkra och goda livsmedel producerade på ett sätt som kan accepteras. Man vill vara säker på att de djur som ger oss våra viktigaste baslivsmedel lever i en bra miljö, är friska och inte får medicin i onödan. De ska få näringsriktigt foder, fritt från skadliga ämnen.

Då det gäller djurskyddet vill man kunna lita på att de skräckexempel som då och då visas i medierna på djur som misshandlas och far illa i vissa andra länder inte har någon motsvarighet i vårt land.

Fru talman! Det finns en tradition av god djurhållning i Sverige. Djurhållningens ekonomiska betydelse för Sveriges bönder borde indikera att det finns en garanti för god omvårdnad. Det är ingen tvekan om att det som vi ser ute i Europa är fullständigt förödande. Det går helt enkelt inte att bedriva en lönsam produktion och få fram goda och säkra livsmedel, om man sköter denna på det sätt som vi har sett många skräckexempel på. Vi måste anstränga oss till bristningsgränsen för att försöka ändra regelverk och ekonomiska incitament som leder till att man kan driva verksamhet på det sättet.

Vi har från moderat sida all anledning att dela uppfattningen att alla krafter ska sättas in för att förbättra läget i vårt land och för att utnyttja möjligheten att genom engagemanget i EU förbättra livsmedelssäkerhet och djurskötsel när det gäller slakt och annat inom EU-gemenskapen.

Anf. 7 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Människor vill ha mycket och billigt kött. Sedan 1950-talet har världens köttproduktion fördubblats räknat per invånare på jorden, och den fortsätter att öka. För att man ska klara den ökningen har det accepterats att djuren har pressats allt hårdare. De har medicinerats med antibiotika i förebyggande syfte. Kor har utfodrats med kött- och kadavermjöl, och tillväxthormoner har tillsatts i fodret.

För att pressa priserna har man koncentrerat djuren till allt färre gårdar. Produktionen har blivit alltmer storskalig, med mindre och mindre tid för bonden att vårda och ta hand om djuren. Konsekvenserna av detta systemfel märker vi nu bl.a. genom BSE-krisen och dioxinskandalen.

I Sverige har vi undvikit de värsta avarterna av den industriella djurhållningen, men det är fortfarande så att vi deltar i samma jakt efter ökande avkastning, högre produktion och billigaste produkter. Det gör att djur även i Sverige behandlas på ett sätt som jag inte kan se något etiskt försvarbart i. Matz Hammarströms inlägg gjorde det smärtsamt tydligt hur det brister i vårt djurskydd.

Vem har ansvaret för att det är så här? Till stor del är det var och en av oss som köper köttet i affären. Därför väljer också alltfler, framför allt unga människor, att inte äta kött. Det är en fullkomligt sund reaktion med tanke på hur vi behandlar djuren. Andra, inklusive jag själv, väljer att äta kött från djur som man vet har haft det bra. Jag äter hellre kött av djur som jag själv eller någon som jag känner har fött upp, och jag avstår gärna från anonyma biffar från affärernas kyldiskar, som antagligen kommer från en mer eller mindre industriell djurhållning.

Att fortsätta att äta kött utan närmare eftertanke och utan att anstränga sig för att äta bra kött kan inte jag se något försvar för. Möjligen kan man ursäkta det med att man inte har tid, råd eller kunskap, men det kan aldrig bli mer än ursäkter.

Det är naturligtvis inte bara fråga om ett individuellt ansvar. Självklart ska vi gemensamt se till att vi har lagar och regler som garanterar både att djuren har det bra och att vår mat är säker. Det är ett politiskt ansvar som vi hittills inte har lyckats med. Vi skryter ofta om att vi är bättre än andra, men vi är inte bra nog.

Enligt vår mening beror det bristande djurskyddet och riskerna med våra livsmedel på ett grundläggande systemfel i dagens djurhållning och livsmedelsproduktion, och det måste förändras. Vi måste fråga oss var gränsen går för att hålla köttpriserna på en låg nivå. Hur mycket ska marknaden få styra djurhållningen? I dagens rationella livsmedelsproduktion har vi glömt bort att det är levande djur som vi hanterar. Djuren behandlas på samma villkor som andra produktionsfaktorer. Ett verkligt civiliserat och utvecklat samhälle måste ha ett annat förhållningssätt till djuren. Vi måste utgå från att de är individer med sina speciella behov, som vi inte har någon rätt att kränka bara därför att marknaden kräver det.

Både med tanke på djurskyddet och på smittrisen är det olämpligt med en omfattande handel med levande djur. Huvudinriktningen för djurrättspolitiken måste vara att minimera djurtransporterna. Att EU ger exportbidrag för levande djur är självklart oacceptabelt, och de stöden måste avvecklas. I stället är det nödvändigt med en utveckling mot ett småskaligt miljö- och djurvänligt jordbruk med lokal och småskalig livsmedelsförädling.

Det behövs lokala slaktmöjligheter på eller i närheten av gården genom gårdsslakterier eller genom mobila slakterier. Det måste bli ett stopp för den vansinneshandel med djur som gäller i dag, och det måste bli en ändring på den jordbrukspolitik som leder till större och större gårdar, där bonden tappar mer och mer av sin kontakt med djuren.

Ett problem som vi därför måste göra någonting åt är EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Dagens jordbrukspolitik driver på mot större och större gårdar. BSE-krisen kan förhoppningsvis leda till att fler inser det orimliga i dagens storskaliga djurhållning. Vi hoppas att den också leder till att fler inser att vi behöver en ny inriktning på jordbrukspolitiken, där man ställer det småskaliga miljö- och djurvänliga jordbruket i centrum.

När den svenska regeringen tidigare har drivit på för en reform av EU:s jordbrukspolitik har det inte alltid varit på ett sätt som gynnar den utveckling och det jordbruk som vi vill ha i Sverige. En utgångspunkt har varit fortsatt strukturrationalisering, och insikten om att en sådan ofta står i konflikt med både miljöhänsyn och djurskydd tycks ha saknats.

En reform av jordbrukspolitiken måste sätta miljön och djurskyddet i centrum, och ett bevarande och en utveckling av ett mer småskaligt jordbruk måste prioriteras. Jag hoppas att vi kan vänta oss att regeringen fortsätter att driva på för en reform av EU:s jordbrukspolitik och att det småskaliga miljö- och djurvänliga jordbruket sätts upp som mål för den reformen.

En djurskyddsfråga som vi borde kunna göra något för i Sverige är den lokala förädlingen av jordbruksprodukter. Många talar om småskalig lokal slakt, men vi har inte sett någon av de förändringar som krävs för att det ska bli lättare att starta lokala slakterier. Det handlar bl.a. om kostnaderna för veterinärbesiktning, som missgynnar de små producenterna. Det kan också gälla regelverket för slakterierna, som är anpassat till storskalighet. Detta är saker som regeringen måste ta tag i och där den måste återkomma med förslag.

Även mobila slakterier har diskuterats länge, och alla är överens om att det vore positivt om sådana kunde användas. Samtidigt är det med dagens regelverk näst intill omöjligt att använda mobila slakterier – utom för ren, som det finns ett undantag för i EU:s lagstiftning.

Jag skulle i dag vilja få ett tydligt svar från jordbruksministern om vi kan vänta oss att regeringen sätter upp den småskaliga miljön och det djurvänliga jordbruket som mål för en reform av EU:s jordbrukspolitik. Kommer ett förslag till reformer som gör att sammanslagningen till större och större gårdar kan hejdas? Kommer närproduktion och småskalighet att kunna gynnas av EU:s och Sveriges jordbrukspolitik i framtiden?

Vi vill ha en djurhållning som sätter djurhälsa, djuretik och säkra livsmedel i centrum. Vi är övertygade om att människor vill ha en förändring och vill kunna äta kött med gott samvete. Vi kan inte ha det som i dag, när många för att behålla aptiten väljer att inte ta reda på hur kycklingen eller biffen har kommit till tallrikarna.

(Applåder)

Anf. 8 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! I dag debatterar vi i kammaren två mycket viktiga frågor. De är viktiga därför att de berör både oss människor och djuren. Till dels kan sägas att dagens ämnen är två sidor av samma mynt. BSE är förknippat med djurhållningen. Spridningen och förekomsten av BSE är en del av den mörka baksidan på jordbrukets allt större industrialisering. Jakten

på ytterligare en liten ekonomisk marginal har fått till följd att naturen nu har sagt ifrån och på sätt och vis kan sägas slå tillbaka.

Låt mig också i sammanhanget säga att jag är glad över att vi i Sverige inte upptäckt några fall av BSE. Jag anser det vara ett styrkebesked för svensk djurhållning och något som visar att den håller en utomordentligt god klass. Även fodret som vi ger våra djur är i allra högsta grad en djurhållningsfråga.

Jag hoppas naturligtvis att vi även fortsättningsvis ska vara förskonade från BSE i vårt land. Men några hundra procentiga garantier kan inte lämnas, varför vi måste visa stor ödmjukhet för människors oro. Att Sverige inte är direkt drabbat av BSE gör inte människor lugna. Tvärtom känner många människor en betydande osäkerhet inför utvecklingen och inför att äta nötkött.

Denna oro och osäkerhet känner människor trots vårt mycket goda förebyggande arbete sedan många år tillbaka. Enligt mitt förmenande måste allt göras för att människor ska känna sig säkra inför de livsmedel de köper till sig själva och kanske inte minst till sina barn. Jag återkommer, fru talman, angående BSE i ett senare inlägg.

Fru talman! Svensk djurhållning tillhör de absolut bästa i världen. Det tycker jag är viktigt att påpeka. Det gör mig lite upprörd när jag även i denna kammare hör talare som påstår att det bara är en marginell skillnad mellan den svenska djurhållningen och den djurhållning som vi då och då ser bevis på i andra EU-länder och i världen utanför EU.

Med det är inte sagt att den svenska djurhållningen inte behöver förbättras ytterligare. Likaledes är jag oerhört upprörd varje gång jag får höra talas om eller se bildbevis på hur grymt människor ibland behandlar djur. Låt mig slå fast att människan genom sin unika ställning har ett särskilt ansvar för att se till att djur behandlas väl.

Vår ledstjärna måste vara att sträva efter att ständigt förbättra oss vad gäller vår djurhållning. Inte minst mot denna bakgrund välkomnar jag att djurhållningen debatteras av många och på många håll i vårt samhälle och därtill ofta.

Den svenska djurhållningen är i stora stycken ett föredöme för övriga EU. Jag och Centerpartiet anser att det är av yttersta vikt att Sverige jobbar för att djurskyddsreglerna i övriga EU skärps efter svensk modell. Sverige har i dag en stark djurskyddslag. Många uppfödningmetoder som är tillåtna i EU är förbjudna i Sverige. Det tycker jag är en klok och riktig inriktning.

Fru talman! Låt mig ta några exempel i djurhållningen som skiljer Sverige från andra länder. I Sverige har vi beteskrav för mjölkkor. Det saknas för andra EU-länder. Svenska utrymmeskrav är väsentligt högre än EU:s minimidirektiv. Vidare är t.ex. fixering av sugkor inte tillåten här medan det är det i andra länder. Sverige har krav på halm till svin och kalvar. Det saknas i andra länder.

Till detta kan även läggas andra krav som med rätta är tuffare i Sverige. Kom därför inte och säg att det inte skiljer nämnvärt mellan svensk och europeisk djurhållning, för det gör det. Låt mig samtidigt återigen slå fast att det naturligtvis alltid finns anledning att se över djurskyddslagstiftningen i syfte att förbättra.

Fru talman! Det går givetvis inte att diskutera djurhållningen utan att också tala om transporter av levande djur. Vi är många som förfäras och

upprörs över de transporter som sker inom EU samt till och från EU under mycket dåliga förhållanden, nyligen exemplifierat av svintransporter från Danmark.

Ett absolut krav är att det transportdirektiv som finns följs och gäller i alla delar av unionen. De länder som inte klarar av att garantera innehållet i direktiv måste ställas till svars för detta. Därtill är det befogat med en diskussion om transporttider och transportlängder. Utöver detta är det angeläget att EU:s subventioner till transporter av levande djur skrotas och avvecklas.

Det kan kanske av någon kan tyckas som litet förmätet av mig att stå här och tala om hur god den svenska djurhållningen är i jämförelse med djurhållningen i andra länder. Men faktum kvarstår. Svensk djurhållning tillhör de allra bästa i världen, även om enskilda undantag naturligtvis finns. Att hävda någonting annat vore att ljuga.

I detta sammanhang är det viktigt att se till de bakomliggande faktorer som finns i fall med t.ex. vanskötsel av djur. Ofta är det sociala aspekter som sjukdom av något slag, skilsmässa, kanske ett dödsfall i familjen eller någonting annat i den s.k. sociala sfären som ligger bakom dessa mycket tragiska fall.

I Centerpartiet talar vi därför ofta om vikten av att beakta jordbrukets sociala dimension. Jag hoppas att fler vill ta till sig denna viktiga bakomliggande faktor när det gäller dessa svåra, mycket grymma fall. Det finns samtidigt alltid anledning, som jag tidigare påpekade, att se över och vid behov förändra lagstiftningen. Jag är inte främmande för detta.

Som konsumenter har vi möjlighet att påverka inriktningen på både den svenska men också den europeiska djurhållningen. Det är en möjlighet och en chans som vi måste ta. Genom att göra medvetna och genomtänkta val kan vi visa att livsmedlen och de sätt som de produceras på är viktiga frågor för oss konsumenter.

Livsmedel måste framställas på ett ekologiskt och etiskt riktigt sätt. Det är en avgörande och viktig fråga både för oss för människor men också för våra djur och husdjur. Jag återkommer, fru talman, ytterligare vad gäller BSE.

Anf. 9 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Om jag får börja lite personligt: Hade den här debatten ägt rum för två år sedan hade jag säkert inte deltagit i den. Då hade vi gjort som de flesta andra partier och skickat fram en av våra företrädare i jordbruksutskottet.

Att jag deltar beror på Marit Paulsen. Hennes inval i Folkpartiets ledning har inneburit att frågorna om matsäkerhet och djurhållning har fått en annan prioritet i vårt parti än tidigare. Det är en prioritering som motsvarar den som väldigt många människor gör.

De flesta av oss tycker att det är viktigt med mat av hög kvalitet som inte riskerar vår hälsa. Det ställer i sig krav på bra djurhållning. Men de allra flesta tycker därutöver att det finns en etisk aspekt i förhållandet människa-djur. Djur ska behandlas väl och inte åsamkas onödigt lidande.

Mot denna bakgrund är jag förvånad över en del reaktioner som har kommit på de uttalanden som vår statsminister gjorde i samband med jul vad gällde hans egen relation till djur. När vår jordbruksminister här

talade mycket om att vi inte får drabbas av panik funderade jag på om den maningen också riktas till hennes egen statsminister.

Det jag framför allt syftar på är de reaktioner som har kommit från borgerliga partier där man har varit upprörda över det Göran Persson har sagt och säger att det hotar människovärdet. Jag förstår inte att det på något sätt skulle hota människovärdet att uttala sig mot djurplågeri.

Andra har sagt att det här hotar näringen. Jag tycker att det är bra att vi får ett ordentligt ifrågasättande av den jordbrukspolitik som nu förs i Europeiska unionen. När det har talats här om att bönderna är de främsta värnarna av djur och miljö så hör det ju trots allt till bilden att Europas bondeorganisationer har tillhört dem som med all kraft och alla lagliga medel, och en del olagliga, har slagit vakt om den subventionspolitik och den protektionistiska jordbrukspolitik som EU sedan många år har slagit in på. Det är ju den politiken som har lett till denna djurhållning. Det är den politiken som har gjort att man har antibiotika i djurfoder. Det är den som har lett till tillväxthormoner. Det är den som har lett till, eller som innehåller, de här höga transportbidragen osv.

Vi har en annan inställning. Vi tycker att det var en av de olyckliga konsekvenserna av Sveriges EU-medlemskap att den avreglering av svensk jordbrukspolitik som hade genomförts så att säga gick förlorad i och med vårt EU-inträde. Jag tycker att statsministern gör sig mycket bättre på den här sidan i debatten, när han ifrågasätter den förda politiken, än t.ex. på den sida som han har varit på tidigare inom EU, när han har medverkat till uppgörelser på toppmöten som har inneburit att vi har satt oss ännu mer fast, blivit ännu mer cementerade, i den här subventionspolitiken. Så sent som i Nice tillhörde han dem som bromsade generella BSE-test inom hela unionen.

Regeringen tycks inte prioritera konsumentpolitik så högt under ordförändskapshalvåret som det var tal om tidigare. Det beklagar jag, för vi tycker att konsumentfrågor är viktiga. När vi lever i en gemensam marknad, i den inre marknaden, måste vi som konsumenter också kunna ställa krav på produkter som kommer från andra länder. Nu säger man att man ändå ska prioritera miljöfrågor. Då hoppas jag att man på något sätt ska kunna definiera matsäkerhetsfrågorna som en miljöfråga och därmed prioritera även konsumentperspektivet.

Sverige bör arbeta för mindre gifthanvändning i jordbruket och för ett permanent förbud mot alla typer av riskmaterial i foder och mat. Om den här kannibalismen, alltså detta att jordbrukspolitiken stimulerar att man använder delar från artfränder vid djuruppfödning, vill jag säga att alldeles oavsett vetenskapens allra senaste ståndpunkt ligger det en djupt mänsklig insikt i att detta förmodligen inte är bra. Det är ju det som nu också har bekräftats genom BSE-epidemin.

Vi har tagit ställning för att också Sverige bör ha generella BSE-tester. Vi vill stoppa de långa djurtransporterna, och vi vill ha en effektivare kontroll av matproduktionen. Den som lyssnar noga på Margareta Winbergs argument om BSE-tester hör ju att argumenten inte riktigt håller ihop. Först säger hon: Vi testar 20 000 djur så att människor kan vara trygga. Sedan säger hon: Det finns inga säkra test. Om det inte finns några säkra test, varför är det då så viktigt att påpeka att vi testar 20 000 djur? Sedan säger hon: Vi har inte tillräckligt med testkapacitet. Men om det inte finns några säkra test, varför ska vi i så fall ha testkapacitet? Hon

säger: Vi har brutit smittkedjan. Ja, men exakt likadant har det låtit i land efter land där man sedan har gjort erfarenheten att sjukdomen ändå finns.

Problemet med kapaciteten finns i många länder där man ändå har känt på sig att man bör göra det här. Jag kan inte förstå att inte Sverige bör göra detsamma. Jag vill sluta med tre frågor till Margareta Winberg som nu strax får ordet. Är Sverige berett att arbeta för en federal institution inom EU som får kontrollera kontrollanten, alltså ett matens och djurens FBI? Är Margareta Winberg beredd att arbeta för ett förbud mot djurtransporter som är längre än 50 mil? Och är Margareta Winberg beredd att ompröva sin inställning till generella BSE-tester också i Sverige?

Anf. 10 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det var intressant att höra Lars Leijonborg, särskilt hans inledning. Till skillnad från Folkpartiet, som vad jag förstår började arbeta med dessa viktiga frågor för två år sedan, inför EU-parlamentsvalet när Marit Paulsen gjorde entré, har socialdemokratiska regeringar och det socialdemokratiska partiet sedan decennier prioriterat livsmedelssäkerhet. Det är kanske också därför som Lars Leijonborg inte riktigt inser vilken skillnad det är mellan Sverige och andra länder. Vi har arbetat medvetet förebyggande, och inte bara de två senaste åren – det har vi också gjort, men långt innan dess har vi tagit de här frågorna på mycket stort allvar. Det är tydligen en avgörande skillnad mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna.

Får jag, fru talman, kommentera lite grann av det som har sagts. Jag är väldigt glad över den samsyn, förutom i det senaste inlägget, som jag tycker råder i de här frågorna, alltså både frågor om djurtransporter, djuromsorg, djurskydd samt djuretik och frågan om BSE. Jag ska kommentera några saker. Det finns mycket samsyn, men det finns också punkter där jag vill korrigera några uppgifter.

Matz Hammarström, djur är inte varor. Jag kan verkligen hålla med om det. Men tyvärr är det ju så på EU:s inre marknad att hittills har djur betecknats som varor. Vi är båda två överens om att det inte borde vara så. Jag gör, och ska göra, allt jag kan för att få den synen förändrad. Men det är inte enkelt eftersom man handlar med djur.

Flera har varit inne på transportstöd, eller stöd för transporter. Där är regelverket sådant att man får stöd för transporter från EU ut till tredje land. Man får inte stöd för transporter inom EU. Då är det andra mekanismer, t.ex. att man i Holland, eller nere på kontinenten, vill äta kalvkött på ett sätt som vi inte gör i Sverige, som gör att det uppenbarligen är lukrativt att transportera små kalvar från Sverige ned till kontinenten.

Det finns ingen skillnad i stödnivåer när det gäller stöd till levande djur och kött. För att återgå till kalvexporten, som jag tror att alla är väldigt upprörda över, håller Jordbruksverket på att göra en översyn så att vi ska kunna ha djuren längre hemma på gården så att säga, alltså inte börja transporten så tidigt. Nu är det 14 dagar, dvs. man tolkar det som att när naveln är läkt får man transportera. Vi tolkar det mycket strikt, kanske mest strikt i hela EU. Då blir det 14 dagar.

Det är intressant att Matz tar upp kycklingar. Det är ju nästa stora djurdebatt som jag tror att vi står inför. Det här är ett stort avelsproblem. Vi har inlett ett ytterligare samarbete med näringen för att se vad som går

att göra på detta område. Självklart är det ingen som vill ha, som Matz Hammarström uttryckte det, extremavlade kycklingar.

Jag ska också berätta en annan sak som gäller transporter. Vi hade den diskussionen i måndags i ministerrådet. Det var på basis av en rapport från kommissionär Byrne. Flera länder, däribland Sverige, krävde ytterligare förslag från honom. Han lovade att han under den svenska ordförandeperioden ska prestera ytterligare förslag. Detta var en rapport som visade hur de olika länderna hade följt de regler som vi stiftade 1996. Som flera av er har varit inne på har de inte följts överallt, av TV-program och annat att döma. Det är naturligtvis oacceptabelt. Har man fattat beslut om regler på EU-nivå, även om Sverige då tyckte att reglerna kanske var lite dåliga och lite för slappa, är det minsta man kan kräva att alla länder följer de besluten. Vi får se om de går att förfina och göra strängare. Det är i alla fall min önskan och ambition.

Men vi i Sverige har också sagt att för att få ett begrepp om huruvida det är möjligt att slakta djuren närmare uppfödningplatsen, ska vi i Sverige inleda ett arbete för att se vad det är som förhindrar detta. Vilka incitament skulle behöva skapas för att vi ska kunna göra det möjligt? Det är ingen enkel fråga. Här är man naturligtvis inne på de marknadsekonomiska mekanismerna, men de är ju å andra sidan satta ur spel på så många andra områden inom jordbrukspolitiken. Vi får väl se om vi kan göra någonting på det här området. Vi inleder nu ett sådant arbete som vi ska ge till kommissionen för deras vidare arbete.

Ulf Björklund sade att den som inte respekterar djur säkert inte heller respekterar människor. Det tror jag är sant. Jag brukar säga att den som tycker om djur också tycker om människor. Man behöver alltså inte sätta detta i motsats till varandra, utan tvärtom.

Jag delar kanske inte riktigt uppfattningen från kd och Miljöpartiet om att vi nu måste gå tillbaka till de små gårdarna och att vi därmed löser alla problem. Det var inte på någon stor gård som de första BSE-fallen i Tyskland upptäcktes. Det var ju på små gårdar i Bayern. Jag menar att det kan finnas god djuromsorg och bra livsmedelsproduktion på stora gårdar, och naturligtvis också på små. Man behöver inte sätta detta emot varandra. Det är den okänsliga, oetiska och industrialiserade produktionen som jag vänder mig emot. Det är klart att den finns ju nästan uteslutande på de stora gårdarna, men det behöver inte vara så på stora gårdar.

När det gäller små slakterier och mobila slakterier måste vi också komma ihåg att beakta hygienaspekter och annat. Jag delar uppfattningen att vi borde kunna stötta detta ännu mer. I dag går 10 % av EU:s pengar till jordbruket till det som betecknas som landsbygdsutveckling och miljö. Det är i det programmet som man kan ta pengar för att stötta små slakterier. Min ambition, och Sveriges ambition som ordförandeland, är att driva fram en förändring av jordbrukspolitiken som gör att den andelen blir större.

Vi har en kris nu. Jag ska tala om hur det ser ut. Det är en nedgång i köttkonsumtionen i Tyskland med 80 %, i Grekland med 40 %, i Belgien med 20 %, i Frankrike med 30 % osv. I Sverige har vi fortfarande en någotsånär stabil situation. Men detta tvingar fram beslut om en ganska stor förändring av den nuvarande jordbrukspolitiken i EU redan under våren.

Anf. 11 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Europas köttindustri närmar sig kollaps. Galna ko-sjukan har fått många att sluta äta nötkött. I EU som helhet har konsumtionen minskat med 27 %. I Tyskland har den halverats. Än så länge tycks den inte minska i Sverige, men det är uppenbart att alltfler skolelever väljer att äta vegetariskt eller veganskt. Det är viktigt att den möjligheten finns. Den som föredrar vegetarisk eller vegansk kost ska ha rätt att få det.

Nu ska tydligen köttproducenterna köra i gång en kampanj för att få folk att äta mer kött. Den riktar sig enligt uppgift till alla mellan 0 och 30 år. Budskapet är att kött är nödvändigt för vår hälsa. Men det stämmer ju inte riktigt. Undersökningar som gjorts visar snarare att vegetarianer mår bättre än de som äter blandkost. Om man är vegan eller vegetarian är man normalt intresserad av kost och ser till att man får i sig de vitaminer och näringsämnen man behöver.

I stället för en kampanj om köttets förträfflighet borde köttindustrin anstränga sig att förbättra villkoren för djuren. Som det är i dag har den som bryr sig om hur djuren har det under sin levnad inte så mycket att välja på i köttväg om man vill avstå från nötkött. Kycklingarnas livsvillkor är som jag nämnde tidigare under all kritik. Detsamma gäller också de flesta grisar. I ett naturresursperspektiv är kyckling och gris inte heller något bra alternativ eftersom de konsumerar stora mängder spannmål. En värld som äter gris och kyckling går snart under.

I ett naturresursperspektiv är nöt och lamm, och naturligtvis vilt, att föredra. Men när det gäller nöt har branschen mycket att göra för att återvinna konsumenternas förtroende. Häromdagen fick det redan nagade förtroendet sig en törn sedan det stod klart att köttindustrin i flera EU-länder, trots alla larmrapporter om galna ko-sjukan, på ett otillåtet sätt använder mekaniska apparater för att rensa bort allt kött från ben från kor. Den mekaniska köttrensningen är ibland så hårdhänt att benbitar och benmärg som klassas som riskmaterial hamnar i maten. Resterna används ofta till billig korv och är omöjliga att upptäcka eftersom det inte finns några uppgifter om det på förpackningarna.

Låt mig så gå över till djurtransporterna. Representanter för Kristdemokraterna och Folkpartiet, och jag tror också från något mer parti, låtsas vara radikala och kräver att djurtransporterna inte ska vara längre än 50 mil. Som om det skulle vara okej. 50 mil är väl också för långa transporter. Vi måste förbättra möjligheterna för småskaliga gårdsslakterier. Om vi ska få en värdig djurhållning måste egentligen reglerna för Kravmärkning vara ett krav för all djurhållning. Det skulle innebära att alla djur fick rätt att gå ute och röra sig i det fria. Är det inte dags, Margareta Winberg, för ett: Släpp grisarna loss, det är vår!

Vi kan inte reducera djurhanteringsfrågan till en konsumentfråga. Det är lika mycket eller mer en djurrättsfråga. Om vi reducerar den här frågan till en konsumentfråga hamnar vi i kristdemokraten Ulf Björklunds position om att stress påverkar kvaliteten negativt.

Jag måste också fråga Ulf Björklund om det etiska perspektivet. Vad innebär det när det kommer till kritan? När vi gröna driver en politik som värnar djurens rättigheter kritiseras vi så gott som alltid av just Kristdemokraterna. Att tala om djurs rättigheter och djurs värde är att devalvera människovärdet, brukar det heta. Man kan undra vad innehållet är i den kristdemokratiska standardfrasen etiskt perspektiv. Kan vi räkna med att

få stöd för förslagen i vår motion *Djuren, rätten och politiken* när den behandlas här i kammaren i vår?

Slutligen har jag en fråga till Lars Leijonborg. Har Leijonborg lämnat sitt tidigare krav på rätt till koscherslakt, dvs. att djuren får halsen avskuren utan bedövning och förblöder?

Anf. 12 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Låt mig först säga några ord till Matz Hammarström. Jag vet inte varifrån Matz Hammarström har fått det att vi kritiserar er i de här frågorna. Det är någonting som är gripet ur luften. Visa mig det! Jag tycker att vi har haft en väldigt stor enighet i frågorna i utskottsarbetet. Däremot har det diskuterats hur vi exakt ska gå vidare i sammanhanget. Enigheten är stor när det gäller det som pågår av utredningar och det som pågår för att man ska få EU att verkligen följa de regler som finns som ett första steg.

När jag säger 50 mil är det en illustration av att 50 mil inte är det längsta i sammanhanget. Transporterna är betydligt längre i många avseenden.

Det är bara ett exempel. Det var en fråga jag ställde: Är det verkligen så att vi ska transportera djuren 50 mil? Det handlar om att vi alla här i kammaren, och i Europa, börjar inse att de regler som i dag finns först och främst måste följas. Sedan är vi alla säkert också öppna för många tänkbara varianter av skärpningar.

Galna ko-sjukan har kastat en mörk skugga över europeiskt jordbruk och livsmedelsindustri. Kloka människor i vårt land insåg redan tidigt det etiska dilemma och ställde några intressanta frågor. De frågorna var egentligen ganska självklara: Ska kor, som är växtätare, över huvud taget äta kött? Ska djur över huvud taget äta andra, självdöda djur? Svaret var för säkerhets skull nej.

Fr.o.m. januari 1986 blev det i Sverige förbjudet att blanda in kadavermjöl i foder. Samtidigt förbjöds import av kadavermjöl. Man tror att galna ko-sjukan, BSE, med stor sannolikhet uppstod hos en engelsk ko och sedan spred sig. Därför täppte Sverige till smittvägen genom att vägra importera kadavermjölet.

Sedan 1991 finns en lag som förbjuder utfodring av nötkreatur med foder som innehåller någon form av köttmjöl. Här tror vi att nyckeln ligger till att vi än så länge trots allt har klarat oss bra i Sverige.

Nere i Europa, som i olika grad drabbats av BSE, är oron självfallet stor. Nötköttsproduktionen har sjunkit med ca 30 %. I Sverige har vi än så länge inte hamnat i den situationen.

Trots att jag själv är köttätare och t.o.m. tycker mycket om falukorv har jag stor förståelse för de människor, inte minst ungdomar, som i allt större utsträckning avstår från att äta kött – de som blir vegetarianer och veganer. Det kan finnas fler skäl bakom sådana beslut. En del väljer det av hälsoskäl, andra av miljöskäl. Man vill genom att ändra sin livsstil bidra till ett miljömässigt hållbart samhälle och äta ekologiskt odlad mat, och det är bra. För en del är det ett etiskt ställningstagande mot hanteringen av djur inom livsmedelsbranschen.

Det måste självklart vara en rättighet i ett demokratiskt samhälle att av personliga eller principiella skäl avstå från kött liksom ägg och mejerivaror. Jag vill ändå understryka att de som väljer omläggning av kost på

Prot. 2000/01:58
31 januari

*Särskilt anordnad
debatt om BSE (galna
ko-sjukan) och om
hanteringen av djur*

det sättet, särskilt barn och ungdomar, måste erbjudas råd och vägledning för att klara rätt näringstillförsel, vitaminer, spårämnen m.m. – det som är nödvändigt för att hålla sig frisk och stark. Här måste självklart skolan, skolmåltidspersonal och skolhälsovården ställa upp med mat men också med stöd och råd. Livsstilsfrågor över huvud taget kommer att bli alltmer aktuella, framför allt bland våra ungdomar.

Det är däremot inte nödvändigt att avstå från nötkött på grund av BSE-problemet. Livsmedelsverket och specialister anser att allt kött som finns att köpa i Sverige trots allt är säkert att äta. Det gäller både kött från svenska djur och nötkött från resten av EU. I tredje land som exporterar nötkött till Sverige har inga fall av BSE förekommit.

Det kontrollprogram som Sverige nu genomgår då ca 20 000 djur ska testas tror man inte kommer att ge något positivt svar. Tillgänglig expertis är dessutom överens om att den svenska begränsade kontrollverksamheten är effektiv och tillräcklig. Från kristdemokraternas sida ser vi ingen anledning att ha annan uppfattning i den frågan. Vi instämmer i bedömningen.

Däremot undrar vi varför regeringen inte tidigare tagit initiativ till fler möjligheter när det gäller att omhänderta högriskavfall. Vi har Konvex i Stenstorp. Skulle det bli stopp med möjligheten att köpa tjänster i Danmark och Finland blir problemen stora och akuta. Beslut om fler anläggningar i Sverige tycks dröja.

Hur går det med ekonomin? Hur ersätts bönder som drabbas? Räcker verkligen EU-kassan till? Kommer bönderna att få full kompensation? Det är väl ändå inte den enskilda bonden som ska betala kalaset.

Anf. 13 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Vissa talare angriper den svenska djurhållningen, som om den skulle vara mycket dålig. Det är faktiskt inte sant. Vi har kontinuerligt försökt förbättra djurhållningen i Sverige. Det råder stor enighet kring denna strävan. Detsamma gäller på miljöområdet. Sanningen är att djurhållningen i Sverige rent allmänt ligger på en mycket hög nivå internationellt sett. Det innebär inte att allt är bra. Det fortgår en strävan att göra förbättringar.

Det är också rimligt att i debatten lägga in effekterna av om vi i Sverige ställer krav som är så långtgående som man över huvud taget kan tänka sig, för att djuren ska må väl. Det går att gå så långt före att man slår ut den svenska produktionen, att det inte går att hävda sig. Då kommer effekterna på det svenska landskapet att bli förödande. Vad händer i betesmarkerna utan mulen, om man slutar äta kött t.ex.? Det bör vi också tänka på.

Det är också viktigt att man fortsättningsvis från svensk sida utnyttjar de goda erfarenheter vi har och försöker introducera dem i Europa, i EU. Vi vet att det, även om det sköts bra på många håll, finns stora brister. De bör åtgärdas.

Bakom de fall av djurplågeri som ändå kan inträffa i Sverige ligger ofta stora sociala, personliga problem, som Erlandsson sade. Det talas inte mycket om det. Här har vi som politiker skyldighet att ingripa, att förebygga att det går snett. Det är människor som behöver hjälp. De har tappat förmågan att handha djur. I de fallen bör ingripanden ske. Jag vill

också fråga statsrådet om hon är beredd att poängtera vikten av att de frågorna fokuseras, när vi nu stärker djurskyddslagen i framtiden.

Djurskyddet gäller förhållandet mellan människan och det djur hon har i sin vård. Sedan urminnes tider är människan beroende av att hålla husdjur av skilda slag för olika ändamål. Medvetenheten om att djuren behöver skyddas och vårdas är lika gammal som husdjurskötseln.

Djurskyddsfrågor intresserar också de flesta människor i hög grad. Det är ett stort engagemang som ofta kommer till uttryck när man följer debatten. Man kan säga att dagens lantbrukare, liksom gångna tiders, ägnar stort intresse åt sina djur. De har mycket stor kunskap om djuren och deras skötsel. Sedan lång tid tillbaka har också människor slutit sig samman i djurskyddsföreningar och därigenom markerat att de vill ta ett särskilt ansvar för djurens välbefinnande. Det är frågor vi alla kan vara överens om. Djurskyddet är en etiskt viktig fråga. I vårt land har djurskyddet en bred förankring i folks medvetande.

Tyvärre hann inte statsrådet med att svara på mina frågor som gällde deklaration av foderinnehåll och behovet av ökad forskning i vårt land. Om vi ska kunna hålla oss framme och utnyttja våra goda erfarenheter i kampen för att förbättra djurhållning och livsmedelskvalitet i Europa måste vi ligga i framkant när det gäller forskningen.

Anf. 14 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Vi stöder regeringens hantering av BSE-frågan. Vi tycker att jordbruksministern har skött det på ett mycket klokt och genomtänkt sätt. Det är också positivt att hon har gjort det med en sådan öppenhet. Hon har bjudit in även de andra riksdagspartierna.

Det är också bra med de förslag som jordbruksministern aviserar i sitt anförande när det gäller djurskyddet. Det är viktiga förändringar, och det är steg i rätt riktning.

Trots dessa förändringar finns det ett behov av en större översyn av djurskyddslagen. Den har nu funnits i 13 år och är enligt många, inklusive mig, ännu inte uppfylld. Det finns också andra förändringar i samhället som motiverar en sådan översyn, inte minst den opinionsförändring som vi tydligt kan märka. Även medlemskapet i EU och WTO-förhandlingarna gör att vi i dag har en annan situation än när djurskyddslagen antogs.

Ny teknik som GMO förändrar också situationen. Jag har två exempel på nya uppfinningar från det senaste året. Det ena exemplet är att ett amerikanskt företag har utvecklat en genmodifierad snabbväxande lax. Den tillverkar tillväxthormon under hela året och växer fyra till sex gånger snabbare än vanlig lax. Det andra exemplet är att amerikanska forskare har slagit ut aktiviteten hos en gen i mus och erhållit möss som får två till tre gånger större skelettmuskler än normalt. Motsvarande gen finns hos kor, höns och människa. Naturligtvis påverkar den här tekniken djurskyddet. Det är en fråga som måste belysas tydligare.

Mot bakgrund av de här förändringarna undrar jag om jordbruksministern är beredd att verka för en större översyn av djurskyddslagen.

Den stora frågan när det gäller djurskyddet är ändå förändringen av jordbruket. Vi måste inse att det inte håller i längden med dagens utveckling mot allt större gårdar med billig produktion som högsta prioritet. Jordbruksministern berörde denna fråga mycket kort och summariskt.

Jag hoppas att hon återkommer med tydligare svar på de frågor som jag ställde.

Vi måste skapa oss en bild av vilket jordbruk vi egentligen vill ha och sätta den som mål för jordbrukspolitiken. Det är lätt att säga vad jag *inte* vill äta. Jag vill inte äta mat från storskaliga djurindustrier som producerar billigt fläsk eller broiler. Jag vill självklart inte äta kött från djur som fötts upp på kadaver. Jag vill inte heller äta kött från djur som transporterats långt till slakteriet. Skälen är både att jag inte vill gynna den typen av djuruppfödning och att det faktiskt äcklar mig. Det är något svårare att skapa en bild av vilket jordbruk vi egentligen *vill* ha. Jag pratade i mitt inledningsanförande om ett småskaligt, miljö- och djurvänligt jordbruk. Det är vad vi vill ha. Djuren ska kunna leva i lagom stora grupper, och bonden ska kunna ha tid för deras omsorg. Djuren ska födas upp på naturliga produkter, helst sådant som produceras på den egna gården. Djuren ska också slaktas utan stress och utan transporter.

Är det möjligt? Ja, det är klart att det är möjligt. Det finns redan i dag lantbrukare som föder upp djur på det sättet. Om vi använder de resurser vi har till jordbrukspolitiken för en sådan utveckling i stället för att gynna dagens industrijordbruk blir det ännu mer möjligt. Frågan är om vi har modet att anta den utmaningen eller om vi fejt blundar för systemfelen i dagens djurhållning och i stället bara gör mindre, kosmetiska förändringar.

Anf. 15 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Jag lovade i mitt första anförande att återkomma till den viktiga frågan om BSE. Det är onekligen så att BSE sprider stor oro i Europa, på sina håll t.o.m. vad som kan liknas vid panik. Det är också förståeligt med tanke på de kopplingar som finns mellan BSE och den dödliga Creutzfeldt-Jakobs sjukdom, som drabbar oss människor.

BSE-krisen och andra livsmedelsskandaler – dem ska vi inte glömma i det här sammanhanget – har på allvar satt fokus på livsmedelssäkerheten i Europa. Det är naturligtvis bra att så har skett, även om man skulle kunna önska sig att den här debatten hade kunnat starta ändå.

Centerpartiet har som bekant drivit frågan om en livsmedelsmyndighet på EU-nivå med befogenheter att gripa in i de länder som inte sköter sin livsmedelssäkerhet. En sådan myndighet är enligt min och vår mening en nödvändighet på en gemensam marknad, som vi ju har inom unionen. Inte minst den nämnda BSE-krisen bevisar detta.

Jag tycker att det är konsumenternas rättighet att veta att de livsmedel som de köper åt sig själva och sina familjer är sunda och säkra. På en gemensam marknad måste man ha gemensamma regler och gemensamma kontroller och, om reglerna inte följs, ett gemensamt sanktionssystem. En sådan helhet kräver mer än den nu föreslagna livsmedelsmyndigheten. Jag anser att den för övrigt måste fungera i samarbete med EU:s veterinärbyrå i Dublin likväl som i samarbete med kommissionen. I kraftfältet av den triangel som då skulle skapas skulle rådgivning, riskbedömning, riskhantering och sanktioner kunna hanteras inom ramen för ett gällande regelverk och ge en likvärdig livsmedelssäkerhet i hela den europeiska unionen.

Jag och Centerpartiet hoppas att Sverige som EU-ordförande ska ge stöd för den här idén. Är Margareta Winberg beredd att ge ett sådant stöd?

Fru talman! Jag skulle därtill vilja ge mitt stöd för några idéer som har framkastats, både i dagens debatt och tidigare. En idé gäller förbättringar av innehållsdeklarationer på fodermedel. Dessa är undermåliga och bristfälliga. Rimligen bör såväl fodermedelsindustrin som kanske t.o.m. departement och regering fundera över om man inte borde skärpa till bestämmelserna på det här området så att bonden, som ju primärt utfodrar djuren, vet vad det foder som djuren ges innehåller. Likväl vill jag ge mitt stöd till den diskussion som har varit om förändringar och förbättringar av regelverk som gör det möjligt för små och mobila slakterier att komma i gång i vårt land. Slutligen tycker jag att vi självklart måste handla med köttprodukter utanför EU, men rimligen bör vi kunna göra det med avlivade djur. Rimligen bör alltså transportstödet för levande djur med skyndsamt avvecklas.

Anf. 16 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Djurskyddet i Sverige är bättre än i de flesta andra länder. Det är väl framför allt ett resultat av opinionsbildning från två kloka kvinnor. Då syftar jag inte på jordbruksministern utan på Astrid Lindgren och Marit Paulsen. Båda har i många år påmint om vårt ansvar för en bra djurhållning. Det har också resulterat i politiska beslut som har varit bra för djuren och, som det visar sig, också bra för människor.

Men det är inte så att Folkpartiet inte drev miljö- och djurskyddsfrågor innan Marit Paulsen blev medlem i vårt parti. T.ex. var vi mycket tidigt ute, för flera årtionden sedan, och vågade påpeka jordbrukets miljöeffekter – en fråga som var mycket känsligare för flera andra partier. Sanningen är ju att den typ av livsmedelsproduktion vi bedriver i t.ex. Sverige har mycket stora miljöeffekter som kväveläckaget och över huvud taget en relativt hög giftnivå. Vi har krävt att man ska arbeta med t.ex. miljöavgifter. Då säger andra partier omedelbart, och vi har hört sådana tongångar även här, att belastningen på jordbruket då blir så hög att jordbruket hotar att slås ut. Men det är viktigt att vi vågar stå för höga miljökrav på jordbruket.

Folkpartiet har också, tillsammans med framför allt Socialdemokraterna, arbetat för en förändring av EU:s jordbrukspolitik. Jag är osäker på var den nuvarande jordbruksministern står i den frågan. Jag tycker att mycket av debatten har präglats av ett branshperspektiv. Det har varit alldeles för lite konsumentperspektiv. Vi står för en långtgående avveckling av EU:s jordbrukspolitik. Dels skulle det vara bra för u-länderna, dels skulle det underlätta en utvidgning av EU och dels skulle förhoppningsvis en del av de avarter som har belysts i debatten försvinna.

Jag noterar att jordbruksministern inte svarade på någon av de tre frågor jag ställde. I likhet med Eskil Erlandsson är jag för det första mycket intresserad av om vi från Folkpartiets och Centerpartiets sida har stöd från Sveriges regering i arbetet för en federal myndighet inom EU som kontrollerar kontrollanterna på livsmedels- och djurskyddsområdena. Det har visat sig att nuvarande regelverk och kontrollmekanismer inte räcker. För det andra är jag intresserad av att veta om regeringen är beredd att

*Särskilt anordnad
debatt om BSE (galna
ko-sjukan) och om
hanteringen av djur*

stödja långtgående krav för att få stopp för de långa djurtransporterna, t.ex. en regel om max 50 mil eller högst 6 timmar.

Slutligen är det frågan om BSE-test. Flera har prisat jordbruksministrernas hantering. Vi delar inte den uppfattningen. Vi anser att Sverige i likhet med nästan alla andra unionsländer bör ha generella BSE-test.

Jag skulle vilja ställa en rak fråga till jordbruksministern: Kommer Margareta Winberg att avgå om det visar sig att det finns BSE också i Sverige?

Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! I det socialdemokratiska partiet och i en socialdemokratisk regering, Lars Leijonborg, bestämmer inte ministrarna själva vare sig om de ska tillträda eller om de ska avgå. Det gör statsministern.

Lars Leijonborg säger att de har arbetat med frågorna i två år. Det finns länder i Europa som har jobbat med sådana frågor ungefär lika länge, med känt resultat. Åk gärna ut och prata med politikerna i de länderna och fråga dem varför de i likhet med Folkpartiet inte har prioriterat frågorna i mer än ungefär två år. Det är ett skäl till att vi har den situation vi har i vissa länder.

Så har vi inte hanterat detta i Sverige. Man skulle kunna vara lite ful och säga att det var tur att den folkpartistiska regeringen satt så kort tid i slutet av 80-talet, med tanke på vad Lars Leijonborg har sagt och de *numera* så viktiga frågorna.

Vi kontrollerar alla riskdjur och alla självdöda djur. Jag kan också förklara för Lars Leijonborg – vilket hans partikamrater som har deltagit i behandlingen av frågorna mycket väl vet – att om det finns BSE i Sverige, kommer vi att upptäcka det i dessa testdjur. Testen kan visa att BSE finns, men de kan inte visa med säkerhet att BSE inte finns. Om vi ska testa alla djur över 30, 20 eller 10 månaders ålder – vad vet jag vad Folkpartiet tycker – skulle vi missa många – om de finns. Det dröjer en tid innan sjukdomen utvecklas i djuret på ett sådant sätt att testet visar ett positivt resultat. I riskdjuren kan man se detta, och då går det att få klart för sig om det finns BSE i Sverige eller inte. Hittills har vi inte sett detta. Vi har testat mellan 1 500 och 2 000 djur det här året. Vi har inte hittat något fall av BSE. Men återigen: Vi kan självklart aldrig vara säkra.

Det är ingen som kan garantera vår säkerhet när vi går över gatan eller om vi börjar röka. Lars Leijonborg känner mycket väl till tobakens skadliga inverkan på människor. Över en halv miljon människor dör i förtid varje år inom EU, och vi ger 1 miljard euro till tobaksproduktionen inom EU. Det vore någonting att engagera sig i, om jag får ge ett råd.

Det finns några ytterligare saker som ni har frågat efter, bl.a. kontroll av foder. Jag delar uppfattningen att det är viktigt. Vi jobbar med den frågan på EU-nivå. Det blir en obligatorisk märkning av fodret. Frågan ligger nu i parlamentet. Vi har en gemensam ståndpunkt i rådet. Vi får se om vi får igenom det i parlamentet, annars blir det en s.k. förlikning.

Några har talat om tillväxthormoner. Jag vill också säga att de sedan länge har varit förbjudna inom EU. Det har fått till följd vissa komplikationer med USA.

I måndags var antibiotikafrågan uppe. Glädjande nog verkar det som att EU nu, kanske t.o.m. under det svenska ordförandeskapet, går den

svenska vägen och tar bort de sista antibiotikatillsatserna som är växtbe-
främjande. De ska inte finnas i fodret.

Transporterna har varit en stor fråga. Vi håller på med den i rådet.
Det handlar bl.a. om tiden, däremot kanske inte så mycket om längden på
transporterna, t.ex. 50 mil, Lars Leijonborg, eftersom transporter kan stå
still. Djuren kan ha det dåligt även när fordonet står still.

Jag får återkomma senare.

Anf. 18 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Lars Leijonborg vill avreglera jordbruket. Det vill Miljö-
partiet också. Men avregleringen måste stödjas och åtföljas av strikta
miljö- och djurskyddskrav. Inser Lars Leijonborg det?

Ulf Björklund gav rådet att skolelever för säkerhets skull skulle få
något slags kostupplysning. Jag tror att Ulf Björklund underskattar
svenska skolungdomar som väljer att bli vegetarianer eller veganer. De
vet nog vad de behöver och vad de gör. Vet Ulf Björklund att han får i
sig alla vitaminer han behöver?

Det finns skolor i Sverige där man serverar bara vegetarisk mat. Det
gäller t.ex. waldorfskolorna. Där mår barnen bra. Det vet jag av egen
erfarenhet. I vissa avseenden mår de bättre än andra barn. Man har gjort
undersökningar som visar att frekvensen av allergier är lägre hos barn på
waldorfskolor. Det kanske beror på kosten.

Moderaternas Ingvar Eriksson oroade sig för vad som händer om vi
ställer för hårda krav på svenskt jordbruk och svensk djurhållning. Han
sade att vi kan slå ut det svenska jordbruket. Men med tanke på den aktu-
ella situationen finns det snarare en enorm tillväxtpotential, för dem som
är intresserade av sådant, i att producera ekologiskt riktiga produkter. Det
är värdigare, och det finns betydligt bättre förutsättningar för Sverige att
konkurrera med kvalitet i stället för med låga priser.

Jag välkomnar att Margareta Winberg ställer sig positiv till en ny
djurskyddsmyndighet. Den första uppgiften för djurskyddsmyndigheten
bör vara, som Jonas Ringqvist var inne på, att göra en översyn av efter-
levnaden och uttolkningen av vår djurskyddslag.

En fråga som jag inte riktigt fick svar på som jag ställde i mitt inle-
dande anförande gällde om jordbruksministern anser att det är förenligt
med svensk djurskyddslag att föda upp kycklingar på det sätt vi gör i
dag.

Vi anser att för att ytterligare förstärka arbetet för djurens rätt skulle
det vara lämpligt att tillsätta en djurskyddsminister. Det skulle vara in-
tressant att höra om jordbruksministern är öppen för den kompletteringen
i regeringen.

Fru talman! Det har varit en intressant debatt. Jag tycker att den har
tydligt visat att det finns ett klart samband mellan det underliggande
jordbrukssystemet, problemen med galna ko-sjukan och de allvarliga
bristerna i djurhanteringen. Det är hög tid för ett omtänkande av hela vårt
jordbrukssystem. Det måste omarbetas i grunden. Vi kan inte fortsätta att
ge ekonomiskt stöd till oetiska djurtransporter. Vi kan inte tillåta att
jakten på kvantitet går ut över kvalitet, livsmedelssäkerhet och männi-
skors hälsa. Ben- och köttmjöl hör inte hemma i djurfoder, definitivt inte
i foder till idisslare. Men ett ont ska inte ersättas av ett annat ont. Därför
är vi gröna starkt kritiska till EU-kommissionen, som erkänner genetiskt

Prot. 2000/01:58
31 januari

*Särskilt anordnad
debatt om BSE (galna
ko-sjukan) och om
hanteringen av djur*

modifierad soja som ersättning för ben- och köttmjöl. EU bör utfodra alla sina djur med naturlig soja och annat vegetabiliskt protein, helst närod-lade proteingrödor som ärter och bönor. Liksom i fallet med BSE är den långsiktiga risken med GMO-grödor för människors hälsa inte känd. Därför bör försiktighetsprincipen tillämpas.

Allmänheten måste vara förvissad om att skyddet av folkhälsan är högprioriterat liksom skyddet av miljön och den biologiska mångfalden.

Anf. 19 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Först har jag några kommentarer. Eskil Erlandsson och Ingvar Eriksson betonade de sociala bitarna, som naturligtvis också är viktiga när det gäller djurhantering. Det är självfallet oftast sociala bekymmer, inte minst alkoholism, som har varit orsak till de relativt få fall av djurmisshandel som vi trots allt har haft i Sverige. De sociala bitarna hänger självfallet ihop med detta.

Till Matz Hammarström skulle jag vilja säga att det trots allt är bra med kunskap när man drar i gång med ren vegankost. Det kan väl inte vara något hinder. Jag vet mycket väl att ungdomar kan sådant här. Jag har under mina år i skolan varit med i många diskussioner när det gäller rent vegetarisk kost och vet hur svårt det ibland har varit att få skolor och kommuner att ställa upp. Det har blivit mycket bättre, och det är nu väldigt bra i många avseenden.

Men det är inte lika enkelt i alla kommuner att införa ren vegankost i dag. Självfallet bör vi påpeka för kommuner, skolförvaltningar och skolmåltidspersonal att det är viktigt att se till att det fungerar och att hjälpa elever att förstå vad frågor om kost och kostinnehåll innebär.

Det är anmärkningsvärt att Matz Hammarström inte anser att skolan har ett ansvar i det här avseendet. Vi från Kristdemokraterna tycker att det är självklart.

För övrigt vill jag instämma i mycket av det som vår jordbruksminister har sagt. Jag vill också säga att jag väldigt mycket uppskattar alla de tillfällen då vi har fått mycket bra information i de här frågorna. I den här typen av svåra frågor, där människor drabbas på många olika sätt, krävs det att man för en balanserad debatt, lär av varandra och lyssnar på de experter som finns för att hitta handlingsvägar för framtiden.

Väldigt mycket av det som händer inom jordbruk och miljö drabbar många människor. När det gäller jordbruket finns det egentligen ingenting som är finare och mer ärorikt än att vara bonde som odlar den svenska moderjorden. Den negativa trend som har funnits när det gäller jordbruket måste vändas. Det får inte bli så att även BSE-frågorna nu ska lägga en tung hand över ungdomar som har en känsla för jordbruket och medverka till att de tänker i andra banor och lägger av. Den depression och den pessimism som har funnits måste nu bort. Det ska vara ärorikt och bra och finnas möjligheter till kompetensutveckling, fina utbildningar och framtidstro när det gäller jordbruksyrket.

Om vi nu får förbli BSE-fria i Sverige är det naturligtvis oss själva till lycka, för det kan hjälpa till att vrida utvecklingen åt rätt håll.

Jag tror att den här debatten är nyttig på många sätt, och jag tackar för de inlägg, tankeställare, funderingar, synpunkter och åsikter som har lagts fram här som vi får grubbla vidare över.

Anf. 20 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Matz Hammarström! Vi har redan höga krav, och de kan i många fall bli högre. Men låt oss göra det på ett sådant sätt att vi klarar en fortsatt god livsmedelsproduktion i Sverige, med ett fortsatt öppet svenskt landskap. Det är ett intresse för oss alla, såväl för konsumenter som för producenter.

Vi har, fru talman, ett stort ansvar som politiker vad gäller medverkan i att lösa de problem som har uppstått genom galna ko-sjukan. Vi måste i ödmjukhet och stor respekt för problemen söka lösningar. Beredskapen i Sverige måste vara god om fall av BSE skulle upptäckas i Sverige. Strävan måste i varje läge vara att våra åtgärder då det gäller såväl djursjukdomar som djurhållning bidrar till att konsumenterna kan känna trygghet i sin matkonsumtion.

Transporter av levande djur långa vägar är förkastliga. De ekonomiska incitamenten för dessa måste ändras. Det är bättre att transportera köttet.

Vi har i Sverige kunnat lita på våra myndigheter som arbetar med kontroll och information kring våra livsmedel. Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Jordbruksverket m.fl. har vi kunnat lita på, och låt oss göra det också i framtiden. De har denna uppgift, och de utför den på ett politiskt neutralt sätt.

Skötsel av djur och hantering vid slakt måste ske med stor hänsyn. Vi moderater kan inte acceptera koscherslakt. Vi hoppas att andra partier har samma uppfattning.

Vi har anledning att fortsätta den här debatten i ödmjukhet, med stort ansvar och med ambitionen att bidra till att förbättra djurhållning och livsmedelssäkerhet såväl i Sverige som i Europa.

Anf. 21 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Jag har fortfarande två viktiga frågor som jordbruksministern inte har svarat på som förtjänar ett svar. Den ena frågan är om ministern är beredd att verka för en större översyn av djurskyddslagen. Den andra är om ministern tänker verka för en ny inriktning på reformerna av EU:s jordbrukspolitik som sätter småskaligt, miljö- och djurvänligt jordbruk i centrum.

Det har varit en intressant debatt i dag. Det märks att en del är kvar i ett gammalt synsätt på djurskyddet men samtidigt att fler vågar prata om de grundläggande systemfelen. Djurskyddsdebatten får inte bara handla om hur många timmar eller mil djur ska få transporteras. Den måste handla om hur vi undviker transporterna helt.

Debatten om värphönsen handlar i dag om ifall de ska sitta i trånga eller jättetrånga burar eller om de ska gå i ett stall med tusentals andra. Självklart ska en höna kunna gå både inne och ute, ha gott om plats, ha möjlighet att söka föda, sitta på en pinne och vara i en grupp som är lagom stor. En höna ska helt enkelt kunna få vara en höna.

Jag hoppas att dagens debatt i alla fall innebär ett litet steg mot en jordbrukspolitik och en djurrättspolitik som bygger på den insikten.

Anf. 22 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Vi har diskuterat två mycket viktiga frågor i dag, BSE och hållande av djur. Jag värdesätter debattklimatet, som har varit lugnt,

sansat, sakligt och balanserat. Jag tror att det är viktigt, just därför att många människor trots allt känner oro inför de frågor som vi har diskuterat i dag. Då är det viktigt att vi hanterar den här saken med lugn och besinning, men samtidigt att vi fortsätter diskussionen och gör det med den öppenhet och ärlighet som saken förtjänar för att inte ytterligare späda på den oro som många människor känner. Vi berörs ju alla, antingen som företagare eller som konsument, av de saker vi har diskuterat i dag.

Låt mig också säga att jag välkomnar det besked som vi i dag har fått av jordbruksministern om att det kommer att bli förändringar vad gäller innehållsdeklarationer, eller om vi vill kalla det märkning av djurfoder.

Låt mig som avslutning säga att jag hoppas att vi får likalydande positiva besked vad gäller behovet av förändringar på områden som mobila och mindre slakterier, att vi får det vad gäller de transporter som fortsatt sker med levande djur från vår europeiska union och att vi får det vad gäller en livsmedelsmyndighet med tänder. Den saken skulle jag avslutningsvis, fru talman, vilja ha besked från jordbruksministerns sida om hon ställer upp på.

Anf. 23 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jordbruksministern nämnde de väldiga EU-subventionerna till tobaksindustrin, med de hälsokonsekvenser vi känner till. Hon hade kunnat nämna EU:s miljardbidrag till vinproduktion, med den överdödlighet det leder till. Det har vi motarbetat i många år, periodvis tillsammans med socialdemokraterna.

Jag har prisat Marit Paulsen i denna debatt, men visst är Folkpartiets engagemang i dessa frågor äldre än Marit Paulsens engagemang i Folkpartiet. Det utvecklade jag i mitt senaste inlägg, som jordbruksministern hade hört om hon hade lyssnat.

De argument som jordbruksministern anför mot generella BSE-test håller inte, tycker jag. Hon utvecklade argumenten och sade att vi kanske skulle missa fall även om vi testade fler. Men det är klart att flera test ökar sannolikheten för att vi får reda på om det finns BSE-fall i Sverige.

Man talar ibland om oron och ibland om paniken. Jag tycker att man ska ta oron på allvar. Så tolkar jag det statsministern har sagt om sina egna känslor inför djurhållning. Han känner en oro. Men Margareta Winberg har inom EU tillhört dem som har bromsat effektiva åtgärder mot BSE.

Glöm inte bort – jag vill sluta med det – att ministrar i land efter land har sagt så här till sina medborgare: Ni kan vara lugna. Vi har inget BSE här. Sedan har ändå fall dykt upp. I Tyskland har två ministrar fått avgå. Margareta Winberg vill inte svara på om hon skulle avgå i ett sådant läge; det får Göran Persson avgöra. Men Margareta Winberg kan vara ganska säker på att många kommer att kräva hennes avgång om det skulle inträffa.

Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag vill ge fem korta ståndpunkter.

För det första: Svensk djurhållning är unik i världen. Det beror på duktiga bönder, medvetna konsumenter och medborgare och en sträng

lagstiftning. Vi kan vara stolta över den, men det finns fortfarande mer att göra, och det kommer att göras.

För det andra: Livsmedelsfrågorna är prioriterade under det svenska ordförandeskapet. Det är inte på grund av BSE, utan det har vi haft i planeringen sedan flera år tillbaka. Det handlar om en livsmedelslagstiftning – en allomtäckande. Det handlar om en europeisk livsmedelsmyndighet. Det handlar om en ny syn på maten som en del i en hel kedja.

För det tredje: Djuromsorgen står högt på den svenska dagordningen under ordförandeskapet. Vi ska ha en öppen debatt om etik och moral i rådet när det gäller djur. Vi ska ha en stor konferens om *food chain*, där också djurhållning ingår. Vi ska ha en särskild djurskyddskonferens i Sverige på Djurgården.

Transporter finns på agendan och behandlas redan nu – skydd av svin likaså.

För det fjärde: BSE ska hanteras med största varsamhet. Min ambition är att utarbeta en långsiktig strategi i stället för att fatta beslut efter beslut beroende på hur opinionen reagerar. Vi måste ha en långsiktig strategi på EU-nivå för att bekämpa BSE. Det arbetet leder jag just nu.

För det femte: En översyn av den nuvarande jordbrukspolitiken kommer att ske. Det kommer att inledas redan nästa månad, och det kommer att gå fortare på grund av BSE-utbrotten.

Till slut vill jag tacka Kristdemokraterna och Miljöpartiet för att de har initierat denna debatt. Jag vill också tacka en del andra för det stöd i BSE-frågan som ni har gett mig inte bara i dag utan också under den tid som har gått.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 23, 24 och 25 januari.

3 § Kompletteringsval till utbildningsutskottet

Andre vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp under Agneta Lundbergs ledighet anmält hennes ersättare Michael Lund som suppleant i utbildningsutskottet under tiden den 31 januari–12 mars.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utbildningsutskottet

Michael Lund (s)

4 § Ansökan om ledighet, m.m.

Andre vice talmannen meddelade att *Jerry Martinger* (m) ansökt om sjukledighet under tiden den 31 januari–25 mars.

Kammaren biföll denna ansökan.

Andre vice talmannen anmälde att *Margareta Nachmanson* (m) skulle tjänstgöra som ersättare för Jerry Martinger.

5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:67 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om Galileo KOM (2000) 750 till trafikutskottet

6 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndsammanträde

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 8 december 2000 inkommit.

Sjöfylleri

7 § Sjöfylleri

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2000/01:LU4
Sjöfylleri.

Anf. 25 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Fru talman! I lagutskottets betänkande nr 4 om sjöfylleri behandlas fyra motioner som väckts under allmänna motionstiden år 2000.

Sjöfylleri är ett problem. Det har diskuterats mycket om man ska jämställa promillegränsen med den för trafik på land. Ett av skälen som har talat emot det är att det är svårt att ha samma kontrollmekanismer på sjön som på land.

Vi vet att den tekniska utvecklingen går framåt. Under senare år har man, i och med att man har kunnat kontrollera hastigheten mera när det gäller båtar, också kunnat kontrollera sjöfylleri på ett bättre sätt.

Det finns flera frågor som är viktiga och värda att diskutera när det gäller båttrafiken. Det är sjöfylleriet. Det är hastighetsbegränsningar. Även åldersgräns är en viktig fråga att börja diskutera. Båtarna går allt fortare och utvecklas väldigt mycket. Det är frågor som är viktiga att diskutera.

Nu är det så att det pågår en utredning som ska redovisas senast den 31 mars i år. Det är bara ett par månader till dess att den utredningen är klar. Utifrån det yrkar majoriteten i utskottet avslag på motionerna. Jag vill också yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Prot. 2000/01:58
31 januari

Sjöfylleri

Anf. 26 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Den allt intensivare trafiken kräver ett stort mått av säkerhet i alla dess former. Onykterhet och fylleri i trafiken är ödesdigert. Därför behövs ett regelsystem som minimerar farorna.

Det kan naturligtvis sägas att vi i Sverige med internationella mått har förhållandevis stränga regler i vår landtrafik. Reformen under 90-talet tog sig också an sjötrafiken. Båttrafiken gjorde vattnen allt trängre – allra mest på sommaren. Båtar av skilda storlekar och med olika hastigheter blandas, vilket medförde många olyckstillbud. De här riskmomenten förstärktes då båtförare uppträdde i onyktert tillstånd. Många gånger har såväl små som stora båtar varit inblandade i svåra olyckor som lett till alltför många dödsfall. Till detta kommer olägenheten med s.k. buskörning, som många inte minst under badsäsongen råkar ut för. Det är en företeelse som inte sällan har med berusning och fylleri att göra.

Under många år har de här frågorna aktualiserats i riksdagen. Många motioner har väckts. Lagutskottet och andra parter här i riksdagen har skrivit ett stort antal betänkanden. Många frågor och interpellationer har lett till många riksdagsdebatter. Under det tjugotal år som debatten har förts har det – om än med tröghet – skett en förändring i synsättet på nykterheten i sjötrafiken. På 1970- och 1980-talet ansågs det helt omöjligt att göra någon form av jämförelse med landtrafik ur trafiksäkerhets-synpunkt. Sedan dess har riksdagen – och så småningom regeringen – ändrat policy och också sett nykterheten på sjön som en viktig trafiksäkerhetsfråga.

Nu säger utskottets talesman att det här nog är en viktig fråga men att det är svårt att kontrollera detta och gör det till en poäng att det skulle vara annorlunda på land. Vi har ju här i riksdagen varit överens om att den rutinmässiga kontrollen är väldigt värdefull, och även om det stora flertalet aldrig kontrolleras på land har den regeln haft en god effekt när det gäller en ökad trafiksäkerhet. Jag tycker att det är väldigt passivt att utskottet genom det här inlägget också hänger sig åt resonemang om att tekniken kanske löser det här framöver. Jag tror att det är alldeles för mycket av politisk passivitet i den typen av resonemang. Det kan säkert förklara varför det har varit så trögt.

Också detta riksmöte, fru talman, har det väckts några motioner, hela fyra stycken. Alla riksdagens partier har företrädare som har skrivit motioner, och det är två punkter som är tydliga. Den ena är den s.k. rutinkontrollen beträffande nykterheten i sjötrafik. Den andra gäller att det skulle sättas en promillegräns för det som kallas vanligt fylleri. Den nya promillelagen, som gäller sedan något år, var trots allt ett viktigt genombrott, och ett par decenniers kamp för att hävda säkerheten genom en strängare lagstiftning utmynnade i något positivt.

Redan då lagen infördes aktualiserade flera av oss att det av trafiksäkerhetsskäl borde vara en likställighet mellan sjö- och landtrafik. Men riksdagen, för att inte tala om regeringen, var då avvisande och gick på en mycket försiktig linje, snällt uttryckt. Tyvärr gavs många kritiker nu i

efterhand rätt i att lagen var för tandlös. Den borde nu kompletteras med att vi får en förändring.

Det pågår, som har sagts här och som står i betänkandet, ett översynsarbete. Och utskottet har på känt riksdagsmanér lagt sig lågt och tycker att man nu bör avvakta och inte föregripa med något uttalande. Jag tycker att det finns anledning att göra en komplettering framför allt när det gäller de två punkter som är i behov av en förändring. Det är klart att det inte ens för ett lagutskott borde vara förbjudet att ha en principiell ståndpunkt i en fråga som man ändå har grubblat över i ett par decennier. Det handlar om möjligheten att göra rutinkontroller, som för övrigt har efterlysts av både sjöpolisen och andra kontrollerande myndigheter, och också om att utvidga straffansvaret för en onykter körning som inte lagtekniskt betecknas som en grov förseelse men som ur trafiksäkerhetssynpunkt kan vara nog så illa.

Man kan väl göra en reflexion, fru talman, över varför det enkla synes vara så svårt när det ska sättas i juridisk prosa. Vi har haft en lång debatt under ett par decennier, och regeringen förutsåg senast i propositionen 1998 att något mer borde göras, dvs. i linje med vad dagens motionärer i denna fråga har krävt. Och en särskild utredare tillkallades ju för ett och ett halvt år sedan. Det finns många skäl till att utredare och regeringen bör skynda på. Jag tror dessutom, fru talman, att det skulle vara välgörande om utskottets talesman kunde ge någon synpunkt som kunde leda till att regeringen och departementet insåg allvaret i att snabbt komma fram. Om sjötrafiken ska bli lugn och säker behöver utredningsarbetet gå mycket fort. Det vore dessutom ett viktigt bidrag då vi lever i nollvisionens tidevarv.

Anf. 27 CHRISTINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi har några skilda uppfattningar när det gäller vikten av nykterhet till sjöss. Inte minst har förra sommaren, med flera mycket allvarliga olyckor, visat på det. Om Elver Jonsson har hört sjöpolisen efterlysa en promillegräns har jag hört sjöpolisen också ta upp just det här med svårigheten att kontrollera.

Jag tycker inte att det är passivt att invänta en utredning som pågår och som ska redovisas om två månader. Det vore märkligt om vi skulle föregripa den utredningen.

Anf. 28 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag inhöstar ändå att utskottet erkänner problemet. På den punkten är vi ense, men det är inte svårt att få de svar som man önskar. Man brukar säga att som man ropar i skogen får man svar. Men tydligt är att de som har de kontrollerande uppgifterna har efterlyst en skärpning därför att nuvarande lag ändå i det praktiska arbetet är alltför tandlös.

Det vore bra om utskottet åtminstone hade haft en viljeyttring, så att vi inte nu när en angelägen fråga börjar bli brådskande får ett utrednings-svar som inte för frågan framåt. Den risken lever vi alltid med, och därför, fru talman, tycker jag att det är så viktigt att vi från politiskt håll markerar vad vi förutsätter ska ske. När det gäller den mera tekniska delen, hur det juridiska behandlas, kan det vara svårt för oss lekmän av

och till, men vi borde tydligare uttala vad vi vill än vad lagutskottet i dag har gjort.

Prot. 2000/01:58
31 januari

Sjöfylleri

Anf. 29 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag var väl inte riktigt inställd på en debatt, eftersom det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet. Men jag tycker att den här frågan är väldigt viktig, och jag vill markera genom att gå upp och tala om dess vikt.

Kristdemokraterna står ju för en restriktiv alkoholpolitik. Inte minst i sådana här sammanhang, där man framför fordon, är det naturligtvis viktigt att man kommer till rätta med det här. Det är naturligtvis därför av allra största vikt att inte bara fordonen på land utan också båtarna framförs och navigeras av människor som inte är påverkade av alkohol eller av andra droger som försämrar omdöme eller reaktionsförmåga.

När nu alltfler fritidsbåtar efterhand har kommit till och fler människor framför dessa fordon är risken för olyckor väldigt stor. Risken blir än mycket större om de framförs när man har alkohol i blodet. Därför var ju det som gjordes 1999 välkommet. Då gjorde man vissa förändringar, bl.a. när det gällde promillegränsen. Man kan ju tycka att det borde ha gjorts mer på en gång för att begränsa det här och föra frågan ännu längre fram. Men det finns för närvarande en utredare som utreder ytterligare åtgärder för att så att säga trycka tillbaka sjöfylleriet. Det handlar bl.a. om frågan om promillegräns för sjöfylleri som inte är grovt och vidare om att man ska bedöma på vilket sätt möjligheten att upptäcka och beivra sjöfylleri kan förbättras. Det gäller också en hel del andra frågor. Dessutom har utredaren möjlighet att ta upp andra frågor som han tycker är viktiga i det här sammanhanget.

Jag kan i och för sig förstå motionärernas otålighet när det gäller bättre åtgärder mot sjöfylleri, och jag tycker att det är viktigt att motionskraven verkligen tas upp och beaktas i utredningen. Men samtidigt är det viktigt att förändringar som ska göras är väl underbyggda. Därför menar jag att man får vänta på den här utredningen, som snart ligger på riksdagens bord.

Jag yrkar alltså bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

8 § Godtrosförvärv

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2000/01:LU5
Godtrosförvärv.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

9 § Bostadsarrende, m.m.

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2000/01:LU6
Bostadsarrende, m.m.

Anf. 30 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Fru talman! Debatten gäller lagutskottets betänkande LU6 om bostadsarrende m.m., och jag vill börja med att yrka bifall till reservationen under mom. 1.

Reservationen gäller äganderätten och en markägares rätt att på rimliga villkor återlösa ett bostadsarrende när arrendatorn vill överlåta sitt arrende till någon annan.

Storleken på ett bostadsarrende ska, enligt jordabalken, motsvara arrenderättens värde med hänsyn till arrendeavtalets innehåll och omständigheterna i övrigt.

Jag kan tänka mig att övriga omständigheter kan vara exempelvis läget, dvs. att ett läge med sjöutsikt kan förklara en högre arrendeavgift osv. Enligt lagens förarbeten kan det inte anses oskäligt att arrendeavgiften är i den storleksordningen att den förräntar markvärdet. Hur stor förräntningen bör vara, exempelvis relaterat till beskattningen, framgår inte. Fastighetsägaren taxeras för värdet av sina utarrenderade tomter. Bra lägen ger högre fastighetsskatt. Fastighetsskatten speglar alltså i hög grad det marknadsmässiga värdet av marken. Det gör däremot sällan arrendena. Arrendenämnderna säger nämligen nej till att höja arrendena så att de motsvarar marknadsvärdet. I sin tur innebär detta att de fastställda arrendena i många fall inte ens täcker skatterna, som det åvilar fastighetsägaren att betala.

Mot denna bakgrund förefaller det orimligt att markägaren vid en återlösning av ett arrende ska betala för ett fiktivt arrendevärde. En sådan ordning vore rimlig först i det läge där det årliga arrendet verkligen motsvarar en reell avkastning på den ägda enheten.

Enligt vår mening är det befogat att se över de aktuella reglerna för bostadsarrenden för att åstadkomma en ordning som bättre avväger arrendatorns respektive fastighetsägarens intressen.

Avslutningsvis, fru talman, delar vi moderater motionärernas uppfattning att det är befogat med en utredning som ser över nu aktuella regler för bostadsarrende.

Anf. 31 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Den motion i betänkandet som jag vill ägna min talartid åt, *Markägaren och arrendelagen*, har som första yrkande att riksdagen tillkännager för regeringen att det finns behov av en utredning av arrendelagens konsekvenser vid tomtarrenden. Det är ett yrkande som vi kristdemokrater finner relevant och ställer oss bakom genom att stå med på en flerpartireservation till vilken jag yrkar bifall.

Enligt motionen, men också enligt vad som framkommit sedan motionen väcktes i riksdagen, tycks det ibland finnas en klar obalans i nuvarande lagtillämpning mellan markägares intressen och arrendators intressen, speciellt då marken har ett mycket attraktivt läge. Om en arrendator t.ex. vid arrendets utgång vill sälja byggnader som uppförts, kan denne

sätta ett mycket högt pris som inte står i relation till själva byggnadens värde utan mer är relaterat till markens läge. Men markägaren äger ju redan marken och ska inte behöva betala för dess attraktivitet. Det är här konfliktsituationen kommer in mellan markägare och arrendator.

Arrendatorns ställning har under de senare årens lopp stärkts. Det har i flera fall kunnat påvisas att den nuvarande lagens tillämpning förskjutits alltför långt till arrendatorns förmån. Det kan därför förväntas, om markägare ska våga arrendera ut mark i framtiden, att balanspunkten för markägare och arrendator ses över. Lagen måste vara sådan att problem med inlösning av byggnader, som jag tidigare nämnt, beaktas. Arvingar måste ha en chans att lösa in byggnader vid ett arrendes upphörande.

Det synes därför angeläget att i en utredning göra en översyn, så att det blir en rimlig avvägning mellan markägares intressen och arrendatorers intressen.

Jag yrkar alltså, som jag tidigare nämnt, bifall till reservationen.

Anf. 32 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att instämna i yrkandet om bifall till reservationen i betänkande LU6.

Jag tycker att den rättsliga ställningen angående bostadsarrende är något oklar efter att ha tagit del av hur några ärenden har utvecklats som rör just denna fråga. Detta skapar naturligtvis en hel del onödiga konflikter mellan markägarna och arrendatorerna.

Ett par exempel hämtade från verkligheten: Lagen är otydlig angående hur arrenderättens värde ska beräknas. Detta kan medföra att arrendeinkomsterna inte täcker den skatt som följer på ägandet av marken.

Oklarheter finns också angående markägarens möjligheter att lösa in arrendet på rimliga villkor i anslutning till att arrendatorn vill avyttra fastigheten.

Det som är kärnfrågan är om markägaren vid ett eventuellt köp ska betala både för fastigheten och för marken som fastigheten är byggd på eller om han eller hon med rättsligt stöd kan hävda rätten att enbart betala byggnadens värde.

Dagens rättsutveckling är inriktad på att stärka arrendatorernas ställning, vilket jag också har en viss förståelse för. Det gäller exempelvis situationen för jordbruksarrendatorerna där det också ingår stora investeringar.

Med de nu framförda synpunkterna efterlyser jag en avvägning mellan markägarens och arrendatorns intresse vid just en avyttring av en fastighet. I de flesta fall rör det sig om fritidsfastigheter. Vad är det som ska ingå i fastighetsköpet, och vad är det skäligen priset?

Med hänvisning till detta och de tveksamheter som finns i lagstiftningen instämmer jag i motionärens krav på att se över nuvarande avvägning mellan parternas intressen. Jag tror att det är mycket bra att en utredning får i uppgift att göra det.

Anf. 33 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Fru talman! Jag vill i min inledning nämna att vi socialdemokrater yrkar avslag på alla reservationer i betänkandet med anledning av motion L502, skriven av Ingegerd Saarinen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Reservanterna påstår att nuvarande regler om arrende gör det svårt för jordägare att lösa in ett arrende på rimliga villkor, om arrendatorn vill överlåta arrenderätten till en ny arrendator.

Fru talman! Vi vill påpeka att frågan är viktig för arrendatorerna. Rättsutvecklingen har sedan lång tid inriktats på att i socialt och ekonomiskt hänseende stärka arrendatorerna. Dessa är den svagare och utsatta parten i arrendeförhållandet.

Vi finner inget underlag för motionens påstående att gällande regler om inlösenrätt innebär att markägare måste betala för läget eller att han eller hon måste köpa sin mark en gång till.

En förutsättning för att en arrendator till ett marknadsmässigt pris ska kunna överlåta en byggnad som han eller hon har uppfört på sitt arrende är givetvis att köparen får överta säljarens arrendekontrakt. Alternativet, att jordägaren kan vägra överlåta arrendet, skulle göra byggnaden värdelös. Därmed blir det omöjligt för den som arrenderar att investera pengar i t.ex. byggnader, om man inte kan vara säker på att få tillbaka insatt kapital.

I dag har arrendatorn rätt att överlåta arrendet till någon med vilken ”jordägaren skäligen kan nöjas”. Det innebär att det inte ska finnas något att anmärka på den nya arrendatorns möjligheter att göra rätt för sig enligt arrendekontraktet.

Men arrendatorn är alltid skyldig att först erbjuda jordägaren att återta arrendet mot skälig ersättning för arrenderättens värde. I det ingår värdet på byggnader och marknadsvärdet på arrendet. Härmed ges jordägaren möjlighet att ta tillbaka sin mark. Samtidigt kan arrendatorn vara säker på att han eller hon får ersättning för marknadsvärdet av arrendet, inklusive byggnader och förbättringar – detta oavsett om jordägaren är villig att ta tillbaka arrendet eller ej. Om jordägaren inte vill ta tillbaka arrendestället får arrendatorn överlåta arrenderätten.

Accepterar jordägaren inom en månad från arrendatorns erbjudande att återta arrendestället, är jordägaren skyldig att betala arrendatorn ersättning för arrenderättens värde. Kan parterna inte enas om ersättningens storlek, precis som i det här aktuella fallet, kan frågan prövas i en vanlig arrendetvist vid fastighetsdomstol. Även frågan om huruvida jordägaren ska godta den föreslagna arrendatorn kan prövas i en sådan tvist.

Vi socialdemokrater anser att dagens situation innebär en balans mellan jordägarens och arrendatorns intressen. Arrendatorn kan känna sig trygg i att kunna nyttja gjorda investeringar och förbättringar under hela arrendetiden. Om han eller hon vill eller måste avträda arrendet i förtid utgår ekonomisk ersättning för värdet av det fortsatta arrendet, antingen genom att jordägaren löser in arrendatorn till marknadspris eller genom att arrendet överläts till samma marknadspris.

Ett avtal om arrende kan sträcka sig över generationer. Arrendatorn står antagligen inför stora investeringar i byggnader. Därför är det viktigt att parterna, såväl arrendatorn som jordägaren, kan förutse vad avtalet i framtiden kommer att innebära.

Vi kan försöka föreställa oss vad som händer om balansen ändras på det sätt som motionären och reservanterna föreslår. Vad händer om vi tar bort möjligheten att sälja arrendet till ett marknadspris? Det är ju vad som i praktiken sker om jordägaren får rätt att ta tillbaka arrendet enbart till priset på byggnader och andra investeringar.

Vinsten av arrendets marknadspris kommer att föras över från arrendatorn till jordägaren. I fall där marknadsvärdet av arrendet är högt kommer jordägaren att ha mycket stort intresse av att inte acceptera en överlåtelse av ett arrende. I stället kommer jordägaren att vilja ta tillbaka arrendet och sälja det med god förtjänst. Jordägaren blir alltså den som tjänar på att arrendatorn avträder arrendet i förtid. Ingen kan påstå att det innebär balans och rättvisa mellan jordägare och arrendator. Trots detta vill reservanterna driva fram en lagändring som allvarligt hotar arrendatorernas rättsliga ställning.

Fru talman! Vi socialdemokrater finner ingen anledning att ändra lagen eller föreslå någon utredning enligt vad som uttrycks i motion L502. Vår uppfattning är att det för närvarande råder en rimlig balans mellan de båda parternas intressen.

Jag yrkar avslag på reservationen.

Anf. 34 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag vill kommentera några saker som Nikos Papadopoulos sade, bl.a. att det inte skulle finnas något underlag och att det också skulle finnas en risk för att byggnaderna skulle göras värdelösa, att det på något sätt skulle vara vårt syfte eller mål. Det vill jag protestera emot. Det är i alla fall inte min avsikt att på något sätt vilja göra byggnaderna värdelösa för den som har byggt på en arrenderad mark. Begäran om en utredning baserar sig för min del på att jag känner att det är två parter i ett mål där det finns oklarheter. Ena parten äger marken, den andra parten äger fastigheten byggd på denna mark. Båda har naturligtvis ekonomiska intressen i det hela.

Jag tycker fortfarande, efter det att jag lyssnat på Nikos Papadopoulos, att det finns mycket stort underlag för att få en utredning till stånd. Det handlar inte heller om att vi vill driva fram en lagändring. Vi vill i första hand att det ska göras en utredning och att det därefter ska tas ställning till vad som har framkommit. Men helt uppenbart är att det finns problem i dag.

Anf. 35 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik:

Fru talman! Ja, ordet lagändring förekommer. Det sägs i reservationen att i första hand ska reglerna ändras, i andra hand handlar det om fastighetsköp som sådant. Jag tror att frågan för reservanterna för det mesta gäller ersättningen. Man köper inte två gånger enligt min uppfattning. Naturligtvis blir det ett marknadspris efter visst antal år. Det är det som jag tror att det är fråga om i det här fallet.

Arrenderättens värde är inget annat än marknadsvärdet på arrenderätten, det pris som den nya arrendatorn vill betala. Samtidigt finns här en chans för jordägaren att omförhandla priset på arrende. Jordägaren får rätt att ta ut en ny arrendeavgift från den nya arrendatorn. Så priset kan regleras och omförhandlas. Då kan också jordägaren få ett bättre pris.

Anf. 36 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Visst har den nya jordägaren en möjlighet att göra en omförhandling när man byter ägare på fastigheten. Det är också så att ju attraktivare den plats huset är byggd på är, desto högre är priset.

Sedan kan det komma in en sak, och det är att jordägaren, markägaren, själv framför önskemål om att köpa fastigheten. Ju mer attraktiv plats, desto mer stiger priset på området. Även om det bara är ett äldre hus är naturligtvis marken och husets läge som sådant det avgörande.

Det handlar inte bara om att omförhandla när en ny arrendator kommer. Ska markägaren själv ha någon möjlighet att köpa fastigheten på den mark som man arrenderar ut? Vad är det då för pris som gäller?

Anf. 37 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik:

Fru talman! Det är samma pris och samma rätt som alla andra har. Det är marknadspriset som gäller, detsamma för jordägaren som för vilken annan köpare som helst.

Man kan inte säga att läget spelar någon stor roll. I det här specifika fallet spelar läget en roll, men i vanliga fall när man arrenderar en mark vet man vad man gör. I det här fallet råkar det kanske vara ett fantastiskt fint läge, det vet jag inte. Om parterna är oense om priset, om jordägaren inte har råd att betala, kan man säkert gå till någon domstol och få ett besked. Det finns alltid någon lösning för att kunna genomföra det. Men priset tycker jag ska vara rättvist för båda parterna. Varför ska den andra betala mindre än jordägaren? Jordägaren får tillbaka sin mark i alla fall. Det betyder att när arrendatorn lämnar sitt arrende har jordägaren rätt att använda det med alla de förbättringar som arrendatorn har gjort.

Anf. 38 ELIZABETH NYSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Nikos Papadopoulos säger att det i motionen påstås att man inte har råd att betala och därför är tvungen att avhända sig marken. Det finns faktiskt otaliga exempel på att markägare inte har råd att återköpa sin mark på grund av att det fastställda marknadsvärdet är alldeles för högt, på en mark där markägaren har betalat skatt under alla år.

Jag måste fråga Nikos Papadopoulos: Är äganderätten viktig eller oviktig för Nikos Papadopoulos?

Anf. 39 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik:

Fru talman! Självklart är det viktigt att man äger jorden, men samtidigt är det viktigt att arrendatorn har sina rättigheter. Eftersom det är två parter måste det bli en överenskommelse.

Jag tycker att man använder fel term när man säger återköpa. Man återköper inte samma mark. Men man betalar ett högre pris. Det kan jag acceptera. Det är vi överens om. Det blir ett marknadspris. Men man återköper inte marken. Jag kan inte påstå att man ska köpa den en gång till.

Anf. 40 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Jag ska i mitt inlägg enbart koncentrera mig på Ingegerd Saarinsens, Gudrun Lindvalls och Kia Andreassons motion. Motionärerna skriver så här: ”Om markägaren skulle vilja säga upp arrendet och återfå rätten till sin mark är det näst intill omöjligt. Inte ens när arrendatorn skall sälja sin stuga är det möjligt att lösa in den på rimliga villkor.”

Till en början kan man få intrycket att motionärerna vill att jordägaren ska kunna ta tillbaka arrendestället närhelst det passar honom eller

hennes. Och då infinner sig frågan, i vart fall i mitt huvud: Är det motionärernas och reservanternas mening att man ska luckra upp besittningsskyddet, som har gällt ända sedan 1968 och som har tillkommit av samma sociala och ekonomiska skäl som ligger till grund för besittningsskydd vid hyresrätt?

Men det viktiga i sammanhanget för reservanterna och motionärerna är nog trots allt ersättningsfrågan – det har vi nyss hört i debatten – dvs. vad jordägaren ska betala till arrendatorn när han eller hon återtar arrendestället. Allmänt sett är arrenderättens värde inte någonting annat än marknadsvärdet på arrenderätten, alltså vad en ny arrendator är villig att betala för att överta arrendet, precis som Nikos Papadopoulos på ett förtjänstfullt sätt har utvecklat i talarstolen.

Att jordägaren ska betala för byggnader och andra investeringar som arrendatorn har bekostat är inte så kontroversiellt, enligt motionärerna. Däremot reagerar man på att jordägaren ska betala för ett ”övervärde” på arrenderätten. Jag ska försöka ge ett förenklat exempel på hur övervärdet beräknas.

Säg att den faktiska arrendeavgiften för ett äldre arrende är 500 kr per år, men det reella marknadsvärdet är uppskattat till ca 2 000 kr, och säg att arrendetiden är tio år. Men efter fem år vill arrendatorn frånträda arrendet. Det är då som inlösningsfrågan blir aktuell. Arrenderättens värde, som jordägaren då ska ersätta, blir 7 500 kr, alltså 2 000 kr minus 500 kr gånger fem år. Blev det krångligt? Övervärdet innebär med andra ord att arrendatorn ska kompenseras för att han eller hon frånträder ett förmånligt arrende i förtid samtidigt som jordägaren i fortsättningen kan dra nytta av de förbättringsarbeten som arrendatorn har gjort och ta ut en marknadsmässig arrendeavgift från den nya arrendatorn. Det tycker inte jag är så konstigt.

Jag tror, fru talman, att den vanligaste orsaken till att en jordägare arrenderar ut mark, ibland med befintlig byggnad, ibland utan, är att han eller hon har mer mark än vederbörande behöver. För att marken inte ska växa igen och området förslummas väljer man att låta någon annan hyra den. Då får jordägaren arbetsfri inkomst samtidigt som arrendatorn bidrar till att öka marknadsvärdet. Är det då så konstigt att arrendatorn får ersättning för det mervärde som han eller hon har skapat?

Jag är förvånad över att Miljöpartiet driver den här frågan. Ni har tidigare stått på arrendatorernas sida, och ni har medverkat till att de har fått en starkare ställning i förhållande till jordägaren.

Jag är också förvånad över att en så stor del av utskottets ledamöter vill ge regeringen i uppdrag att utreda arrendelagens konsekvenser vid tomtarrende. Det är mindre än två år sedan som en enig riksdag beslutade att uppdra åt regeringen att kartlägga i vilken utsträckning frivilliga överenskommelser om friköp av historiska arrenden har förekommit sedan lagen om skydd för jordbruksarrendatorers investeringar trädde i kraft den 1 juli 1995. En enig riksdag beslutade också att kartläggningen skulle utröna huruvida det allmänt sett förekommer problem och tvister och vilka villkor som gäller för arrendatorerna.

Syftet med riksdagens beställningsuppdrag var alltså att värna arrendatorerna. Nu vill reservanterna ha en utredning som går stick i stäv med tidigare beslut. Även om just det här ärendet inte rör historiska arrenden har det väldigt starka beröringspunkter, eftersom det handlar om arrendatorers ställning i förhållande till jordägares.

Jag ska med större intresse än annars följa eftermiddagens votering. Jag undrar: Står verkligen hela Miljöpartiets riksdagsgrupp bakom den här motionen eller är det enbart enstaka ledamöter? Det ska bli spännande att se i eftermiddag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationen.

Anf. 41 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

”Även om utvecklingen inneburit att fastighetsägaren fått vidkännas vissa inskränkningar i sina möjligheter att disponera sin egendom som han eller hon vill har den nuvarande regleringen utformats efter en avvägning av de skilda intressen som gör sig gällande i ett arrendeförhållande.”

Detta är sant om man tycker att det egentligen är rimligt att ägandet förs över på arrendatorn.

Jag vill säga till Tanja Linderborg att vi i Miljöpartiet inte har ifrågasatt besittningsskyddet. Det finns ingen anledning att föra in det i den här diskussionen. Det är inte det det gäller.

Till Papadopoulos vill jag säga att arrendatorn har rätt att få tillbaka det han har investerat. Han har rätt att få tillbaka värdet på sina hus och det han har investerat. Vi har inte ifrågasatt det heller. Är det så att markägaren inte skulle vilja lösa in detta, har arrendatorn rätt att sälja. Vi har inte ifrågasatt det heller.

Det vi har ifrågasatt är att markägaren måste lösa in sin egen mark till marknadspris. Markägaren har alltså ingen fördel framför vilken köpare som helst. Han får inte sin mark billigare än vilken köpare som helst på marknaden. Då menar vi att ägandet i praktiken har övergått till arrendatorn, eftersom markägaren inte har någon som helst rabatt när han vill återta sin egen mark.

Dessutom är hela lagen mycket luddig och svår. Av det skälet finns det också anledning att titta över den.

Jag vill ta ett exempel. Arrendatorn hyr en sommarstugotomt. Markägaren får ändrade förhållanden och skulle själv vilja ha sin sommarstugotomt. Arrendatorn har livstids besittningsrätt, och hans barn får arva tomt. Markägaren kan inte återta marken, vare sig nu eller i nästa generation. Så är det enligt lagen. Och det är inte det vi har ifrågasatt.

Men när marken säljs ska markägaren lösa in den till marknadspris. Undantaget från rätten att behålla marken för evig tid är om markägaren skulle vilja bygga en industri på tomt. Då kan han möjligtvis få lösa in marken när avtalet går ut. Att förstöra mark går givetvis före att bevara den, kan man säga.

Men om markägaren i all enkelhet själv vill använda sin mark för en sommarstuga, då går det inte. Men säg att markägaren har sådan tur att arrendatorn vill sälja sin stuga. Då har markägaren förtur till att köpa tillbaka den. Och det som alla då självklart tror är att markägaren då får

gå in och betala för de kostnader som arrendatorn har haft, t.ex. i form av hus och byggnader och att han därmed får överta sin mark igen. Men så är det ju inte.

Markägaren måste inte bara betala arrendatorn för husets värde utan måste också betala för marknadsvärdet på marken. Och orsaken till detta är just att arrendet är en så trygg form för arrendatorn och hans barn att arrendet i praktiken är lika mycket värt som om arrendatorn ägde marken. Arrendatorn kan alltså annonsera ut huset, sjöstranden, havsstranden eller vad det kan vara på marknaden. Och det högsta pris som någon vill erbjuda honom för detta är vad markägaren måste betala för att återfå sin mark. Det är en hårfin skillnad mellan att äga och att vara vilken köpare som helst. Det är arrendatorn som ska ha betalt för markens värde och läge, inte ägaren. Detta medför självklart att markägaren i många fall inte har råd att återlösa sin mark. Han har lika lite råd till det som vilken annan köpare som helst.

Detta har jag kontrollerat med landets främsta jurister på området, och de säger att detta i praktiken är vad som gäller. Sedan heter det naturligtvis något annat med juridiska termer. Men detta är praktiken.

Det som står i betänkandet är faktiskt lögnaktigt, vilket jag tycker är lite upprörande. Det står nämligen:

”Inte heller finns, enligt utskottets mening,” – det skulle då vara det som ursäktade – ”underlag för påståendet i motionen att gällande regler om inlösenrätt innebär att markägaren måste betala för läget eller att han eller hon måste köpa in sin mark en gång till.”

I praktiken är det ju precis det som markägaren måste göra. Det borde inte få stå så här i betänkandet, eftersom det inte är sant.

Den lag som nu gäller har i praktiken fört över inte bara bruksvärdet utan ägandet till arrendatorn.

Nikos Papadopoulos har tidigare velat framföra att det hela beror på vilka avtal som har ingåtts från början mellan arrendator och markägare. Men så är det inte. Oavsett vilka avtal som har ingåtts tar arrendatorns lagliga rättigheter över. Avtal som säger någonting annat är ogiltiga och värdelösa.

För markägaren finns ytterligare en intressant försvårande omständighet. Om han har varit hygglig och hållit arrendeavgiften låg räknas detta som en förmån som arrendatorn går miste om när han säljer, och denna förmån måste markägaren lösa ut och betala för. Ju snällare markägaren har varit, desto dyrare blir det för honom att få tillbaka sin mark. Ju lägre arrende som arrendatorn har haft, desto mer ska arrendatorn ha av markägaren när han vill sälja.

Jag tycker att detta är mycket stötande för normal rättsuppfattning. Det är dessutom stötande att markägaren måste betala marknadspris för att lösa in sin egen mark.

Anf. 42 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag blir väldigt upprörd när Ingegerd Saarinen påstår att lagutskottet sprider lögn i sina betänkanden. Jag förväntar mig att Ingegerd Saarinen tar tillbaka detta i sin kommande replik.

Ingegerd Saarinen har här bedyrat att det inte är besittningsskyddet som man vill komma åt. Jag tackar för den upplysningen. Men trots detta

Bostadsarrende, m.m.

har Ingegerd Saarinen hela tiden uppehållit sig vid det faktum att markägaren kanske i förtid vill ha tillbaka sin mark och sitt hus. Detta går att kontrollera i snabbprotokollet sedan.

Men jag skulle vilja fråga: Hur ser Ingegerd Saarinen på det faktum att jordägaren de facto kan kompensera sig för det högre marknadsvärdet i det fall markägaren tar en ny arrendator? Ingegerd Saarinen exempel bygger hela tiden på att det är markägaren som vill ha tillbaka sin mark. Men det kan ju faktiskt vara på det sättet att jordägaren tar dit en ny arrendator och då kan kompensera sig. Hur ser Ingegerd Saarinen på den möjligheten?

Anf. 43 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt Tanja Linderborgs första fråga, att jag skulle ha koncentrerat mig på att markägaren i förtid vill ha tillbaka sin mark. Det som det handlar om är när arrendatorn vill sälja. Det är det som motionen handlar om. Det är det som det hela gäller.

Man kan vid försäljning omförhandla arrendet. Men det finns naturligtvis en hel del strikta regler för det. Det är bara första gången som man har frihet att sätta arrendet. Jag kan inte detta riktigt, men det är ganska strikta regler som gäller vid omförhandling.

Jag minns inte riktigt vad Tanja Linderborg frågade om.

Anf. 44 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag har läst motionen och vet mycket väl vad som står i den. Vad jag tog upp i min replik var att Ingegerd Saarinen trots allt återkommer till om markägaren vill ta tillbaka sin mark i förtid, så att säga. Så har jag uppfattat inlägget. Men jag kan be om ursäkt på förhand om det är så att jag har missuppfattat Ingegerd Saarinen, så behöver vi inte triskas så mycket mer om det.

Det som jag frågade Ingegerd Saarinen om gällde det faktum att i det fall där markägaren väljer en ny arrendator, alltså väljer att inte lösa in fastigheten för egen räkning, kan jordägaren kompensera sig för prisstegringen. Tycker Ingegerd Saarinen att det är okej? Ingegerd Saarinen har här talat om rabatter, och jag finner det också lite märkligt att en arrendator som faktiskt med blod, svett och pengar har sett till att förbättra denna mark så att den har stigit i värde inte ska kunna få kompensation för det utan att jordägaren då ska ha någon typ av rabatt. Jag förstår inte resonemanget.

Anf. 45 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Jag är tydligen väldigt otydlig. Jag har inte ifrågasatt att arrendatorn ska ha betalt för det arbete och de pengar som han har lagt ned på mark, hus och annat. Det som jag har ifrågasatt är att markägaren när han löser in marken måste betala för läget. Det är verkligheten. Detta har jag alltså kontrollerat med juridisk expertis.

Anf. 46 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Fru talman! Ingegerd Saarinen sade att jag har diskuterat något avtal angående detta. Det var inte fråga om något avtal, utan det var besittningsskyddet som vi har diskuterat. Och jag sade att det för en arrendator

naturligtvis gäller att kunna skydda sig för framtiden, inte bara för en jordägare. Samtidigt säger jag en gång till att det inte är fråga om att man köper tillbaka, utan det handlar om det övervärde som begärs.

Prot. 2000/01:58
31 januari

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

10 § Immaterialrättsliga frågor

*Immaterialrättsliga
frågor*

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2000/01:LU8
Immaterialrättsliga frågor.

Anf. 47 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Nu står vi här igen. Nu är det dags igen för ett betänkande om immaterialrättsliga frågor som bygger på vad som framkommit under allmänna motionstiden i höstas. Man kan bara konstatera att det är många gamla bekanta som dyker upp bland motionerna, och de flesta är avstyrkta och hänvisade till pågående utredningar eller beredningar inom Regeringskansliet eller inom något eller några av EU:s organ.

Men, fru talman, naturligtvis finns det också några frågor som särskilt tilldragit sig det moderata intresset, och till dem hör frågan om upphovsrätten i anställningsförhållanden. Vi har till betänkandet fogat reservation nr 3, som jag här vill passa på att yrka bifall till.

Rättsläget är det att rätten enligt lagen alltid uppstår hos den anställde och att arbetsgivaren endast kan få en från den anställde avledd rätt. Det kan ske genom anställningsavtal. Det behöver inte klart framgå av detta att förfoganderätten till verk som skapas i en arbetsituation av den anställde ska tillkomma arbetsgivaren.

Genom ett EG-direktiv från 1993 har upphovsrätten till dataprogram fått en särreglering. Enligt denna, som har sin motsvarighet i 40 § upphovsrättslagen, övergår upphovsrätten till ett dataprogram som är skapat av en arbetstagare i arbetsituationen – som ett led i hans eller hennes arbetsuppgifter eller efter instruktioner av arbetsgivaren – till arbetsgivaren om inte annat är avtalat.

Skälet till detta är att utvecklingen av dataprogram för med sig betydande kapitalinvesteringar och att det är viktigt för arbetsgivaren att få avkastning av sin ekonomiska investering.

Vi tycker att det nu kan vara hög tid för riksdagen att hos regeringen sätta tryck bakom behovet av att vi verkligen får till stånd en reglering som bättre svarar mot dagens situation.

Fru talman! Vi hävdar i reservation nr 3 bl.a. att förutsättningarna nu är helt annorlunda om upphovsmannen är anställd jämfört med om han eller hon är en fristående person. Arbetsgivaren står t.ex. för produktionskostnaderna för honom eller henne i form av lön och andra ersättningar. Genom att kostnaderna ligger hos arbetsgivaren vill han eller hon också ha viss avkastning av den investering som görs i en anställd och vad denne eller denna utför i en anställningssituation.

Vi konstaterar att nuvarande upphovsrättsliga regler, framför allt i takt med den snabba utvecklingen inom IT-området, alltmer har blivit

otidsenlig och överkörd av utvecklingen. För medieföretag med anställda medarbetare riskerar reglerna t.o.m. att bli ett direkt hinder för utveckling och investering, med försämrad internationell konkurrenskraft som följd.

Behovet av en rättslig översyn på ifrågavarande område har påpekats av lagutskottet vid ett flertal tillfällen, senast hösten 1995, men ännu har regeringen faktiskt inte kommit till skott. Ett arbete om upphovsrätten vid anställningsförhållande påbörjades redan av Upphovsrättsutredningen men lades ned redan 1990. Det är tio elva år sedan. Nu har alldeles för lång tid förflutit för att vi stillatigande ska kunna åse detta. Det är hög tid att regeringen får i uppdrag att se över den här lagstiftningen.

Även om man nu ska avvakta ett EU-direktiv som gäller upphovsrätten i informationssamhället, ett direktiv som också får återverkningar på krav på en översyn av den svenska upphovsrättslagstiftningen i detta läge, menar vi att utskottsmajoriteten mycket väl kunde ha tagit avstamp i detta och skyndat på processen genom att föreslå ett tillkännagivande. Det är bakgrunden till den här reservationen.

Fru talman! Jag vill också passa på att säga att såväl vi moderater som kristdemokrater, folkpartister och centerpartister i reservation nr 5 uttrycker den gemensamma synen att i likhet med vad Kulturutredningen fastslog i sitt slutbetänkande från 1995 är nu tiden mogen för ett slopande av ordningen att staten ska utse ordförande och ytterligare två ledamöter i styrelsen för den s.k. upphovsrättsorganisationen STIM.

Vi menar att STIM sedan länge har nått en så solid, välorganiserad och inte minst finansiellt god ställning att det nu inte längre kan anses behövt att STIM:s styrelse ska vara beroende av statens förlängda arm.

Fru talman! Med de här orden ber jag alltså att få yrka bifall till den moderata reservationen nr 3 i betänkandet LU8.

Anf. 48 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag skulle vilja att den här debatten kom att kretsa kring frågor som rör vad som kan vänta oss i morgondagens gryningsljus. Jag skulle vilja ta med er genom vetenskapliga landvinningar som kommer att forma vår gemensamma framtid. En morgondag som redan börjat gry och där fantasi förvandlats till vetenskaplig realitet, bl.a. genom att öppna vägen för det som för ett par år sedan var otänkbart – patentering av kloning och genmanipulering. Om detta kommer mitt anförande att handla.

För de allra flesta är samtal om etik svåra, obegripliga och rent av onödiga. För andra är de däremot helt nödvändiga för att man ska förstå sig själv, liksom sina egna och andras värderingar och handlingar. Fru talman! Etiska dilemman kan röra liv och död. Vi måste också ta ställning till frågor som rör tiden före livet och efter döden. Men det handlar inte bara om människor. Etiken omfattar även djur, biologisk mångfald, ekologiska hänsyn, arvs massa och långsiktig hållbarhet.

Etiska värderingar bygger på normer och uppfattningar om vad som är moraliskt försvarbart – rätt, fel, plikt och klandervärt i människors rätt att handla mot varandra, mot djur och växter, mot allt levande, men också om konsekvenser för natur och miljö. Forskningen ger möjligheter och risker. Dagligen får vi i massmedier rapporter om vilka framsteg forskningen gör inom bioteknik, genteknik och nya metoder som kan

bota svåra ärftliga sjukdomar. Genkunsskapen öppnar nya vägar för att behandla såväl cancer som infektionssjukdomar.

Vi får rapporter om att genmodifierad majs och soja finns i livsmedel. Nyligen presenterades rapporter om att också ris genmodifieras.

Att forskningen i dag uppehåller sig kring bioteknik har politiska konsekvenser, men det är inte dessa konsekvenser som vi ska debattera nu, utan det är frågorna om patent på bioteknik och patenterbarhetens konsekvenser.

Någon kanske undrar varför detta är problematiskt. Jo, fru talman, genom att det beviljas patent till den här verksamheten legitimeras den. Vi i Vänsterpartiet känner en oro inför ett samhälle som legitimerar en verksamhet där växter, djur och vävnader och kroppsdelar från människor genmanipuleras för vinnings skull.

Alltsedan slaveriet avskaffades vänder vi oss emot tanken på en egendomsrätt förknippad med människan och hennes kropp. Det finns också en allmän konsensus mot kommersiell hantering av organ för ändamål som rör transplantation. Frågan är hur vi ska kunna vidhålla detta samtidigt som majoriteten i utskottet intar den ståndpunkten att det är legitimt att bevilja patent på mediciner framställda ur mänsklig vävnad eller på t.ex. genetiskt förändrade benmärgsceller.

Fru talman! För mig ter sig ord som kloning och genmanipulering illavarslande. Som jag nämnde i debatten vid föregående tillfälle väcker de minnen och bilder från filmer som *Pojkarna från Brasilien*, en film som förmedlar onda nazistiska avsikter att ta över världen. Hur troligt är det att regeringar eller organisationer kommer att använda kloning eller genmanipulering som verktyg för att bygga framtida samhällen med medborgare framavlade för att fylla specifika behov?

Troligtvis kommer inte utvecklingen att gå mot det scenario som Ira Levin målar upp i filmen *Pojkarna från Brasilien*, men jag och Vänsterpartiet känner oro inför vad staten legitimerar genom en sådan här lagstiftning.

Fru talman! Den stora frågan som vi bör förhålla oss till är om patent-systemet är lämpligt för gentekniken. Som kanske framgått av vad jag tidigare sagt ställer gentekniken många och svåra frågor, om liv och död, om moral och ansvar. Givetvis öppnar den också för många fantastiska möjligheter, möjligheter i positiv bemärkelse. Men Vänsterpartiet anser att det finns för många nackdelar och djupa gropar att falla i.

Den ekonomiska globaliseringen gör att användningen av genteknik får globala konsekvenser genom att kombinationen av globalisering och genteknik möjliggör en otrolig koncentration av makten över produktion och handel med livsmedel. På så sätt är utvecklingen och regleringen av gentekniken av avgörande betydelse för livsmedelssäkerheten.

Transnationella företag som tar fram och säljer såväl mediciner som bekämpningsmedel, vanligt utsäde och genmodifierade organismer investerar stora summor i forskning och marknadsföring och skräddarsyr nya växtsorter för att passa deras egna bekämpningsmedel och konstgödning. På så vis skaffar de sig nästan full kontroll över den globala handeln med jordbrukets produkter.

De höga vinstkraven leder till att man vill kunna ta patent på allt från arter och sorter till enskilda gener och gensekvenser i djur, växter, mikroorganismer och människor. Det händer t.o.m. att man tar patent på

växsorter som man hittar i naturen eller i en genbank, vilket leder till att frågan om alla människors rätt till vårt genetiska arv ställs på sin spets.

Fru talman! Alla genmodifierade grödor är också patenterade. Det finns även många exempel på hur företag tagit patent på kunskap som traditionellt använts av människor på olika håll i världen. Rätten till resurserna, och vinsterna från dem, övergår därmed från de traditionella lokala brukarna, som regel i u-länderna, till företag med säte i den rika världen. Bönderna riskerar att förlora sin traditionella rätt att fritt utnyttja skörden till eget utsäde om utsädet blir patenterat.

Enligt konventionen om biologisk mångfald garanteras staterna och deras befolkningar suverän rättighet till sina genetiska resurser. Dess syfte är att säkra förutsättningarna för en rik biologisk mångfald på jorden. Ingen lagstiftning kring immaterialrätt får införas som står i konflikt med uthållig användning av genetiska resurser. Konventionen syftar också till att åstadkomma en rättvis fördelning av vinster från produkter framtagna på basis av biologisk mångfald mellan länder i nord och syd. Därmed kommer konventionen och biologisk mångfald på kollisionskurs med TRIPS-avtalets krav på patent på liv. TRIPS är en förkortning av *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*, handelsrelaterade aspekter av immaterialrätt, och är det avtal i WTO som reglerar exempelvis copyright och patenträtt.

Vi i Vänsterpartiet anser att ett skäl mot patenterbarhet på mikroorganismer, växter och djur är hänsyn till sydländerna. Denna debatt rör alltså även relationerna mellan nord och syd. Länder i syd är i allmänhet beroende av exportvaror, vilket gör dem oerhört sårbara. Nya genförändrade och patenterade grödor kan bli alltför dyra för länder i syd. Om dessa produkter konkurrerar ut de gamla sydprodukterna kan detta bidra till att klyftan mellan nord- och sydländer vidgas ytterligare, Hur bra är det? Gräver vi deras grop?

Fru talman! Den fråga som vi måste ställa oss är om detta ska legitimeras av staten genom patentlagstiftningen. Tydligt anser majoriteten i utskottet att patentlagstiftningen ska skydda denna verksamhet. Det gör inte Vänsterpartiet.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservation nr 1, som innebär att de nationella reglerna och de internationella överenskommelserna ska ses över med inriktning på att det inte ska vara möjligt att ta patent på och äga livsformer. Sedan vill jag också yrka bifall till reservation nr 2, som jag inte har talat någonting om. Den handlar om att Sverige aktivt bör motverka en utveckling som innebär ökade möjligheter att patentera datorprogram. Det är en reservation som vi har tillsammans med Centerpartiet.

Fru talman! Ytterligare en hel del viktiga frågor behandlas i dagens betänkande i vilka Vänsterpartiet står bakom utskottets ställningstaganden.

Anf. 49 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Så har vi återigen ett motionsbetänkande från lagutskottet, dvs. ett betänkande som tagits fram med anledning av ett antal motioner som grund, som handlar om immaterialrättsliga frågor.

Jag tänker i mitt anförande ta upp några av de motionsyrkanden som finns behandlade i betänkandet. Jag vill till en början yrka bifall till re-

reservation 6 under mom. 10. Jag står givetvis också bakom de övriga reservationer där kristdemokraterna finns med, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till dem.

Jag vill börja med att tala om biotekniska uppfinningar. Biotekniken handlar i dag i stor utsträckning om att genom genteknik kunna förändra livets beståndsdelar. Ofta är det molekyler som i detta sammanhang patenteras. Rena upptäckter alltså. Man kan då inte, som är det vanliga vid patent, tala om uppfinning eller uppfinningshöjd.

Patent är en stark drivkraft i forskningsarbetet. Det gäller att komma först och kunna få förtjänst på insatserna i forskningen. Men patent kan också hämma utvecklingen, eftersom ett patent kan förhindra andra att ge sig in på området.

Att genom genteknik förändra livets beståndsdelar är en kunskap på gott och ont. Det finns stora förhoppningar på gentekniken, men gentekniken kan också, om inte försiktighetsprincipen får råda, vara ett allvarligt hot.

En problematik som uppmärksammas är t.ex. forskning i att få in en gen i utsädes sorter som innebär att det spannmål som sedan skördas inte på nytt kan användas som utsäde, dvs. den blir självförstörande. På så sätt skulle företag kunna bygga upp nya monopolsituationer som skulle drabba utvecklingsländerna mycket hårt.

En aktuell konfliktsituation som redan finns är den mellan FN:s konvention om biologisk mångfald och WTO:s TRIPS-avtal. FN:s konvention antogs under Riokonferensen 1992 och har som syfte att säkra förutsättningarna för en rik biologisk mångfald och ett uthålligt brukande. Bl.a. stadgas att ingen lagstiftning kring intellektuell äganderätt får införas som står i konflikt med uthållig användning av gentekniska resurser.

Mot detta står ett underavtal till WTO, det s.k. TRIPS-avtalet som reglerar patent. Avtalet är på kollisionkurs med FN-konventionen. Enligt 27:e artikeln i TRIPS-avtalet ska alla WTO:s medlemsstater införa patentlagstiftning för alla produkter och processer och inom alla teknikområden. Det finns vissa undantag, men det finns också krav på att det i alla länder ska finnas möjlighet att få patent på t.ex. mikroorganismer och vissa processer. Detta är på kollisionkurs. Det är i dessa sammanhang fråga om patent på liv.

Frågan om patent på liv är en mycket komplicerad fråga. Vi kristdemokrater tycker att det är viktigt att fortsätta att upprätthålla den grundläggande skillnaden mellan upptäckt och uppfinning. Patent ska enligt vår mening inte beviljas på rena upptäckter av t.ex. gener, gensekvenser, enzymer, organ, kroppsdelar eller hela organismer.

Det finns dock och kommer att finnas biotekniska uppfinningar som behöver patentskydd för att främja ytterligare forskning och investeringar för mänsklighetens bästa. I dessa fall rör det sig allt oftare om genmodifierade gener eller organismer vilka ingår i ett biotekniskt förfarande.

Möjligheten att kunna ta patent på dylika mikrobiologiska förfaranden, alltså själva processen som sådan, är då i regel tillräcklig för att ett företag ska kunna få möjlighet att slå vakt om sina produkter. Det är dock inte rimligt, tycker vi, att man ska kunna ta patent på liv. Detta uttrycks i reservation 1, som vi kristdemokrater också finns med på.

Fru talman! Nästa fråga som jag vill ta upp handlar om STIM:s styrelse. Vi kristdemokrater menar att STIM, med statligt utsedda ledamö-

ter, hos många människor lätt kan ge intryck av att vara någon typ av myndighet. Dessutom är STIM, som det uttrycks i reservationen, numera en så stark och välorganiserad förening att den framgångsrikt hävdar upphovsrätten för sina medlemmar. Därför finns det ingen anledning för staten att genom styrelseledamöter vara engagerad i STIM. Detta uttrycks i reservation 15 som bl.a. Kristdemokraterna står bakom.

Till slut vill jag tala något om den kristdemokratiska motion som handlar om arenarättigheten. I motionen påpekas att det inte finns någon generell äganderätt till händelseförlopp och att det i dag inte finns någon skyddslagstiftning för t.ex. arrangörer av idrottsevenemang. Arrangörerna har visserligen rätten till arenan där evenemanget sker, men informationen kring det som sker under evenemanget är inte skyddad i upphovsrättslig mening.

När regeringens proposition angående den s.k. TV-listan behandlades i riksdagen uppdagades brister i synen på sändningsrätten. Det finns nämligen inte någon svensk lagstiftning som fastställer att t.ex. ett idrottsförbund har äganderätt till den s.k. sändningsrätten. När ett idrottsförbund säljer TV-rättigheter är det därför ett slags fiktiva rättigheter man säljer. Vi kristdemokrater tycker att det är angeläget att få det här problemet belyst i en utredning med fokusering på de situationer där sändningsrättigheter kan vara aktuella för försäljning. Arenarättigheter finns i en del andra länder. Med beaktande av detta, men kanske framför allt med tanke på diskussioner och frågeställningar i samband med att TV-listan behandlades i riksdagen, är det märkligt att inte fler partier än Kristdemokraterna tycker att det är viktigt att få frågan om arenarättigheter utredd.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 6.

Anf. 50 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i yrkandet om bifall till reservation 1 om de biotekniska uppfinningarna.

Dagens bestämmelser om vad som är patenterbart är mycket generösa. Det är t.ex. fullt möjligt att i dag erhålla patent på biotekniska uppfinningar. Endast människans etik och värderingar kan sätta gränser för patentens inverkan på våra liv. Eftersom kunskaperna på området är begränsade hos de flesta, är många i händerna på starka aktörer med eget intresse av att utöka patentträterna. Därför är det mycket viktigt att prövningen sker noggrant från fall till fall vid tillämpning av modern genteknik.

Den snabba utvecklingen på genteknikens område bidrar dessutom till att tiden mellan forskning och praktiskt tillämpning blir alldeles för kort. Det medför i sin tur risk för att effekterna på människor och miljö blir kända långt i efterhand och att de etiska problemen inte alltid hinner bli utredda. För att undvika att genmodifierade organismer kommer ut på marknaden innan effekterna är klargjorda måste försiktighetsprincipen råda.

Vi anser att det även är logiskt att ett skadeståndsansvar ska vila på den eller dem som önskar introducera en gentekniskt förändrad organism. Som ett led i detta bör en obligatorisk ansvarsförsäkring införas.

Patentering av levande organismer och deras arvs massa är ett steg i utvecklingen mot att äga livsformer. Vi i Centerpartiet anser därför att

det finns skäl för Sverige att agera både nationellt och internationellt, bl.a. för att få balans i bestämmelserna mellan TRIPS-avtalet och FN:s konventions bestämmelser om biologisk mångfald.

Låt mig så gå över till skydd för datorprogram. Av tradition har programvara varit skyddad i Sverige genom upphovsrättslagen. Vi menar att ett skydd för programmets helhet och inte för enstaka detaljer är en bra lösning. Det ger innovatören och dennes verk ett skydd men tillåter samtidigt en utveckling av konkurrerande programvara. I USA förekommer även patent på mjukvara och enskilda programmeringstekniker. Det vore olyckligt om Europa skulle följa i USA:s spår. Ett mjukvarupatent riskerar att strypa en utveckling av fri programvara genom att lägga beslag på idéer och förbjuda andra att utveckla viss funktionalitet till men både för användare och samhället i stort.

Även här bör Sverige i EU:s ministerråd och i övriga internationella sammanhang plädera för att mjukvara, algoritmer och programmeringstekniker inte ska inkluderas i den internationella patentträtten. Det behandlas i reservation 2.

Låt mig så gå över till offentliga framträdanden och STIM. I dag fyller de ideella organisationerna och studieförbunden en mycket viktig funktion i samhället. De är viktiga kulturbärare och förmedlare av musikaliska verk. De når också en mycket bred publik. Vi i Centerpartiet tycker därför att det är beklagligt att byråkratiska krav och ekonomiska pålagor lagstiftningsvägen framställs från STIM för den musik som framförs vid dessa ideella tillställningar. Som vi ser det finns det en risk för att de musikaliska inslagen kan minska eftersom det innebär ett merarbete och merkostnader för de ideellt arbetande.

Riksdagen borde i stället ge i uppdrag till regeringen att föreslå en ändring i upphovsrättslagen där det klart framgår undantag för ideella organisationer, så att de även i fortsättningen kan vara stora kulturbärare runtom i landet. Sång och musik i alla former har också ett mycket stort värde i vårt land. Detta tas upp i reservation 4.

Låt mig sedan gå över till STIM och frågan om statens representation. Vi anser också att upphovsrättsorganisationerna har blivit väldigt välorganiserade. De är också finansiellt starka och erkända i systemet för att hantera sina rättigheter. Vi kan inte finna något skäl till att staten skulle behöva utse en ordförande och ledamöter i STIM. Därför vill vi uppmana riksdagen att besluta att man avvecklar det statliga engagemanget och inte lägre utser representanter i den styrelsen.

Anf. 51 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 5 under mom. 8 angående styrelsen för STIM. Jag ska också tala lite grann om ett gemensamt särskilt yttrande om biotekniken.

Varför ska STIM inte längre ha statligt utnämnda ledamöter och en lika statligt utnämnd ordföranden i styrelsen? Varför ska de ha det? Varför ska en kulturorganisation och en organisation som har en mycket klar och tydlig karaktär av försvar för gruppintressen vara kopplad direkt till staten?

En direkt koppling mellan partipolitik, stat, kultur, forskning och kunskap är inte av godo. Det finns tusen olika sätt att försäkra den svenska allmänheten om öppenhet och insyn i dessa arter av verksamhet.

Det finns verksamhetsberättelser och årsredovisningar. Det finns alla möjligheter att granska verksamheten i sådana grupperingar. Men den direkta kopplingen mellan stat och kunskap är i sig inte en styrka. Det är tvärtom en svaghet. Kunskap ska alltid stå oberoende.

Det finns ett annat viktigt argument för att ta bort ordförande och ledamöter utsedda av staten från STIM. Det är att vi har en tendens i dagens samhälle i Sverige som gör att traditionella organisationer och partipolitik tillsammans tar hela arenan för sig själva. Då finns det väldigt lite plats för nya grupperingar i samhällslivet. Jag tycker att det civila samhället behöver öppna arenor, utrymme för nya grupper, utrymme för alldeles nyfödda organisationer. Om de här stora, tunga traditionella organisationerna, och partipolitiken med sin koppling till staten, fullständigt dominerar arenan finns det väldigt lite plats för de nya. Jag kan när det gäller kulturen vittna om hur svårt det är för t.ex. invandrade filmare i organisationen Kalejdoskop att bli hörda. Därför är det bra om vi öppnar så många arenor som möjligt.

Det är också viktigt att de här nya organisationerna får en möjlighet att samarbeta med andra organisationer. Att lämna vissa platser lediga i en så viktig styrelse som STIM skulle kanske betyda att representanter för andra grupper i det civila samhället får plats där. Det är mycket viktigt.

Framför allt finns det en annan motivation för vår reservation. STIM är en intresseorganisation. Som intresseorganisation kan man jämföra den med LO och SAF. Det är ingen som säger att staten ska lägga sig i vad LO och SAF gör. Vi respekterar tvärtom deras förhandlingar och deras sätt att helt oberoende lösa sina problem. Varför behövs då plötsligt statlig kontroll genom direkt närvaro i styrelsen när det gäller kulturen? Är inte detta ett sätt att omyndigförklara kulturen? Är inte detta ett sätt att diskriminera kulturen, att skapa en underordnad och osäker position för kulturen?

Kulturutredningen har kommit med mycket bra argument för att de här ledamöterna och den här ordföranden ska försvinna. Ändå har man inte lyssnat på detta. Jag kan minnas att jag på 70-talet bråkade ordentligt om att få bort den här partipolitiska representationen i kultur och forskning. Det blev väldigt mycket rabalder. Jag ser att situationen fram till Kulturutredningen på 90-talet har förändrats – men inte tillräckligt.

Jag ser att min talartid håller på att ta slut. Jag vill bara påminna om att vi har ett gemensamt särskilt yttrande angående biotekniken och att vi vill få bort Frankenstein-spöket från debatten om bioteknik. Vi vet alla mycket väl att det ständigt pågår arbete för att definiera vad som är etiskt och vad som inte är etiskt när det gäller biotekniken. Vi behöver inte skrämman människorna med vetenskapens framsteg. Tvärtom skulle vi behöva stora kampanjer för att väcka intresse för naturvetenskapen hos de unga.

Anf. 52 ANDERS BERGLÖV (s):

Fru talman! Årets betänkande innehåller ju mycket riktigt, som tidigare talare har påpekat, frågor som vi har behandlat tidigare. Men det innehåller faktiskt också några frågor som i alla fall för mig känns lite nya.

Vårt land håller med en rasande hastighet på att förvandlas från ett industrisamhälle till ett kunskaps- och informationsamhälle. Det innebär många förändringar för de människor som bor i vårt land. I många svenska hem finns i dag ett otal TV- och radiokanaler. *World wide web* ger oss tillgång till kommunikation och information 24 timmar per dygn. Mobiltelefonen gör oss tillgängliga i princip varhelst vi befinner oss i världen.

Alla dessa nya möjligheter har också inneburit att produkter och idéer blivit alltmer exponerade. Riskerna för att inte få behålla sina immateriella rättigheter har ökat. Det har också resulterat i att företag på ett helt annat sätt än bara för några år sedan lägger upp strategier för att tillvarata sina intellektuella rättigheter, ofta direkt gentemot Europa och världen.

Detta ställer självklart också krav på oss lagstiftare att ge kreatörer, idégivare och uppfinnare goda förutsättningar att möta denna nya era av stora kunskaps- och informationsströmmar. Det diskuteras för närvarande i vårt land, inom den europeiska unionen och i världssamfundet mycket som har bäring på hur vi ska skapa ett immaterialrättsligt skydd med modernare förtecken i en globaliserad värld. Det är i många fall en svår men inte desto mindre nödvändig uppgift. Jag vill med denna inledning yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande nr 8 och avslag på samtliga reservationer. Jag kommer också att kommentera de reservationer som avgivits i den ordning de har behandlats i lagutskottets betänkande.

Jag har i tidigare debatter starkt poängterat att jag känner en stor respekt för den oro som människor känner inför den utveckling som har skett inom det biotekniska området under det sista årtiondet. Denna utveckling, som gått med rasande fart, har satt våra grundläggande existentiella värderingar på prov. Denna oro kommer till starkt uttryck i de motioner som framlagts på detta område.

För det första vill jag dock slå fast att den lagstiftning som gäller i vårt land, de internationella konventioner som Sverige är skyldigt att följa, innehåller begränsningar vad gäller biotekniska uppfinningar, begränsningar av etiskt och moraliskt slag. Dessa begränsningar tycker vi socialdemokrater är bra. Vi inser också att vi även fortsättningsvis noggrant måste följa den tekniska utveckling som sker inom detta område, inte minst ur nämnda synvinklar. Men återigen vill jag slå fast att de nya kunskaper och metoder som följer med bioteknikens utveckling också ger mänskligheten nya möjligheter att bota sjukdomar och utveckla nya och bättre läkemedel. Jag tror att vi är överens om det positiva i detta.

Vi socialdemokrater skulle önska en mer nyanserad diskussion om detta med biotekniska uppfinningar och inte enbart krav på generella förbud mot en utveckling som kan vara till gagn för mänskligheten. Vi måste också skaffa oss kunskaper om de negativa effekter denna utveckling kan ha och ta fram lämpliga instrument att motverka dessa.

Fru talman! I nästa reservation uttalar Centerpartiet och Vänsterpartiet behovet av att programvaror till datorer inte ska kunna patenteras. Jag kan bara konstatera att skapare av dataprogram i dag har samma upphovsrättsliga skydd som skapare av konstnärliga och litterära verk. Detsamma gäller i princip i Europa. I allt väsentligt kan således inte datorprogram patenteras i dag, varken i vårt land eller inom EU. I nuläget förutsätter vi socialdemokrater att de synpunkter som förs fram i motion-

erna kommer att beaktas av regeringen i de förhandlingar som kommer att föras i frågan, såväl inom EU som i andra internationella sammanhang.

Vad gäller den motion som Stig Rindborg väckt rörande upphovsrätt i anställningsförhållanden så kan jag konstatera att inget hindrar arbetsgivaren att i anställningsavtal med den anställde reglera frågan om upphovsrätten. 1993 genomfördes vidare, som Henrik S Järrel så riktigt påpekade, Anpassningar i den svenska upphovsrättslagstiftningen i anledning av EU:s dataprogramdirektiv. Anpassningen innebär att arbetsgivaren med automatik äger upphovsrätten till dataprogram om det ingått i arbetstagarens arbetsuppgifter eller om dataprogrammet gjorts på uppdrag av arbetsgivaren. I anledning av att regeringen i en proposition vid 1996/97 års riksdag avvisade ett förslag om arbetsgivarens upphovsrätt till databaser utlovades en översyn av upphovsrätten i anställningsförhållanden.

Efter kontakter jag har haft med Justitiedepartementet har jag fått veta att beslut inom kort kommer att fattas av regeringen. Vilka förändringar som kan komma att behöva göras ytterligare i upphovsrätten såväl i förhållande till vår nuvarande lagstiftning som i förhållande till EU-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället får den kommande utredningen ytterst ta ställning till.

Fru talman! Jag övergår nu till att kommentera upphovsrätt som finns inom det musikaliska området och STIM:s verksamhet. Även detta år har detta varit föremål för motioner och reservation gentemot utskottsbetänkandet.

De avgifter som betalas till STIM för att i viss mån kompensera upphovsmännen för deras musikaliska verk är i normalfallet en mycket begränsad kostnad för arrangören. Vi socialdemokrater tycker att de rättigheter som tonsättare ytterst garanteras i upphovsrättslagstiftningen är väl avvägda. I motsats till reservanterna ser vi således ingen anledning att förändra upphovsrättslagen ytterligare för att komma till rätta med en ganska begränsad kostnad för vårt föreningsliv.

Inte heller kan vi se några bärande skäl till att staten skulle ge upp sin möjlighet till medverkan i STIM:s styrelse. Återigen vill jag komma tillbaka till den dubbelhet som kännetecknar en del av reservanterna. Å ena sidan vill de underlätta för föreningslivet genom att sänka eller undanta ersättningen till STIM, å andra sidan vill de minska det statliga inflytandet genom att ta bort den statliga styrelserepresentationen. Den statliga styrelserepresentationen innebär ju en påverkansmöjlighet – en påverkansmöjlighet som kan vara ganska värdefull inte minst för föreningslivet.

Sammantaget kan vi socialdemokrater konstatera att vi inte kan finna några skäl till förändringar i dessa delar heller.

Avslutningsvis skulle jag vilja beröra den reservation som Kristdemokraterna lämnat till förman för att införa arenarättigheter i den befintliga upphovsrätten. I ett internationellt perspektiv kan sägas att denna typ av upphovsrättsligt skydd visserligen förekommer men ändå måste anses som något ganska ovanligt. En anledning till detta förhållande är att denna typ av evenemang ekonomiskt sett oftast tillförsäkrar upphovsmannen god ekonomisk avkastning på evenemangen genom särskilda avtal med olika intressenter. Av just detta skäl ser vi socialdemokrater

ingen anledning att förändra upphovsrätten i den riktning som reservationen ger uttryck för.

Jag yrkar återigen bifall till lagutskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 53 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Självfallet är vi överens om att allt gällande patent på biotekniska uppfinningar inte är av ondo – ej heller vad gäller forskning och utveckling på området.

Jag vill ändå fråga Anders Berglöv om Socialdemokraternas syn på nord-och-syd-problematiken och den maktställning som de transnationella företagen faktiskt skaffar sig, inte minst gentemot u-länder, genom att ta patent på olika grödor som gör deras maktställning enormt övervägande. Framför allt påverkar den också dels matproduktion, dels mycket annat i konflikten mellan nord och syd.

Hur ser Socialdemokraterna och Anders Berglöv på den problematiken?

Anf. 54 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att man ska stanna upp lite grann i diskussionen och fundera på vad ett patent är. Ett patent är att man har ekonomisk rätt till avkastningen från en viss teknik. Självfallet finns det nord-och-syd-problem i detta. Men jag tror också att vi ska inrikta oss på vad effekterna av ett patent kan bli.

Idén med ett patent är att garantera den som kommer på en uppfinning en ekonomisk rättighet till sin uppfinning. Finns det inte några möjligheter att ta till sig ekonomiska fördelar av ett patent så finns det rimligtvis ingen anledning att ta ett patent. Jag tror att diskussionen – och då inte minst nord-syd-dialogen – måste inriktas mer på detta.

Anf. 55 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det är tyvärr inte den problematiken som är avgörande när de transnationella företagen tar patent. Det enda som är avgörande i de fallen handlar om ekonomisk vinning.

Man kan t.ex. se på riset i Indien. För ett antal år sedan var det hur många rissorter som helst som odlades i Indien. I dag finns bara några få kvar.

Jag vill fråga Anders Berglöv om han tycker att det är okej att de transnationella företagen faktiskt tar patent på grödor och därmed hindrar småbönder i framför allt u-länder att producera mat till sina länder?

Anf. 56 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Vad jag förstår kan man inte enligt svensk lagstiftning patentera växtsorter på det sättet. En sannolik förklaring till att det är så här är att dessa transnationella företag också har använt en annan patentlagstiftning. Det kan vara amerikansk patentlagstiftning eller någon annan där man har större möjligheter till de här typerna av patent.

Mitt svar på Tassos fråga måste rimligtvis vara att vi från svensk sida – och även från den europeiska unionens sida – ska verka i en riktning där vi pekar ut de här typerna av negativa effekter.

Anf. 57 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! I mitt första yttrande ville jag framhålla det som vi moderater framhåller i vår reservation. Vi tycker att det är hög tid att vi när det gäller upphovsrätt i anställningsförhållanden får till stånd en presumtionsregel med innebörden att upphovsrätten till verk som framställs inom ramen för ett anställningsförhållande ska tillkomma arbetsgivaren. Det är en presumtion som ska gälla för detta.

Vi tycker också att regeringen har varit oerhört senfärdig med att försöka komma till skott i frågan. Det är tio år sedan som utredningsarbetet i den delen lades ned av Upphovsrättsutredningen. Det har funnits tid att reagera. Även om vi hade en borgerlig regering i början av 90-talet – och det erkänns gärna att den hade kunnat göra någonting också – är det dock Socialdemokraterna som redan vid ingången av 1990 och efter 1994 har haft regeringsansvaret och bort kunna göra någonting åt detta.

När det gäller den statliga representationen i STIM vill jag bara påpeka att det även finns andra upphovsrättsliga bevakningsorganisationer som också har till uppgift att bevaka upphovsrättsinnehavarnas rätt till ersättning. De klarar detta alldeles utmärkt utan någon statlig representation i sina styrelser. Det borde STIM, som har en mycket stark ställning för övrigt, också kunna göra.

Anf. 58 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att jag har full respekt för Henrik S Järrels otålighet. Det är säkert bra för vårt land att vi så snabbt som möjligt kommer till tals om sådana här saker. Men problematiken är ändå ganska begränsad i och med att man kan ha egna avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Jag kan inte låta bli att le lite grann när Moderaterna säger att man direkt ska skaffa ett antal rättigheter för arbetsgivaren. Det kanske inte riktigt är ett utslag av den flexibilitet på arbetsmarknaden som annars brukar känneteckna det partiet.

Anf. 59 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Det är också en fråga om arbetsgivarnas omkostnader. Arbetsgivarna har utvecklingskostnader. Det kostar att ha anställda, att köpa utrustning osv. Arbetsgivaren kan tycka att det är skäl att få en reveny av de investeringar man gör.

Det ska vara en presumtionsregel, vilket innebär att man kan avtala bort den. Om det inte finns något avtal skulle presumtionen inträda. Det är inte konstigare än att de som investerar kapital i maskiner, forskning och utveckling vill ha någon form av återbäring.

Anf. 60 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag tror att vi i grunden är helt överens om det som Henrik S Järrel sade sist. Vi har anledning att återkomma till frågan. Nu ligger ett EU-direktiv om upphovsrätten i informationssamhället. Vi har säkert anledning att återkomma till diskussionen. Det kommer säkerligen att tillsättas en statlig utredning med anledning av frågan.

Anf. 61 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Replikskiftena blir en slags följetong. De återkommer år efter år. Det är viktiga frågor, så det är inte fel att de gör det.

Anders Berglöv säger att han har förståelse för den oro som finns för vissa saker inom biotekniken. Vi kristdemokrater är inte emot biotekniken som sådan. Det är just patent på liv som vi tycker är fel. Det har varit uppe tidigare. I en replik framkom att FN:s konvention och WTO med TRIPS-avtalet är på kollisionskurs.

En annan fråga som jag vill ta upp gäller om man ska kunna ta patent på sådant som är upptäckter och inte uppfinningar. Det normala är att man tar patent på uppfinningar med en viss uppfinningshöjd. Jag har själv varit med om att föra fram ett patent. Jag vet att det kan vara problem med tillräcklig uppfinningshöjd.

Hur ser Anders Berglöv på den här frågan? Är det en riktig utveckling, att vi går mot att man kan ta patent på upptäckter?

Anf. 62 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Grunden är hur väl vi kan lyckas integrera en europeisk syn på patentlagstiftning med en mer amerikansk syn. Det är grunden för att man kan patentera upptäckter, som Kjell Eldensjö säger. Det går inte i vårt land. De kriterier som finns för patenterbarhet gäller uppfinningar. Svaret blir att vi måste verka på internationell nivå. Jag vill komma tillbaka till att vi hellre borde diskutera effekterna än patenterbarhet.

Anf. 63 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Det dyker upp många etiska frågetecken i dessa sammanhang. Det kan behövas en etisk diskussion i samhället om detta och mycket annat. Vi kristdemokrater har lagt fram en motion om en värdekommission. Nu har också Vänsterpartiet väckt en motion om etisk dialog. Socialdemokraterna är välkomna in i den sfären för att diskutera olika etiska frågor, även de som handlar om bioteknik och patent.

Till slut vill jag säga att vi inte har föreslagit en arenarätt. Vi har begärt en genomlysning och en utredning.

Anf. 64 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att vi inte har funnit några egentliga skäl att förorda en utredning. Jag ska inte ställa några frågor till Kjell Eldensjö, för han har ingen replik kvar. Jag är tveksam till de praktiska konsekvenserna. Vad blir det för förändringar av att vi inför en arenarättighet?

Som en kommentar till diskussionen om värden och etik vill jag säga följande. Jag tror att det pågår en diskussion runtom i vårt land om biotekniska effekter och många andra effekter som människor känner oro för. Det är en nog så god värdekommission, där svenska folket kan utgöra en grund, för oss politiker att föra fram här i kammaren.

Anf. 65 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag har några synpunkter på det Anders Berglöv sade när det gäller mjukvarupatent. Det är glädjande att höra att det är regeringens ståndpunkt att man ska arbeta efter de intentioner som finns i vår motion.

Det skulle vara helt förödande om man skulle följa i USA:s spår och tillåta mjukvarupatent. Det blir så svår tillämpning, med gränsdragningar. Det blir svårt att använda samma grundidé för att fortsätta att utveckla det. Trots det har motionen avslagits i utskottet. Man kan ändå känna att det blir ett bifall.

Sedan vill jag ta upp STIM. Vi har behandlat frågan i dag, precis som vi har gjort två gånger tidigare. Det gäller offentliga framträdanden och statens representation i STIM:s styrelse.

Anders Berglöv säger att det är bra med statlig representation, för vi har möjligheter att påverka. I dag representerar en ordförande och två ledamöter staten. Är det vad som ligger till grund för att man har färre undantag? Man ålägger i dag ideella organisationer och studieförbund både byråkrati och merkostnader för att framföra och förmedla musik. I så fall beklagar jag det. Jag är förvånad. Anders Berglöv företräder också ett folkrörelseparti. Studieorganisationer och andra ideella organisationer fyller en mycket viktig funktion ute i samhället. Jag ser det här som ett försvårande för de ideella organisationerna att jobba och förmedla musikaliska verk.

Anf. 66 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag vill gärna ha reda på vad Viviann Gerdin och Centerpartiet anser är en rimlig kostnad för föreningslivet. Det finns en upphovsrätt som ska garantera tonsättaren en avkastning på det han uppnått i konstnärlighet. Vad är rimligt i detta sammanhang? Man klagat mycket. Jag vet av min erfarenhet från föreningslivet att det här aldrig har varit något egentligt problem, några hundralappar för att få lite musikaliskt utbud till föreningsmedlemmarna.

Var ligger en rimlig kostnad? Ska man inte ha någon kostnad alls? Är 100 kr rimligt, eller 1 000 kr? Det skulle vara intressant att höra Centerpartiets uppfattning.

Anf. 67 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Vår uppfattning är att det ska finnas undantag för ideella organisationer. Det är inget kommersiellt. Det rör sig om små kretsar och ideellt arbetande. Det borde vara naturligt att man undantar den kretsen både från att betala och föra statistik och skicka in. Det är en tung hantering som följer.

Vad är nästa steg? Här har vi ideella organisationer som jobbar för möten i mindre grupper. Kan nästa steg bli att vi även ska erlägga extra avgifter för att spela och föra vidare musik i ännu mindre kretsar?

Anf. 68 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag vidhåller min uppfattning om att situationen är väl avvägd. Det är inga betungande kostnader för svenskt föreningsliv i normalfallet. Föreningslivet har också möjlighet att ta in pengar. Man betalar normalt en medlemsavgift. Det är pengar som ska gå till en förenings verksamhet, och den kostar pengar. Det gör det även om man vill ha ett musikaliskt utbud i föreningslivet. Jag ser egentligen inget behov av förändringar i upphovsrättslagstiftningen på grund av detta.

Anf. 69 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Om jag går på ett idrottsevenemang och betalar min entrébiljett kan jag ta med mig min videokamera. Tekniskt teoretiskt kan jag koppla kameran till min mobiltelefon och få över bilderna till min webbsida. Teoretiskt kan jag alltså direktsända idrottsevenemanget direkt på min hemsida. Nu vet vi att det i dag kanske finns för mycket tekniska problem med minneskapacitet osv. för att detta ska fungera på ett bra sätt, men vi ser också framför oss att det inom kort kan bli mycket enkelt att göra på det här sättet. Och det finns alltså ingen immaterialrätt som hindrar mig från att göra detta.

Gör jag däremot samma sak på en teaterföreställning begår jag ett brott mot upphovsrätten.

Fru talman! För ett par år sedan hade vi en intensiv debatt kring den s.k. TV-listan. Då var det många, inte minst moderater, som satte fokus på de principiella frågorna. Det hävdades t.o.m. att idrottsarrangörerna hade en immaterialrätt, ett slags upphovsrätt till sina arrangemang. Det bedrevs en ganska häftig kampanj mot Kristdemokraterna och speciellt mot mig i den här frågan. Jag minns mycket väl den ilska som etablerades under kungamiddagen hösten 1998 av en då blivande partiledare. TV-listan skulle inskränka äganderätten för idrottsarrangörerna, sades det. Till slut fick vi en acceptabel lösning på frågeområdet vad gäller själva listan. Lösningen stöddes förutom av Kristdemokraterna också av Moderaterna, Vänsterpartiet och Folkpartiet. Men den berättigade frågan om rätten till de evenemang som t.ex. idrottsklubbar eller förbund anordnar kvarstår olöst.

I samband med frågeställningen om TV-listan väckte jag ett förslag till utskottsinitiativ i konstitutionsutskottet, i stort sett detsamma som nu återfinns i motionen om arenarättigheter. Av någon underlig anledning föll förslaget mellan stolarna, och i slutändan kom vi i utskottet överens om att frågan kunde väckas motionsvägen. Det gjorde jag också hösten 1999 i form av en enskild motion – även om frågan faktiskt var en partiståndpunkt. Den följdes dock inte upp utan avlogs. Nu har den återkommit i sin rätta gestalt i form av en kommittémotion, som också har lett till en reservation i dagens betänkande.

Fru talman! I själva sakfrågan upplevde jag dock i konstitutionsutskottet ett stöd för en belysning av arenarättigheterna från både moderat- och vänsterpartihåll. Folkpartiet var inte så aktivt, men jag uppfattade även därifrån ett intresse för frågeställningen.

Fru talman! Läget är alltså följande, vilket även Kjell Eldensjö varit inne på tidigare i dag: Idrottsförbund eller idrottsklubbar kan inte hävda någon äganderätt eller upphovsrätt till s.k. sändningsrätter. Den existerar nämligen inte i svensk lagstiftning. När t.ex. Svenska Fotbollförbundet säljer TV-rättigheter är det faktiskt en fiktiv rättighet man säljer. Vad det i praktiken handlar om är den rätt, som tillkommer ägaren till en idrottsanläggning eller arrangören av ett evenemang, att ta ut en högre inträdesavgift för ett sändande TV-bolag. Det är först när ett TV-bolag gjort en upptagning som upphovsrätten inträder, och då är det TV-bolaget som får upphovsrätten.

Fru talman! Det finns alltså ingen generell äganderätt till händelseförlopp eller dagshändelser. I dag finns ingen skyddslagstiftning för arrangörer av idrottsevenemang. Arrangören har visserligen rätten till arenan där evenemanget sker, men informationen kring det som sker under evenemanget är inte skyddad i upphovsrättslig mening.

Det är om detta den kristdemokratiska motionen L801 från årets riksmöte handlar. Det är vår uppfattning att det borde vara rimligt att se om det kan finnas behov av att bygga ut något upphovsrättsligt skydd kring den typen av evenemang. Jag är något förvånad – mot bakgrund av det hårda tonläget hösten 1998 och våren 1999 – över att alla utom kristdemokraterna i utskottet tycker att detta är ett ointressant ämne.

Fru talman! I riksdagsdebatten den 3 december 1998 sade den moderata KU-ordföranden Per Unckel följande om förslaget:

”Det innehåller en principfråga som både till sin principiella innebörd och till sin praktiska konsekvens är större än alla de andra, nämligen en rätt eller en möjlighet att ta ifrån innehavare av rättigheter dessa och ge dem till någon annan.” Han talade också om ”att ta ifrån innehavaren av en teaterföreställning eller ett idrottsevenemang möjligheten att utnyttja sin rätt” och jämförde denna situation med att ta ifrån innehavarna av produktionen *Kristina från Duvemåla* deras rättigheter.

Den 21 april 1999, när vi slutbehandlade frågan om TV-listan här i riksdagen, sade Per Unckel så här:

”Den fråga vi nu talar om handlar om frågeställningar som är snarlika dem som ligger bakom det numera starkare men alltjämt otillräckliga skyddet för äganderätten. En första slutsats av samtalet så här långt är att det uppenbarligen finns mycket att göra innan vi har ett skydd för rättigheter såsom äganderätten och rätten till de egna evenemangen.”

Han fortsatte med att kommentera Kristdemokraternas kompromissförslag:

”Samtidigt som vi gläds åt att idrotten i Sverige nu kan andas ut och fortsätta sitt viktiga arbete börjar för vår del arbetet i strävan att öka det grundläggande skyddet för den typ av arrangemang som vi här och nu diskuterar.”

Lyssna noga på vad han här sade: ”Börjar för vår del arbetet i strävan att öka det grundläggande skyddet för den typ av arrangemang som vi här och nu diskuterar.”

På vilket sätt har moderaterna i lagutskottet fullföljt det tänkandet? Berätta gärna för mig! Eller har man nu avslutat detta arbete, som tydligen inte har påbörjats?

I en replik till mig i denna debatt konstaterade Per Unckel också följande:

”Ingvar Svensson påpekar att Kristdemokraterna tagit ett utskottsinitiativ för skydd av de mer immaterialrättsliga rättigheter som ärendet innehåller. Det är en utmärkt tanke.”

Men uppenbarligen tycker moderaterna i lagutskottet inte detta. Frågan inställer sig förstås: Kan man lita på vad moderater säger? Är den moderata diskussionen om äganderätt bara såpbubblor som blåses upp vid lämpliga tillfällen?

Fru talman! Vänsterpartiets Kenneth Kvist var i de här frågorna inte lika tydlig som moderaterna, men som jag uppfattade det var han positivt intresserad av frågorna. I debatterna den 3 december 1998 och den 21 april 1999 pekade han på arrangörernas rättigheter i sammanhanget:

”Vad det handlar om är idrottsarrangörernas rätt att råda över eller disponera sina arrangemang. Populärt men kanske något juridiskt oegentligt kan vi säga att idrottsrörelsen äger sina arrangemang”, sade han och jämförde med hur en konstnär som målar en tavla skulle kunna behandlas.

Han sade vidare om idrottsarrangörerna:

”De äger också rätten att besluta om sina arrangemang och var dessa arrangemang skall visas. De äger att besluta om publikavgifter och tillträde till arenorna. De äger faktiskt att besluta om ackreditering av journalister, och de äger att besluta om sin sändningsrätt.”

Men faktum är att någon ”sändningsrätt” i lagens mening inte finns. Det är det som vi genom vår motion vill utreda om man kan införa.

Observera att jag inte säger att det går. Det kan finnas betydande hinder. Men nog borde vi granska frågeställningen närmare.

Fru talman! Även till Vänsterpartiet måste jag därför ställa frågan om det var så att Kenneth Kvist var isolerad inom partiet i synen på hur idrottsrörelsen ska kunna få disponera sina evenemang.

Fru talman! Som jag ser det borde faktiskt, mot bakgrund av den debatt vi förde under hösten 1998 och våren 1999, vår motion om en utredning av arenarättigheterna ha vunnit bifall i lagutskottet. Det fanns ju en majoritet bakom detta tänkande våren 1999. Jag är alltså mycket förvånad över utslaget. Jag åtar mig, fru talman, gärna att berätta detta för den svenska idrottsrörelsen.

Eftersom jag vet att det ibland finns – förlåt vitsen – täta skott mellan utskotten har jag därför påmint mina kolleger i KU från Moderaterna, Vänsterpartiet och Folkpartiet om frågeställningen. Antingen har mina vädjanden inte givit effekt eller också har de ramlat mellan stolarna.

Det rimliga, fru talman, borde vara – om nu Moderaterna, Folkpartiet och Vänsterpartiet står fast vid sina synpunkter om idrottsrörelsens förfogande över sina evenemang – att man nu tar tillfället i akt att ta tillbaka frågan till utskottet.

Fru talman! För min del yrkar jag bifall till reservation nr 6.

Låt mig sedan bara säga någonting kort till Anders Berglöv. Han sade tidigare när det gällde den här frågeställningen att ett argument mot arenarättigheter var att det inte var så vanligt ute i världen. Det är inte ett särskilt starkt argument. En gång i tiden var vi ensamma om att ha en justitieombudsman här i landet, men nu har vi lyckats sprida den verksamheten över hela världen. Det är inget bra skäl.

Får jag bara säga något om de ekonomiska intressena. Som jag påpekade skulle man kunna tillgodogöra sig de ekonomiska intressena med nuvarande regler. Men med den tekniska utveckling som jag pekade på i mitt första exempel finns möjligheten att de ekonomiska intressena för t.ex. idrottsarrangörer undergrävs.

Anf. 70 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Eftersom Ingvar Svensson ställde en fråga om Vänsterpartiet, kan jag bara konstatera att Kenneth Kvist inte alls var speciellt isolerad i partiet vad gäller frågan om listan, utan där var vi helt överens.

Men jag kan också konstatera att den här frågan, med anledning av hur den har tagits upp i vårt betänkande i lagutskottet och hur ni behandlar den i er diskussion i konstitutionsutskottet, nu har föranlett oss att föra diskussioner inom partiet. Vi har inte kunnat göra något annat ställningsstagande än det vi har nu, men vi har börjat diskutera detta och kommer att fortsätta att göra det.

Anf. 71 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det låter ju bra för framtiden att man ska kunna få förändringar till stånd.

Anf. 72 ANDERS BERGLÖV (s):

Fru talman! Jag angav inget skäl, jag konstaterade att det inte är speciellt vanligt.

Men jag skulle vilja ställa en följdfråga lite utifrån medborgarens perspektiv på detta. Jag tror mig ha förstått Ingvar Svenssons argumentation rörande äganderätten. Vad innebär detta i praktiken för idrottsrörelsen? Upphovsrätten är ju i grunden en ekonomisk rätt till det egna verket. Kan Ingvar Svensson reda ut vad det praktiskt innebär?

Sändningsrätter säljs ju i dag av idrottsförbunden i olika sammanhang, till TV-bolag etc. Det här borde i rimlighetens namn få vissa andra konsekvenser. Innebär det så stora förändringar för idrottsrörelsen?

Anf. 73 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Det kan jag inte svara på. Det var meningen att den här utredningen skulle titta närmare på just effekterna, om det var möjligt att införa detta. I dag säljer man rättigheter, men de är i lagens mening fiktiva rättigheter. Däremot kan man faktiskt ingå civilrättsliga avtal om nästan vad som helst.

Det är ett intressant frågeområde. I dag kan man t.ex. sälja ett idrotts-evenemang till Canal plus. Sveriges Television skulle kanske vilja sända en liten snutt från det evenemanget. I lagens mening kan man gå in och göra en filminspelning och sända sedan. Det skulle ingen kunna hindra dem från att göra, egentligen. Men det skulle kunna skada det ekonomiska intresset för idrottsarrangörerna.

Detta gör ju inte Sveriges Television av den enkla anledningen att man nästa gång vill vara med och förhandla. Då vill man stå på god fot med arrangörerna. Men möjligheten finns i dag. Så det ekonomiska intresset kan alltså begränsas. Och med den tekniska utveckling vi har, som jag pekade på i min inledning, kan man undergräva det ekonomiska intresset.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 12 §.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU5
Skogspolitik m.m.

Skogspolitik m.m.

Anf. 74 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! I det här ärendet, som rör motionsbehandling från inte mindre än tre år, 1998, 1999 och 2000, tänkte jag beröra frågan om äganderätt och ersättningsregler. Jag tänkte beröra viltskador och gränsen för fjällnära skog och kanske också säga någonting om forskning och utveckling.

Men först, fru talman, finns det alltid när vi diskuterar skog och skogspolitik anledning att påminna oss själva och andra om den svenska skogens och den svenska skogsnäringsens stora ekonomiska betydelse. Med all respekt för den s.k. nya ekonomin och dess betydelse finns det inte en näring som är så viktig när det gäller vår export och indragandet av exportinkomster till vårt land som just skogen och skogsnäringen. Den är i själva verket en omistlig del av det som ska betala vår välfärd och vår handel med andra länder.

Privata skogsägares och skogsbolags möjligheter att förfoga över och bruka sin skog inom ramen för skogsvårdslagstiftningen är en grundbult i skogsnäringen. Det har varit förutsättningen för det svenska skogsbeståndet och för att skogsförrådet stadigt har ökat i volym, värde och avkastning. Men det förhållandet har också varit en garanti för den oerhörda mångfald som finns i fauna och flora och som vi har förmånen att kunna uppleva i våra svenska skogar.

Tyvärr hotas ständigt den här äganderätten och förfoganderätten av ingrepp från stat och kommuner, med oförstående och ibland tyvärr okunniga politiker i spetsen.

I reservation nr 1, som jag ber att få yrka bifall till, fru talman, skriver vi om den äganderätt jag nyss nämnde och ersättningsregler vid intrång från det allmänna sida. Här har tillkommit många nya lagbestämmelser som just ger stat och kommun möjlighet att inskränka de enskildas och bolagens rätt att bruka sin mark på ett rationellt och företagsekonomiskt sätt.

Vi har i denna kammare, i varje fall dess majoritet, antagit en ny miljöbalk, där just ersättningsreglerna inte har anpassats till grundlagens krav på att man ska få ersättning om det allmänna gör intrång i markägarnas förfoganderätt. Det här vänder vi oss emot och i detta sammanhang yrkar vi alltså bifall till reservation nr 1.

Redan när vi i riksdagen för några år sedan ändrade i jaktlagstiftningen diskuterades vådan av viltets härjningar i skogen och skadorna på kanske framför allt tallplantering och tallungskog. Då ändrade riksdagen i lagstiftningen och gav markägarna ett större ansvar och en större frihet att beskatta viltstammarna på ett sådant sätt att de blev tolerabla ur skogsskadesynpunkt. Vi instiftade någonting som kallas älgskötselområden, där alltså markägarna och jakträttsinnehavarna har stor frihet att reglera viltstammarna.

Tyvärr ser vi tendenser till att problemen med viltskadorna på skogsplantor och ungskog inte har lösts på ett tillfredsställande sätt. Vi ser

tyvärr en tendens till att skogsintressena kommer till korta gentemot jägarintressena. Därför tror vi att det finns anledning att göra en översyn och en utvärdering av hur denna lagstiftning om framför allt älgskötselområdena har fungerat för att vid behov göra förändringar i densamma.

Det är ungefär tio år sedan riksdagen senast behandlade frågan om skogsbruk i fjällnära skog. Eftersom det enligt riksdagens mening, och jag håller med om det, är viktigt med stor återhållsamhet vid bedrivande av skogsbruk i de skogarna är det också viktigt att gränsdragningen mot övrig skog grundas på en riktig biologisk och skogsteknisk bedömning, t.ex. när det gäller återväxtmöjligheter och sådant.

Vi tror och anser att det nu är dags att gränsdragningen mot fjällnära skog ses över. Saker och ting ändrar sig. De lokala förutsättningarna ändras på grund av t.ex. avverkningar. Vi tror därför att en mera verklighetsnära dragning av gränsen skulle kunna gynna lokal sysselsättning och råvaruförsörjning utan att det skulle behöva göras avkall på omsorgen av den fjällnära skogen.

Jag sade också att jag skulle nämna något om behovet av forskning och utveckling inom skogsnäringen. Högre förädlingsgrad och högre mervärde är ledord i många sammanhang och för många näringar, så naturligtvis också inom skogsnäringen. Enligt vår mening finns det många skäl för att satsa mer på forskning och utveckling inom skog och skogsindustrin. Vi tycker, fru talman, att det fortfarande avdelas för lite resurser inom t.ex. Lantbruksuniversitetet för en mer marknadsinriktad forskning och utveckling. Vi tycker också – och vi föreslår i en reservation – att vi också borde pröva skogsfakultetens koppling till SLU. Flera separata fakulteter vid flera lärosäten skulle alldeles säkert innebära att den ekonomiska mångfalden gynnades.

Fru talman! Jag vill därmed upprepa att jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 75 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! I början av december 1999 stormfälldes mellan fyra och fem miljoner kubikmeter granskog i Skåne. Av den skogen som fälldes av stormen var 95 % av trädslaget gran. I och med att den förödelse som stormen orsakade nästan enbart drabbade gran borde man ställa sig frågan om gran hör hemma och ska tillåtas planteras söder om sitt naturliga utbredningsområde.

Enligt 6 § i skogsvårdslagen ska val av huvudplanta vid återväxten utgå från markens och klimatets naturliga förutsättningar, samtidigt som virkesproduktionen ska hållas på en god nivå. När man ser den förödelse som stormen ställde till i Skåne, vill vi ifrågasätta om och hur efterlevnaden av 6 § skogsvårdslagen sker. Det verkar i varje fall inte vara tillfredsställande.

Enligt skogsvårdslagen ska man använda eller plantera sådana trädslag som med hänsyn till växtplatsens förutsättningar kan ge en tillfredsställande virkesproduktion. När man bedömer vad som är lämpliga trädslag för växtplatsen utgår man från markens bördighet och fuktighet. Vi anser att denna riktlinje som finns i skogsvårdslagen inte har fått den tillämpning som den borde ha fått, eftersom det fortfarande planteras gran på platser där gran inte är lämpad eller hör hemma. Därför bör det

utredas hur skogsvårdslagens 6 § efterlevs och tillämpas. Med det som bakgrund yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 6.

Fru talman! Det är positivt att vi har fått avsatt medel för lövskogsplantering på de stormfällda arealerna. Men det räcker inte om vi ska nå miljökvalitetsmålet "Levande Skogar" som finns i Miljömålskommitténs betänkande, där det föreslås att lövskogen i Sverige ska öka med 10 % fram till 2010. Detta ska ske genom att lövskog vid föryngring ersätter barrskog på marker som är lämpade för lövskog.

Allt är inte bra inom skogspolitiken, men mycket är bra. Det finns saker som behöver förändras och förstärkas. Den utvärdering som gjordes av skogspolitiken 1998 visar att det är nödvändigt att förändringar sker för att uppnå både miljö- och produktionsmålet. Hittills har detta inte uppnåtts. Stora delar av den svenska skogen är i dag inte uthålligt brukade. Forskarna pekar ut fyra faktorer, varav två direkt kan hänföras till skogsbruket, nämligen dålig anpassning till markens kapacitet samt helt-rädsutnyttjande utan att man återför näringen. Övriga faktorer är surt regn och högt kvävenedfall.

Skogsbrukets roll för utarmning av näringsförråden och diskussion om alternativa skötselmetoder kommer säkerligen att bli stora frågor i 2000-talets miljödebatt. Miljödebatten har under 80- och 90-talen handlat mycket om hur skogsbruket påverkar den biologiska mångfalden och vilka och hur stora områden som ska skyddas i reservat. Med genomslaget för FSC-certifiering och ökade reservatsanslag ser bilden nu i vissa avseenden lite ljusare ut.

Vad som är positivt på skogssidan är att det finns en växande insikt om att värna den biologiska mångfalden i skogen. Men det finns även exempel på motsatsen. Slarviga entreprenörer och enskilda markägares ovilja har lett till att värdefulla skogsområden har avverkats innan de har kunnat ges tillräckligt skydd.

Fortfarande avverkas oersättliga skogar i Sverige. Avverkningar förekommer trots att man i många fall känner till de höga naturvärdena. Samtidigt hotas och missgynnas flera djur- och växtarter av skogsbruket. Vi har ett ansvar att arbeta för ett skogsbruk som inte utarmar ekosystem och biologisk mångfald.

Ett exempel på feltänkande borde skogsområdet i Svartedalen vara. Det är ett område som under 1997 eller 1998 skulle avverkas, men där människor reagerade och agerade för att skydda en mycket värdefull skog med höga naturvärden. Fältbiologerna Joel Gröndahl och Nico Schmidts var två av dem som reagerade och agerade. Två dagar efter aktionen de deltog i beslutade länsstyrelsen att göra området till ett interimistiskt reservat. För sitt agerande frikändes de i tingsrätt och hovrätt men fälldes i Högsta domstolen. Men även om de förlorade i Högsta domstolen vann de ändå skogen i Svartedalen. Den har blivit skyddad som naturreservat. Med detta menar jag att här borde ägaren och berörda myndigheter ha insett värdet av skogen ur miljö- och samhällssynpunkt och agerat därefter – i tid.

Anf. 76 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Utskottsmajoriteten avstyrker de 44 motionsyrkandena i betänkandet med hänvisning till att utredning pågår. Skogen är ett område som hela tiden är under utredning – regelbunden utvärdering och

ständig kontroll. Med tanke på skogens långa omloppstid finns det få andra näringar som är utsatta för en så intensiv granskning. Granskning är ingenting negativt, och skogen ska vara i det skicket att den tål granskning. Vad den inte tål är tvära kast och ryckighet i politiken. Den långa omloppstiden kräver att skogspolitiken är långsiktig.

Fru talman! I början av januari möttes vi av braskande rubriker om att återväxten i skogen inte blivit godkänd enligt skogsvårdslagens minimikrav. Sedan mitten av 70-talet har återväxten kontinuerligt förbättrats. Men den senaste mätningen visar att den positiva utvecklingskurvan tycks ha planat ut. Det är naturligtvis inte bra. Skogsstyrelsen konstaterar nu att rådgivnings- och kunskapsinsatserna måste öka. Jag håller med. Det är nu hög tid att man ser till balansen mellan de två jämförda målen, dvs. produktion och miljö. Miljöengagemanget och miljöarbetet i skogsnäringen har ökat på ett fantastiskt sätt hos alla inblandade parter. Dagens skogsbruk är ett helt annat än för bara tio år sedan. Men produktionsmålet får inte hamna i skymundan. Har vi inte en hög och lönsam produktion har vi inte heller råd med det aktiva och omfattande miljöarbete alla strävar efter.

Det är också viktigt att vi politiker sansar oss och inte direkt börjar ropa efter detaljregleringar. Jag menar att det nu måste göras en ordentlig analys av varför återväxten inte har fortsatt att förbättras så att rätt åtgärder kan sättas in av ansvarig myndighet.

Fru talman! Jag vill här passa på att yrka bifall till reservation 4, men vi kristdemokrater står naturligtvis bakom alla våra reservationer.

Jag vill övergå till att kommentera ett par kristdemokratiska motionsyrkanden.

Ingen i utskottet har väl undgått rapporterna om de ökade viltskadorna, både på plant- och ungskogen och på biodiversiteten. Vi ser att virkeskvaliteten sjunker i tallskogarna, vilket på sikt är ett allvarligt hot mot produktionen och mot exporten av den svenska högkvalitativa furan.

Skogsstyrelsen har uppmärksammat viltskadorna, men regeringen tycks inte inse problemets allvar. Vi kristdemokrater kräver att en utredning tillsätts med uppdrag att utvärdera älgskötselområdena och komma med förslag till förändringar. Viltskadorna är naturligtvis också en av anledningarna till den minskade återväxten, men viltets härjningar får också styrande effekter på skogsägarens val av trädslag. Det blir mer gran och mindre tall i de särskilt utsatta områdena. Är det vad vi vill?

Fru talman! Kristdemokraterna anser också att statliga medel ska avsättas i en katastroffond, så att snabba beslut om särskilda katastrofinsatser kan tas och åtgärder sättas in omedelbart när det verkligen behövs. Det kan gälla t.ex. efter kraftiga stormar med stora arealer med nedfallna och skadade träd. Vill det sig riktigt illa kan insektsangreppen bli mycket omfattande i det skadade området och insekterna sprida sig över mycket stora kringliggande områden. I ett verkligt akut läge är det dagar, ja, nästan timmar, som är avgörande för om man ska kunna begränsa angreppen eller ej. Då behövs det omedelbar finansiering av insatserna.

Fru talman! Skogsstyrelsen har nyligen genomfört en kontrollinventering av nyckelbiotoper. Det visar sig att de knappt 200 000 hektar nyckelbiotoper som man uppskattade fanns i stället kan vara så mycket som 800 000 hektar. Till vår glädje visar kontrollinventeringen bl.a. att de hotade rödlistade arterna faktiskt är mer spridda än vad man först trodde.

Vi kristdemokrater anser att staten behöver en bättre anpassad strategi för markavsättningarna och för hur olika miljövärden bäst ska bevaras. Vi tror på en mångfald av skyddsåtgärder som kan kombineras så att effekterna blir de bästa för miljön men också för markägaren.

Det finns behov av att skydda mer skogsmark – det är vi alla överens om – särskilt i södra Sverige. Nu, när inventeringar är genomförda och kunskapen om förekomsten av naturvärden har ökat så markant, anser vi kristdemokrater att det är dags att göra en värdering av gamla reservatsavsättningar och tidigare, på olika sätt skyddad mark runt om i landet för att klarlägga att de begränsade statliga medlen används till skydd för det som är allra mest skyddsvärt.

När man talar om skogsmark som inte brukas får man aldrig glömma bort den stora areal som markägarna avsätter frivilligt. Frivilligheten får inte kvävas genom statliga krav och styrningar. De frivilliga insatserna är ett resultat av det ökade intresset och kunskaperna hos enskilda skogsägare, och de bör värderas positivt. De är ett viktigt bidrag till uthålligheten och mångfalden i den svenska skogen.

Fru talman! Äganderätten till skog och mark måste bevaras. Ersättningsreglerna för intrång i markägandet måste säkerställas. Reglerna är oklara i dag, exempelvis när det gäller miljöbalkens ersättningsregler, som inte harmonierar med skogsvårdslagens regler. Näringen måste få klara och entydiga regler som garanterar äganderätten och ger ersättning vid intrång. Det måste påskyndas. Vi menar att det i det här fallet är miljöbalken som bör ändras i förhållande till skogsvårdslagen. Det handlar om så många familjers utkomst – familjer som i dag känner oro över att inte veta och inte kunna bedöma hur man ska kunna bruka sin mark och hur ekonomin kan komma att se ut, eftersom lagstiftaren är otydlig.

Carl G Nilsson argumenterade så fint för vår reservation om översyn av den fjällnära skogsgränsen, fru talman, så där har jag ingenting att tillägga. Jag vill bara påminna om hans goda argument.

I övrigt vill jag avsluta med att upprepa att jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Anf. 77 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Skogsnäringen har en mycket stor betydelse för detta land. Privatskogsbruket är utomordentligt viktigt för landsbygdsutvecklingen, och självfallet har då skogspolitiken en avgörande betydelse för hur vi långsiktigt kan klara en skoglig produktion i balans med naturen.

Mycket har också hänt i positiv riktning när det gäller exempelvis skogsskötsel, metoder och skogsteknik. Jag tror att vi som är här i kammaren har en stor samstämmighet om de positiva förändringarna.

Tyvärr, fru talman, har vi genom miljöbalken fått en mängd hänsynsregler som mycket klart begränsar och försvårar pågående markanvändning utan att klara riktlinjer för ersättningsfrågorna i samband med dessa inskränkningar finns. Dessutom försvåras dessa frågor också genom att skogsbruket i dag lyder under två olika lagrum, alltså skogsvårdslagen och miljöbalken. Hänsynsreglerna medför, som säkert alla vet, försenade skogsvårdsinsatser, försenade avverkningar, tvingande byte av avverkningstrakter och därmed påkallade ökade kostnader.

Låt mig, fru talman, övergå till en av våra reservationer, nämligen Avsättning till återväxtåtgärder. Grunden för en skoglig produktion är

beståndsanläggning och återväxt, och det är den absolut viktigaste insatsen. Generellt sett fungerar det hyggligt då det gäller beståndsanläggningar och återväxtåtgärder hos en majoritet av skogsägarna. Men klipparnas framfart under flera år är utomordentligt allvarlig när det gäller dessa frågor. För mig är det förvånande att vi inte skulle kunna komma sams i kammaren om att vidta åtgärder mot dessa.

Den lagstiftande församlingen är alltså inte beredd att vidta någon åtgärd, och jag tycker att det är märkligt. Vi behöver ingen utredningslångbänk eller utvärdering av skogspolitiken för att vidta en sådan juridisk och fastighetsrättslig åtgärd. Det är vår uppfattning från Centerpartiet. Det gäller alltså att koppla ansvaret för dessa återväxtåtgärder till fastigheten och inte till, som nu, ägaren. Jag hoppas att Alf Eriksson är beredd att ge en förklaring till den negativa inställningen till just den här förändringen.

Fru talman! Inger Strömbom berörde viltskadorna, och det är helt rätt i sak att de är ett stort problem. Jag tror dock personligen att de insatserna, de förändringarna, ska lösas i lokala samråd. Vi har nämligen så enormt stora variationer över landet, och centrala detaljregler kan slå fel. Det är en kommentar till just de tankegångarna.

Fru talman! Även reservatsfrågorna har behandlats i betänkandet och även tidigare i debatten här. Jag ska bara kort ge uttryck för några synpunkter. I accelererande fart berör dessa frågor mängder av markägare. En del kallar det reservatshysteri, och jag är beredd att i vissa stycken hålla med om detta. Det som är mest anmärkningsvärt och allvarligt är myndigheternas framfart och bemötande av enskilda människor. Det är icke värdigt detta år 2001. Jag har fått exempel från hela landet som talar om att det är en mycket märklig hantering av frågorna.

Omfattningen måste också ifrågasättas för vissa områden i landet. Min partikamrat Rigmor Stenmark, som var anmäld till debatten, har fått förhinder. Hon skulle också ha berört dessa frågor, men är som sagt förhindrad.

Reservatsavsättningarna ska bygga på inventeringar. Precis som Inger Strömbom sade har vi fått den nyligen avslutade inventeringen av nyckelbiotoper, som pekar på att man har uppskattat fel med 400 %. Det är en ganska stor avvikelse. Det är alltså nu 800 000 hektar som är avsatta och har nyckelbiotopsskydd.

Jag har ytterligare en siffra som pekar på omfattningen. I en av kommunerna i mitt hemlän Västerbotten är 62 % av ytan belagd med någon form av förbud mot markanvändning. Jag påstår att en död hand över stora områden inte föder någon bygd. För norra Sveriges del vill jag klart uttala att vi har fått nog av reservat. Jag hoppas, också för den biologiska mångfaldens skull, att avsättningarna sprids bättre över hela landet när det gäller reservaten.

Carl G Nilsson, bl.a., har tidigare berört gränsdragningen mot den fjällnära skogen. Det är helt rätt. Tyvärr är reservationen skriven på ett sådant sätt att man bara har tagit med en liten del av den faktiska skogsgränsen. Om det inte vore så skulle jag ha varit beredd att stödja reservationen.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 78 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Med viss stolthet kan vi från Sveriges sida påstå att vi vid en internationell jämförelse har den skogsindustri – det gäller också skogsägarna – som är mest miljömedveten och mest miljöengagerad. Vi kan med stolthet påstå att skogsindustrin till stor del har skapat Sveriges välstånd och att den årligen skapar stora nettointäkter. Vi är i denna bemärkelse nästan en bananrepublik.

Jag har sagt detta i tidigare debatter, och jag vill upprepa det nu, men jag har också sagt att skogsvårdslagens formuleringar om att miljömålet ska jämföras med produktionsmålet inte har kunnat realiseras.

En ny skogspolitik måste därför innebära ett vidsynt sätt att se på skogen, där skogen som råvaruproducent är en del. En ny skogsvårdslag borde i stället i grunden vara en lag som karakteriseras av hänsyn till ett fungerande skogsekosystem. Skogsbruket, med den nya biobränsleverksamheten, borde kanske mer regleras av en lag som kopplas till just skogsindustrins verksamhet. Jakt och övrig rekreation bör också regleras i en ny lag.

Skogsstyrelsen har sedan tidigt 90-tal ett förslag till kalknings- och vitaliseringsprogram mot försurning av skogsmarken. De huvudmål som man har satt upp är att skogsmarkens uthålliga produktionsförmåga ska bevaras, att skogarnas vitalitet ska behållas, att skogsmarkens läckage av bl.a. aluminium till yt- och grundvatten ska minska och att försurningens negativa effekter på flora och fauna ska motverkas.

Under en lång följd av år har en storskalig satsning på skogsmarks-kalkning drivits igenom. Man har använt olika larmrapporter som dykt upp som förevändning för att försurningen är orsaken och kalkningen lösningen. Det gäller också ökade barrförluster, kådflödessjukan, älgjukan, risk för skogsdöd osv. När forskare har pekat på svaga eller kanske rentav obefintliga samband har man använt nya argument för att få igenom kalkningen.

En grupp forskare vid SLU i Uppsala skriver så här i en rapport: Vi kan i dag inte se att skogsmarkens produktionsförmåga eller skogarnas vitalitet hotas inom den närmaste framtiden.

Man skriver vidare att skogsbrukets bidrag till markförsurningen är lika stort som bidraget från luftföroreningar och att skogsbrukets andel kan förväntas öka med ökad tillväxt och ökat uttag av biobränsle.

Kanske var det en från början omöjlig uppgift att jämföra produktionsmålet med miljömålet. Detta var någonting som miljöorganisationerna varnade för. Man varnade för att naturvården skulle bli den stora förloraren.

Om man ser lite på historien kan man konstatera att de krav på förändringar i skogsbruket som fältbiologerna förde fram på tidigt 70-tal i dag är helt tillgodosedda. I början på 90-talet hävdade Naturskyddsföreningen att Sverige borde kunna avstå 1 % av skogsmarken för naturvård. Det var omöjligt och orealistiskt, trodde många. I dag vet vi bättre. Forskare hävdar att 9 till 16 % av skogsmarksarealen måste avsättas för naturvård.

Det har från talarstolen tidigare hänvisats till en färsk nyckelbiotopsinventering. Jag vill citera från det senaste nyhetsbrevet från LRF Skogsägarna, där man skriver om detta att det tidigare uppskattades att det fanns nyckelbiotoper på knappt 200 000 hektar i landet, medan den ge-

nomförda kontrollinventeringen indikerar att det är 800 000 hektar. Differensen är störst i norra Sverige, skriver Skogsägarna. Man skriver vidare i brevet: "Mot bakgrund av kontrollinventeringen vill LRF Skogsägarna gärna diskutera en omprövning av begreppet nyckelbiotop så att man i skogsbruket fångar upp och skyddar områden med höga naturvärden. En rimlig arealandel för nyckelbiotoper kan vara någon procent av den produktiva skogsmarken, dvs. den andel som skogsvårdsorganisationen tidigare uppskattade som s.k. värdekärnor. För lägre prioriterade objekt i nyckelbiotopsinventeringen bör rådgivningen inriktas mot särskild hänsyn till naturvärdena."

Det här är intressanta rader från skogsägarna.

Fru talman! Jag vill beröra också växthuseffekten, som i hög grad rör debatten om skogspolitik. Växthuseffekten är det kanske mest allvarliga miljöhot som vi nu ser. Utsläppen av olika växthusgaser måste kraftigt reduceras. Sverige har i förhandlingar fört fram det svenska skogsbruket som en stor kolfälla och sagt att det binds mycket kol när organiskt material tillväxer. Nyligen har forskare dock presenterat resultat som pekar på att skogsbruket på våtmarker som dikats och sedan beskogats inte ger en nettoinbindning av kol, utan mer koldioxid avgår i stället vid nedbrytningen av organiskt material jämfört med vad som byggs in i tillväxande trädbiomassa. Samtidigt finns risken för att också andra växthusgaser kan avgå vid nedbrytningen.

I Sverige har vi dikat stora arealer för både jord- och skogsbruk. Våtmarker är i dag en brist i många områden, speciellt i södra och mellersta Sverige.

Frågan om avsättningen, som vi vid varje debatt har anledning att beröra, är en fråga som Sverige då och då får kritik för. Jag tänker på avsättningen till det gemensamma naturvårdsprogrammet i Europa, Natura 2000. Det är alltså viktigt att vi klarar av det. I dessa dagar ska kommunerna till länsstyrelserna lämna in förslag på områden. I det arbetet ska kommunerna ta endast naturhänsyn. Åtminstone om jag ser till inventeringen i mitt eget län har jag anledning att vara tveksam till om man bara tar den hänsynen.

Det finns också ett stort behov av reservat för våra rekreationsmöjligheter. Några riktigt stora skogsområden borde tillskapas i södra och mellersta Sverige där man kan få uppleva tystnaden och som primärt är avsatta för människans behov.

Men det problem som uppstår för skogsägarna vid de här avsättningarna, fru talman, har också berörts här i talarstolen. Jag läste i hemmatidningen, UNT, i går morse om hur skogsägare förtvivlat påstår att de nu tvingas lämna sina jord- och skogsbruk av den här anledningen. Visst är det viktigt att man får en översyn av ersättningsreglerna. Om jag har förstått det rätt kommer vi att presenteras en sådan översyn inom kort. Det hoppas jag.

Sedan några år har Skogsstyrelsen ett sektorsansvar för skogsmarken och naturvården. På många håll råder dålig överensstämmelse mellan länsstyrelsernas arbete och skogsvårdsorganisationens verksamhet. För skogsägaren är det frustrerande att staten kommer med olika signaler från två närstående myndigheter som båda ska företräda naturvård. För naturvården vore det bäst om man lade ansvaret under länsstyrelsen. Vi har sagt det här tidigare från vårt partis sida.

Fru talman! Nuvarande skogsvårdslag är redan föråldrad. Vi ser fram emot att vi så småningom, inom en inte alltför avlägsen tid, får diskutera en ny lagstiftning. I en reservation, fru talman, pekar jag på statens ansvar vid köp av skogsmark. Jag vill yrka bifall till reservation nr 6 som berör den frågan.

Anf. 79 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag önskar närmast ett förtydligande.

Harald Nordlund säger att produktions- och miljömålen inte har realiserats. Jag önskar då höra på vilket sätt de inte har realiserats. De frivilliga avsättningarna för miljö- och naturvårdsändamål, som är mellan 5 och 10 % i både privat- och storskogsbruket, är alltså inte tillräckliga, enligt Folkpartiets mening. Jag har förstått att man vill ha ytterligare stora reservatsavsättningar. Är det riktigt? Det är den ena frågan. Den andra frågan är: Är det rätt uppfattat att Harald Nordlund också önskar en ny lag med flera detaljregler för skogsbruket?

Anf. 80 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Svaret på den första frågan är ja, och svaret på den andra frågan är nej.

Anf. 81 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det var inte särskilt belysande eller innehållsrikt.

Om man påstår att produktions- och miljömålen inte har realiserats måste man rimligen mena någonting. Mina kunskaper om och erfarenheter av inriktningen på rådgivningsverksamheten i dag gör att jag är ytterligt tveksam och förvånad över uttrycket, som sagt. Som jag förstår Harald Nordlund framkommer det inget annat än att man vill ha flera detaljregler. Man pekar på rekreationsbehovet och vill ha ytterligare stora reservatsavsättningar, men jag får då hänvisa till att vi har en mycket unik allemansrätt i det här landet som vi också bör utnyttja.

Anf. 82 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är rätt uppfattat att vi vill avsätta mer mark. Det är helt rätt.

Vi är inte ute efter detaljregleringarna, men vi är ute efter att få en lagstiftning som gör det lättare att nå upp till både produktionsmålen och miljömålen. Det är inte vi som har hittat på att vi i dag inte lyckas leva upp till både-och, utan det är forskarna som säger att vi inte har lyckats leva upp till de produktionsmål och de miljömål som vi har satt upp och ska nå upp till. Det har man konstaterat. Det tror jag Centern också har kunnat notera.

Anf. 83 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 9. Vi från Miljöpartiets sida står naturligtvis även bakom den andra reservationen som vi har. Jag vill också säga att vi kommer att stödja reservation 2 från Vänsterpartiet.

En ny skogspolitik efterlyses av flera talare. På sätt och vis kan man faktiskt säga att vi har fått det, med tanke på de pengar som nu avsätts både till reservat och till nyckelbiotoper.

Jag kan med glädje konstatera att det är en av de stora framgångarna för mitt parti i budgetöverenskommelsen att vi har fått upp siffran så mycket när det gäller skogsreservat. Siffran för året är 500 miljoner. Det ska jämföras med 1998, då vi inte fanns med, då siffran var 190. Vi har också fått upp siffran för skydd av nyckelbiotoper från 25 miljoner år 1998 till 135 miljoner år 2001. Det här gör att myndigheterna helt plötsligt har möjligheter att gå in och skydda skog då de känner att det är nödvändigt.

Jag kan dela den uppfattning som har framförts om att det är dags att skydda skog även i södra Sverige. Jag skulle vilja hävda att det fortfarande är ett problem att vissa länsstyrelser inte prioriterar skogsskyddet på det sätt som andra gör. Det är kanske det som gör att vi har så pass stora skillnader i landet.

Från majoritetens sida har vi försökt komma till rätta med det här genom att anslå medel till länsstyrelserna, just för att de ska kunna använda dessa pengar på ett bra sätt. Men som ni vet bestämmer ändå länsstyrelserna internt var de ska lägga resurserna. När det gäller vissa länsstyrelser, framför allt i södra Sverige, kan vi se att de skulle kunna göra betydligt större insatser. Naturligtvis är det också ibland svårare i södra Sverige, dels eftersom staten inte äger särskilt mycket skog som man kan byta med, vilket man ofta gör lite längre norrut, dels därför att där framför allt finns mindre privata markägare.

Finns det då inga problem med de här pengarna? Jo, vi har uppmärksammat ett problem som jag hoppas att vi kan komma till rätta med i nästa budgetomgång. Det gäller de storlekar på marker som ligger mellan 5 och 25 hektar, det som ligger mellan nyckelbiotoper och naturreservat. Vi kan se – och vi fick också höra det från Skogsstyrelsen under den senaste uppvaktningen på utskottet – att dessa marker inte skyddas på det sätt som de borde skyddas. Jag hoppas att vi i majoriteten kan komma till rätta med det här eftersom Vänsterpartiet och Socialdemokraterna liksom Miljöpartiet har visat stort intresse för att avsätta skogsmark, vilket jag är glad åt.

Den internationella naturvårdsunionen säger ju att varje land ska spara ungefär 10 % av de biotoper som finns i landet. Skogen är en viktig biotop i Sverige. Det blir naturligtvis väldigt generande när vi kräver att många u-länder ska spara djungel men inte att vi ska spara skog här. Det blir inte logiskt.

Det finns 1 662 rödlistade arter, dvs. hotade arter, som är beroende av skog. 93 % av dem är beroende av produktiv skogsmark. Det innebär att vi, om vi ska ha en chans att spara de här rödlistade, hotade, arterna, måste avsätta skog. Naturligtvis måste ambitionen hela tiden vara att man ska göra det här på ett sådant sätt att markägarna känner att de inte blir överkörda. Och om man kan göra byten av mark är det naturligtvis att föredra.

Jag håller med om det som Inger Strömbom säger om att det har skett en förändring i synen på skogsbruk. Det är riktigt. De allra flesta sköter skogen annorlunda i dag jämfört med för tio år sedan. Tyvärr har vi också, som har sagts i debatten, fått in ett antal nya skogsägare som inte

bor på landet utan som kanske är vad vi kallar trottoarskogsägare. Man kan säga att de har skogen som en ekonomisk mjölkko. De avverkar ibland på ett felaktigt sätt. De är inte noga med återväxten. De återplanterar inte som de ska. De gallrar inte som de ska.

Jag misstänker att det var många av de här skogsägarna som gjorde att den utvärdering av skogsvårdslagen som Skogsstyrelsen kom med 1998 tyvärr visade att man varken nådde produktions- eller miljömålen. Åke Sandström undrade på vilket sätt man inte hade klarat miljömålen. Jag säger: Läs utvärderingen! Det står mycket klart där i procent hur många som hade klarat att spara frötallar, hur många som hade sparat marker i närheten av våtmarker osv. Jag har tyvärr inte utvärderingen med mig, men det här finns svart på vitt.

Det har också diskuterats om skogsvårdslagen kontra miljöbalken. Det här är en diskussion som vi inte har för första gången. Från Miljöpartiets sida skulle vi gärna se att skogsvårdslagen arbetades in i miljöbalken.

Vi menar också att det i det betänkande som hanterar de lagar som har koppling till miljöbalken mycket tydligt klargörs hur man ska tolka det hela. Den här debatten tror jag att vi får återkomma till någon annan gång, eftersom det nu sker en översyn av miljöbalken. Naturligtvis kommer det då också att ses över hur kopplingen till annan lagstiftning fungerar.

Från Miljöpartiets sida har vi två reservationer i det här betänkandet – reservationer som handlar om hur vi hanterar den biologiska mångfalden. Det är naturligtvis så att om vi ska klara en biologisk mångfald och de 1 662 rödlistade arterna som finns i produktiv skog, måste den vanliga skogsskötseln ske med biologiska förtecken. Man måste ta hänsyn helt enkelt.

I dag tar man alltmer hänsyn i skogen. Det är riktigt. Men fortfarande kan vi se att man avverkar i närheten av dammar, tjärnar och mindre sjöar på ett sätt som hotar de mycket hotade groddjuren som vi har kvar i landet.

Ibland krävs det ganska lite åtgärder för att man inte ska hota den biologiska mångfalden. Det är naturligtvis oerhört viktigt att sprida kunskap om åtgärder som kanske inte ens kostar. Det kanske handlar om brister i kunskap, inte nödvändigtvis hos skogsägaren utan kanske hos maskinskötare. Det gäller då att kunskaperna blir praktisk verklighet.

Vi har också tagit upp det faktum att man bränner skog i dag – något som också är viktigt för en succession av många arter. Det finns många arter, svedjenävan t.ex., som inte kan växa om inte fröet har utsatts för brand. Men vi kan också se exempel på tillfällen där den här typen av skogseldningar varit mycket hänsynslös. Man har helt enkelt anlagt branden i en cirkel, och allt som har funnits där innanför har inte haft en chans att ta sig ut. Man har bränt fågelungar, tjäder t.ex. Det här har känts mycket märkligt för oss som är intresserade av naturvård. Vi vill också att man ska kunna bränna i skog, men att man gör det på ett sätt som inte skadar och dödar mer än nödvändigt.

Det här är säkert bara en av alla gånger som vi diskuterar skogspolitiken här. Jag kan med glädje konstatera att det finns mycket vilja hos den majoritet som tillsammans lägger fast budgeten att komma till rätta med problemen. Men visst har vi en del kvar, t.ex. frågan om länsstyrel-

serna, hur vi ska klara områden mellan nyckelbiotoper och reservat och framför allt den stora utmaningen som nu visar att vi har betydligt mer nyckelbiotoper än vad tidigare har trott. Det är i och för sig inte så förvånande eftersom det fanns många marker som inte var inventerade. Men det här är naturligtvis en utmaning för majoriteten för att kunna öka skyddet ytterligare.

Anf. 84 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att lyssna på Gudrun Lindvall. Jag skulle bara önskat att hon hade fått ta del i en del praktiskt skogsbruk, så att det inte bara blir lösryckta exempel som grund för krav på mer lagstiftning.

Jag har en fråga. Finns det någon övre gräns för reservatsavsättningar i det här landet? Vi har med råge passerat en miljon hektar. Ska vi avsätta två miljoner hektar eller tre miljoner hektar? Har inte Miljöpartiet begärt någon utvärdering av de lokala och regionala konsekvenserna av detta? Det är en intressant fråga.

Vi har alltså, som flera av oss här har sagt, fått mer småskaliga skogsbruksmetoder. Stor hänsyn tas, och ny teknik ger möjligheter till mycket stor anpassning. Jag vill då tala om att det inte alls går till på det sätt som Gudrun Lindvall talar om när man avverkar mot vattendrag osv. Vid varje avverkningsanmälan får man en detaljerad föreskrift om vad som ska sparas osv. Vi kan ju inte utmåla skogsbruket så att det inte stämmer med verkligheten.

Med anledning av den entusiasm med vilken Gudrun Lindvall beskriver avsättningarna vill jag fråga: Finns det någon övre gräns? Vi kanske ska avsätta 50 % av allt skogsbruk i det här landet till reservat. Är det tillräckligt? Vad tycker Miljöpartiet?

Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! När det gäller vad som har klarats och inte klarats av miljömålen skulle jag vilja hänvisa till den utvärdering från Skogsstyrelsen som kom 1998. Det är en bra läsning. Den visar t.ex. att första året som en inventering gjordes hade man sparat det som det stod att man skulle spara, men några år senare var det borta. Det var därför som Skogsstyrelsen var så kritisk.

När det gäller vilken gräns vi ska ha för avsättningar har vi i Miljöpartiet sagt att vi tycker att 10 % av den produktiva skogen bör avsättas som reservat. Det är det som Internationella naturvårdsunionen har antagit.

Vi anser att vi nu ska satsa på avsättningar i södra Sverige och i Mellansverige, därför att där saknas det reservat. Där är det väldigt lite som är avsatt. Vi hoppas att länsstyrelserna söderut verkligen sätter fart med avsättningar av naturreservat, för där behövs det. Vi kan t.ex. se på Skåne som har 40 områden som har värden som gör att de skulle behöva skyddas, men det finns ingen handläggare som kan ta hand om det hela. Detta är naturligtvis oerhört olyckligt.

Det ser alltså olika ut över landet. Det är vi fullt medvetna om. Och det behövs mest satsningar i södra Sverige och i Mellansverige.

Anf. 86 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag vill påstå att det har hänt mycket sedan 1995 till 1997, då utvärderingen gjordes.

Att avsätta 10 % av den produktiva skogsmarksarealen, vilka ekonomiska konsekvenser får det? Har regeringskollegerna varit beredda att tillskjuta de medel som behövs för att svara mot de ekonomiska konsekvenserna, eller ska skogsägarna själva ta den ekonomiska belastningen?

Anf. 87 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Läs budgeten! Om Åke Sandström läser budgeten framgår det ju helt klart hur mycket pengar som avsätts.

År 1998, när Socialdemokraterna och Centern tillsammans lade fast budgeten, var det 190 miljoner. Sedan har siffran gått upp till 340, 350 och är 500 miljoner år 2001. Det beloppet är också reserverat i budgeten för 2002–2003. Det är alltså de pengar som finns.

Sedan är det också så, vilket både Åke Sandström och jag vet, att många av de skogar som behöver sparas i dag i södra Sverige och i Mellansverige ofta har höga biologiska men också ekonomiska värden. Det innebär att det blir dyrt per hektar.

Från Miljöpartiets sida är vi fullt klara över att detta ska samhället betala. Om samhället anser att vi ska ha naturreserverat ska samhället bekosta det. Det ska inte vara så att den enskilde skogsägaren drabbas ekonomiskt. Det är också därför som vi har varit så angelägna om att höja dessa siffror. Naturligtvis är det bra om man kan komma överens om skötselplaner som gör att man kan ha skogsvårdsavtal som ger tillräckligt skydd. Men där det inte är tillräckligt ska det vara samhället som går in med ekonomiska medel. Det är vi fullkomligt klara över.

Anf. 88 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är väldigt mycket av det som Gudrun Lindvall har sagt som jag känner anledning att instämma i. Dock vill jag fråga Gudrun Lindvall om ett par saker.

Jag har invändningar när det gäller Gudrun Lindvalls resonemang kring procenttalen med anledning av den ställda frågan. Jag tror att man ska akta sig för att binda sig vid procenttal. Det är inte procenten som är det viktiga, utan det är värdet i ett naturområde som måste vara avgörande.

Jag lyssnade också intresserat på anförandet, bl.a. för att få en kommentar till problemet med viltskador. Jag hörde ingenting om det. Vad menar Gudrun Lindvall att man måste göra för att minska de problem som viltskadorna utgör?

Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! När det först gäller siffran delar jag Harald Nordlunds uppfattning att det naturligtvis ska vara högre biologiska värden i dag av de skogar vi skyddar. Det tycker jag är en självklarhet. Jag är övertygad om att det också är myndigheternas självklara förutsättning. Problemet är väl inte att det inte finns skogar att skydda, utan att det finns så många skogar som har så höga biologiska värden. Och, framför allt, om vi ska kunna återskapa urskogar för framtiden, måste vi kunna skydda skogar som i dag har höga ekonomiska värden, t.ex. därför att tallarna är stora,

raka, breda och gamla. De här skogarna är dyra att göra om till naturreservat, men det är absolut nödvändigt om vi ska kunna få urskogar tillbaka i landet.

När det gäller viltskadorna är det här en ganska intressant debatt. Jag brukar väl i jaktdebatter anses som den som är restriktiv med jakten. Det är faktiskt någonting som jaktorganisationerna brukar diskutera. För några år sedan ville man öka älgstammen rejält för att det skulle finnas fler skottillfällen. Sedan insåg man att det var lite tveksamt, då man hamnade i en diskussion om hur mycket skador älgerna åstadkommer och också om hur mycket trafikskador som vi skulle få. De förslag som finns på älgområdet tycker jag är rätt så bra. Jag måste säga att jag inte riktigt känner mig hemma i den här diskussionen.

Ett sätt kanske att reglera älgstammen ytterligare kunde vara om vi fick acceptans på den rovdjurspolitik som nu läggs fram och som säger att vi ska ha fler vargar i Sverige. Det visar sig att vargen är en god älgjägare. Visst har vi gott om älg i många skogar. Visst är det så att älgerna orsakar skador. Det är fullständigt glasklart. Men älgjakten är, som Harald Nordlund vet, mycket reglerad i Sverige.

Anf. 90 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag räknade med att i denna andra replik få återkomma till rovdjursfrågorna. Jag är glad att Gudrun Lindvall nämnde det. I propositionen kan vi dock inte se att man har de här aspekterna på rovdjursfrågan, att rovdjuren är viktiga även i det här avseendet. Men det kanske är så att Miljöpartiet kommer att avvika på den här punkten när det gäller i första hand vargen.

Anf. 91 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Nej, rovdjuren kan aldrig få en speciellt stor betydelse med tanke på hur stora viltstammar vi har i dag. Jag är övertygad om att skulle vi få så mycket rovdjur i landet att rovdjuren enskilt skulle hålla viltet på en nivå som är acceptabel, då tror jag att det skulle bli mycket svårt. När det gäller både älg, vildsvin, rådjur osv. måste det framför allt vara jakten som ser till att hålla stammarna inom sådana nivåer att vi inte får oacceptabla skogsskador. Det finns mycket diskussioner om hur älgjakten bör bedrivas. Även här sker en förändring år efter år i synen på vad man ska göra, hur och inom vilka områden man ska jaga osv. Men den debatten kanske vi kan ta i ett annat sammanhang.

Anf. 92 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Det var bra att Gudrun Lindvall ändrade sig i sin andra replik angående varg och älg. Om vi skulle ha det så att de produktiva skogarna ska avsättas för naturskydd och älgjakten ska bedrivas av varg, då har vi inte så särskilt stort ekonomiskt sinnelag. Båda dessa saker representerar miljardbelopp i nationalbudgeten.

Frågan var om procenten avsatt mark. 10 % av skogsmarken ska sättas av, säger Gudrun Lindvall. Men vi har redan i dag mellan 18 och 20 % av den skogsklädda marken som är avsatt och skyddad från skogsbruk. Vi har länge haft diskussioner om huruvida den s.k. skogsimpedimenten, alltså skogsklädd mark som producerar mindre än en kubikmeter per hektar, är skyddade eller inte. Men de är det. De är skyddade från

skogsbruk. Det står i skogsvårdslagen att där inte får ske skogsbruk annat än att enstaka träd dock får avverkas om naturmiljöns karaktär inte förändras därav.

Det kan inte vara så att vi inte har naturvärden därför att det anses att vi har färre hotade arter på dessa impediment. Nu har utskottet dessbättre sagt att syftet med vår moderata motion om att impedimenten borde redovisas som skyddad mark är tillgodosett därför att vi kan räkna med att Skogsstyrelsen kommer att redovisa de olika typerna av skyddade marker. Varför inte säga i diskussionen att vi redan i dag har ca 18 % undantaget?

Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det här är en diskussion som vi har haft några gånger i kammaren. Jag tycker att det är ett mycket bra betänkande som visar att Skogsstyrelsen i dag redovisar i internationella skogssammanhang skogsimpedimenten enligt allmänt vedertagna principer.

Det vi diskuterar är att skydda skogsmark som innehåller höga biologiska värden. Vad är det som är impediment? Ja, det är från myrar till torra impediment, där man kan se att den biologiska mångfalden ofta är specifik men innehåller väldigt lite rödlistade arter. Av de 1 662 rödlistade arter som finns i skogen är 93 % beroende av produktiva skogar, inte av impediment. Impedimenten har ibland höga värden, t.ex. enstaka träd som får tas ned. Det som gör att vi har biologiska värden kan försvinna.

Jag tycker att myrar ska skyddas som myrar. Vi har en myrskyddsplan i Sverige. Miljöpartiet anser att den ska omsättas i praktiken. Det finns många myrar framför allt i Syd- och Mellansverige som inte är skyddade. Vi menar också att lövskogar kan vara impediment, bergsbranter är också biotyper som ska ses över. Men de ska skyddas som de är, inte som produktiv skogsmark. När vi pratar om hur mycket avsättning vi vill ha menar vi att det som Internationella naturvårdsunionen kräver av länder som har urskogar kan också krävas av oss som har barrskog. Det är alltså produktiv skog jag talar om.

Anf. 94 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Vad är det för konstigt resonemang, att vi å ena sidan inte har biologiska värden på de s.k. impedimenten och å andra sidan har det? Jag läste nyss upp vad som gäller i fråga om stora träd. Enstaka träd får avverkas om naturmiljöns karaktär inte förändras. Man får alltså inte göra det om man gör de ingrepp som Gudrun Lindvall just nämnde.

Det är väl ingen tvekan om att vi har stora biologiska värden, och det sade Gudrun Lindvall själv, också i ett flertal i den här typen av impediment – bergsbranter, myrar osv. Vad finns det för anledning att sätta det svenska ljuset under skäppan och säga att vi är så dåliga på att skydda skogsklädda marker när vi i själva verket faktiskt är ganska bra på det?

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Som jag sade redovisas dessa i internationella sammanhang, som alla andra länder redovisar sina impediment. Att hävda att myrar och bergsbranter är skogsklädd mark tror jag inte att de som går i

skog håller med om. En myr är en myr, en bergsbrant är en bergsbrant. Att kalla dem produktiv skogsmark tycker jag känns mycket märkligt.

Jag håller med om Artdatabanken som säger att de här markerna innehåller mycket lite rödlistade arter, har låga biologiska värden. Låt oss ta den myndighet som vi har, Artdatabanken, på allvar. Man säger också att 93 % är beroende av mer produktiva skogar. Det är naturligtvis dem vi måste spara, eftersom det här går ut på att vi ska spara höga biologiska värden och rädda rödlistade arter.

Visst kan det vara viktigt att skydda också myrar, men inte som produktiv skogsmark. Den här debatten hoppas jag att vi någon gång kan hålla för sista gången. Jag tror att vi haft den tre eller fyra gånger redan.

Anf. 96 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! Det har sagts tidigare, och det förtjänar att sägas igen – skogen är vårt gröna guld. Vi har all anledning att känna oss stolta över förvaltningen av vårt gröna guld. Vi har förvaltats det så väl att det ständigt stiger i värde. Tillväxten ökar. Det gäller inte bara materiellt sett, utan vi har mycket stora biologiska värden i våra skogar. Vi har kommit ganska långt med att bevara dem för framtida generationer.

Skogsstyrelsens konsekvensanalys SKA 99 visar att vi har en fortsatt stor produktionsvolym att ta ut ur våra skogar samtidigt som vi tar nödvändiga miljöhänsyn. Skogsstyrelsen har gjort prognoser om tillväxten i våra skogar vid olika grader av miljöhänsyn. Resultatet visar att vi kan öka avverkningarna vid alla de fyra analyserade nivåerna av hänsyn, och detta utan att vi tär på vårt virkesförråd. Slutsatsen man kan dra är att vi kan nå både det uppsatta miljömålet och produktionsmålen i 1994 års skogsvårdsplan.

Fru talman! Det är alltså betydande värden som vi nu behandlar. Vi får närmare 100 miljarder kronor i intäkter från skogen varje år. Vi måste iakttä en viss varsamhet när vi behandlar dessa frågor. Felaktiga beslut kan få långtgående konsekvenser eftersom omloppstiden i skogen är mycket lång – i norra Sverige över 100 år.

Jag kan konstatera att vi har en ganska stor politisk enighet i allmänhet när det gäller skogspolitik. Jag är övertygad om att det gynnar landets intressen på detta område.

Riksdagen har under de senaste åren avsatt stora belopp för att värna den biologiska mångfalden, inte minst i skogen. Det handlar om medel för avsättningar till biotopskydd. Då gäller det främst mindre områden. Men det handlar också om införande av reservat på områden som är större, och då biotopskyddet inte räcker till. Det framgick av budgetbeslutet före jul att det finns avsevärda medel avsatta för detta ändamål flera år framåt.

Skogsstyrelsen genomför en informationskampanj, Grönare Skog, med statliga medel. Av vad som hittills framkommit är kampanjen mycket framgångsrik. Det är många skogsägare, både aktiva och en del passiva, som deltar. Vi har kunniga skogsägare och skogsbrukare i vårt land. Med denna kampanj fördjupas dessa kunskaper och når en större bredd hos dem som ska förvalta våra skogar i framtiden.

Vi har nu sex års erfarenhet av den nya skogsvårdsplanen. Det kan tyckas vara en kort tid i dessa sammanhang, Harald Nordlund. En utvärdering är redan genomförd. Den behandlade vi här i kammaren våren

1999. Utvärderingen gjordes av Skogsstyrelsen 1997, dvs. tre år efter det att lagen hade trätt i kraft.

I år genomför Skogsstyrelsen den andra utvärderingen, bl.a. om ifall vi nu har uppnått de båda jämställda målen miljö och produktion. Precis som det beslutades när skogsvårdslagen antogs – att en utvärdering ska ske varje mandatperiod – så kommer regeringen att redovisa årets utvärdering för riksdagen. Det kommer att ske nästa år.

Skogsstyrelsen har för utskottet redogjort för sina prioriteringar när det gäller årets utvärdering. Det har visat sig att 20 % av hyggerna inte uppfyller lagens krav på åtgärder för återväxten. Därför ligger de här frågorna högst i prioriteringen. Avsikten är att Skogsstyrelsen ska analysera vilka orsaker som ligger bakom detta och förhoppningsvis – vilket jag är övertygad om – lämna förslag på åtgärder för att förbättra återväxten. En annan fråga som prioriteras är den bristande skogsgallringen. Den kommer också att uppmärksammas.

Fru talman! I betänkandet behandlas 44 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Som jag tidigare har nämnt pågår en utvärdering av skogsvårdslagen. Med tanke på att vi behöver ett helhetsunderlag när vi fattar så viktiga beslut som dem om skogsvårdspolitiken så anser utskottsmajoriteten att vi bör avvakta med besluten till dess att utvärderingen är klar. De flesta av de frågor som tas upp i motionerna kommer på ett eller annat sätt att behandlas i utvärderingen. De återkommer alltså till riksdagen, och då med ett utförligt underlag.

Kjell-Erik Karlsson och Vänsterpartiet begär i reservation nr 2 en översyn av skogsvårdslagen när det gäller val av plantmaterial. Han hänvisar till stormfällningen av gran i Skåne i december 1999. Jag tror inte att det hjälper med en ändring av lagen i den här frågan, eftersom det redan finns tillämpningsföreskrifter om ett ståndortsanpassat skogsbruk. Man ska alltså använda plantmaterial som är anpassat till de naturliga förutsättningarna. I det aktuella fallet var det gran som 1968 och 1969 planterades efter stormfällningen 1967. Det finns alltså en del gamla synder på området, men de har som sagt några år på nacken. I det aktuella fallet har riksdagen anslagit 30 miljoner kronor under tre år för att stödja en plantering av lövträd i området.

I kammaren behandlade vi frågan om avsättning till tillväxtåtgärder 1999. Det dyker upp fall då och då där markägaren säljer fastigheten efter en stor avverkning utan att återplantera. Jag håller med Åke Sandström om att det skulle vara en stor fördel om säkerheten för återväxtåtgärder kunde följa fastigheten och inte ägaren. Men detta är en juridiskt komplicerad fråga. Den bereds nu av regeringen, och den ska återkomma nästa år i samband med uppföljningen.

Jag blir något förvånad när Harald Nordlund så distinkt avfärdar vår nuvarande skogsvårdslag som om den skulle vara ett totalt misslyckande. Att vi inte nått högt uppsatta mål inom skogspolitiken på tre år är inte förvånande när man har en omloppstid i skogen på 60–120 år. Som jag har nämnt håller vi fortfarande på med informationskampanjer, Grönare Skog osv., för att bredda kunskapen i skogsbruket. Därför ser i alla fall jag med spänning fram emot den utvärdering som görs i år. Nu har det i alla fall gått några år till, och nu får vi se hur långt vi har kommit. Som tidigare framgått av debatten har det ju hänt rätt mycket under de här åren när det gäller avsättning till både biotopskydd och reservat.

Prot. 2000/01:58
31 januari

Skogspolitik m.m.

Övriga reservationer är sådana som återkommer i ett eller annat sammanhang. De är antingen under utredning eller utvärdering. Det är lämpligt att behandla dem när de kommer tillbaka och är genomlysta.

Fru talman! Jag yrkar därför avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 97 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag instämma i Alf Erikssons omdöme att det finns ett värde i att vi är så pass ense om skogspolitiken som vi faktiskt är. Det gäller i varje fall regeringspartiet och oss. Dessvärre omfattar inte den förståelsen regeringens stödpartier, som helst skulle vilja få ned skogsbruket på en för landet mycket låg ekonomisk nivå.

Min fråga gäller närmast den debatt som Gudrun Lindvall och jag förde alldeles nyligen angående värdet av avsättningen av skogsmark. Delar Alf Eriksson Gudrun Lindvalls uppfattning att de s.k. skogliga impedimenten saknar biologiska värden?

Anf. 98 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det är något av en strid om påvens skägg. Det finns naturligtvis mindre biologiska värden i impedimenten än det finns i andra näringsrika skogsmarker. Men jag uppfattar inte att det egentligen är det som frågan handlar om, utan frågan handlar om vilka områden som Sverige ska redovisa som skyddade eller inte. Och det finns en skrivning i utskottets betänkande om att det är Skogsstyrelsen som har till uppgift att redovisa relevant statistik om vilken mark som är skyddad. Och man ska naturligtvis använda statistikuppgifter i dessa sammanhang så att de blir jämförbara med annan statistik.

Anf. 99 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Kan jag då tolka Alf Eriksson på det sättet att vi i fortsättningen från svensk sida kommer att använda det redovisningssystem beträffande skyddad mark som används internationellt, dvs. att vi redovisar de svenska siffrorna inklusive de skogliga impedimenten?

Anf. 100 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Om jag förstår Skogsstyrelsen rätt, eftersom det är Skogsstyrelsen som gör detta, så har man för avsikt, som jag nämnde tidigare, att redovisa internationell statistik. Och i den internationella statistiken finns impedimenten med, och då kommer naturligtvis även de svenska impedimenten att redovisas.

Anf. 101 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är lugnande besked. Jag delar också Alf Erikssons uppfattning om att vi kan öka avverkningarna och att Grönare Skogskampanjen är värdefull. Jag är också glad över att vi inser problemen med kopplingen till återväxtåtgärder när det gäller fastigheten, och jag ser fram emot att det ska komma ett förslag.

Det återstår då en stor fråga, nämligen om Socialdemokraterna också ställer sig bakom Miljöpartiets krav att utöver den frivilliga avsättningen

Anf. 102 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det har genomförts nyckelbiotopsinventeringar för att man ska skapa ett underlag för hur många värdefulla biotoper som vi har i landet. Utifrån inventeringarna har vi sedan avsatt medel, som jag nämnde, för biotopskydd när det gäller att skydda små biotoper upp till 10–15 hektar och därutöver i reservat. Att säga att det finns någon bortre gräns och ange procentsatser hit och dit är i alla fall i dagsläget inte relevant. Huvudsaken är att vi får ett skydd av de värdefulla biotoperna, så att de blir bevarade och skyddade så att dessa arter av växter kan finnas i nationen framöver.

Anf. 103 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag tolkar svaret som att regeringen inte ställer sig bakom ett fastställt procentmål, i detta fall 10 % av den produktiva arealen.

Anf. 104 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har ingenting att tillägga. Det är behovet som får fälla avgörandet. Om vi nu räknar produktiv skogsmark och undantar impedimenten och det skulle visa sig att det behövs mer än 10 %, vilket jag däremot inte tror, då får vi väl ta ställning till det då. Men vi är inte där än, och nu har vi i alla fall avsatt medel för de närmaste tre åren för att införa ytterligare reservat och biotopskydd. Och jag är övertygad om att vi gör det i den takt som vi kan. Det är nämligen ganska många uppgifter som ska utföras runtom i landet för att skydda de områden som vi har identifierat.

Anf. 105 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! När jag uttrycker oro för att vi inte når upp till målen, så lutar jag mig självklart mot utvärderingar och inte minst Riksrevisionsverkets rapport.

Vidare vill jag kommentera Alf Eriksson när det gäller enigheten. Jo, det är bra att vi är eniga på många punkter. Men det finns en grundläggande skillnad som har framkommit i dagens debatt, och den gäller synen på områden som vi anser är viktiga att avsätta. Centern har synen att när vi vill bevara liv och avsätta värdefulla områden så innebär det att vi lägger en död hand över området. Och det är en grundläggande skillnad i synen på detta – att bevara liv är att lägga en död hand över området. Den uppfattningen delar inte vi socialliberaler. Jag skulle vilja ha en kommentar från Alf Eriksson när det gäller detta synsätt.

Anf. 106 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det är klart att det går att polarisera i dessa frågor också. Åke Sandström får svara för vad Centern anser i dessa frågor. Men jag har uppfattat att det finns en bred uppslutning i kammaren om att avsätta stora områden för att bevara den biologiska mångfalden.

Vi har i alla fall i tidigare debatter inte haft några större meningsskiljaktigheter i just dessa frågor. Av detta drar jag slutsatsen att vi har en

ganska stor enighet om att vi för framtida generationer ska bevara den biologiska mångfalden.

Anf. 107 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Enigheten är relativt stor när det gäller viljan att avsätta områden. Men det handlar just om det grundläggande synsättet som här har framkommit, att det är någonting som vi måste göra. Men det har visat sig att Centern har synsättet att man lägger död hand över värdefull natur för att skydda växtlighet och djur. Och det är en grundläggande skillnad.

Anf. 108 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är ganska övertygad om att när man börjar studera frågan om varför vi ska bevara den biologiska mångfalden så är det inte utifrån något kortsiktigt intresse att det är gulligt på något sätt att ha många arter i skogen utan därför att vi för framtiden ska bevara en genetik bredd. Den är ju skapad under miljarder år, och om vi skulle ta bort den under en kort tid så återskapas den inte. Om naturen blir fattigare, så blir vi människor också fattigare, eftersom vi inte kan leva i samklang med naturen i framtiden på det sätt som vi nu kan.

Det är alltså en mycket långsiktig fråga. Och om vi inte tar den på allvar nu, så är det för sent längre fram när dessa arter är borta, eftersom de inte kommer att återskapas. Och jag tror att det råder en ganska bred enighet om det synsättet.

Anf. 109 INGER STRÖMBOM (kd) replik:

Fru talman! Alf Eriksson är en person som är mycket kunnig i skogsfrågor. Det är inget tvivel om detta. I många frågor ser vi likartat på problemen och deras lösningar.

Men utifrån detta betänkande skulle jag vilja ha ett förtydligande. Hur ser egentligen Alf Eriksson och socialdemokraterna på behovet av vårt förslag om en katastroffond? Såvitt jag kan förstå har Skogsstyrelsen i nuvarande läge inte möjlighet och rätt att själv lägga upp en sådan fond, utan det behövs en ändring i instruktionen.

Varför är socialdemokraterna inte beredda att arbeta för en katastroffond? Anser ni att det inte behövs? Anser ni verkligen att en låt-gåmentalitet, som faktiskt kan få oanade konsekvenser för delar av skogsbruket, är bättre?

Anf. 110 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! När den nya skogsvårdslagen tillkom träffades en överenskommelse om att skogsvårdsavgiften skulle tas bort. I gengäld skulle skogsbruket stå på egna ben. Jag har inte uppfattat att det finns någon som egentligen vill ändra i den uppfattningen. Jag har inte hört att någon vill införa en ny skogsvårdsavgift för att finansiera den ena frågan efter den andra. Jag har sett samma resonemang föras om viltskadorna.

Näringen gjorde sig i stället beredd att klara de här frågorna utan några statliga bidrag. Jag är däremot övertygad om att om det skulle inträffa en katastrof av större slag, som Inger Strömbom nämner, ska vi naturligtvis angripa det problemet. Det har sedan 1994 förekommit stora

insektsangrepp på ett par ställen, men vi har klarat dem utan någon fond, och jag tror att vi gör det i framtiden också.

Prot. 2000/01:58
31 januari

Skogspolitik m.m.

Anf. 111 INGER STRÖMBOM (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår att det är tacknämligt att jag tar upp den här frågan. Märk väl att jag inte alls talade om hur detta skulle finansieras. Jag vill inte alls ha några nya skogsvårdsavgifter. Vår mening är den att det är viktigt att det någonstans finns pengar så att man omedelbart t.ex. kan åta sig ansvaret för finansieringen av att hyra flygplan eller helikoptrar för besprutning eller vad det kan vara fråga om. Vi vet att det ibland under mycket ogynnsamma förhållanden kan ske en oerhört snabb spridning av skadliga insekter.

Det är snabbheten som är det viktiga. Det är sedan en helt annan sak hur man efteråt kan fördela kostnaden, men det är snabbheten i insatserna som vi är ute efter. Tycker inte Alf Eriksson och Socialdemokraterna att det skulle vara skönt om vi visste att det fanns en sådan resurs tillgänglig?

Anf. 112 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att man på Skogsstyrelsen har den beredskapen. Om någonting sådant skulle inträffa, har man beredskap för de åtgärder som ska sättas in. Frågan om ekonomin kan man alltid lösa i efterhand på ett eller annat sätt.

Hade man på Skogsstyrelsen inte haft kunskapen om detta, skulle det vara mycket allvarligt. Då hjälper inte några fonder. Man måste framför allt ha kunskaper och veta vad man ska göra, i synnerhet om det är bråttom.

Jag känner inte till att det här skulle vara något större problem. Jag har inte heller från Skogsstyrelsen hört några signaler om att så skulle vara fallet.

Anf. 113 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Eftersom jag blivit apostroferad vill jag göra några kommentarer. Vi är från Miljöpartiets sida inte på något vis, som moderaterna anför, mot skogsbruk. Det gäller en oändlig resurs, som vi naturligtvis ska värna på ett riktigt sätt. Just skogen är en del av det som vi anser är ekologiskt långsiktigt hållbart. Jag skulle tvärtom från Miljöpartiets sida vilja hävda att vi ser med största allvar på skogen och skogsbruket.

Jag vill också kommentera de 10 %. Sverige är medlem av Internationella naturvårdsunionen, IUCN, vilken som mål har slagit fast att alla medlemsländer nationellt ska avsätta 10 % av alla sina representativa naturtyper. Detta håller många u-länder och även Australien på att genomföra, och det vore väldigt märkligt om inte också Sverige skulle kunna ha ett sådant mål.

Jag delar Alf Erikssons uppfattning att det är möjligt att Sverige ska avsätta mer än 10 % av skogsmarken.

Anf. 114 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Det är klart att man undrar över vilka effekterna av de samlade förslagen från Miljöpartiet skulle bli för svenskt skogsbruk och

svensk ekonomi, förutom vad det kostar att göra dessa avsättningar. Man brukar räkna med att avverkning av en miljon kubikmeter skog genom hela kedjan av avverkning, förädling, transport osv. genererar 5 000 jobb.

Det är inte så särskilt svårt att räkna ut de samlade effekterna av de mycket långtgående krav på avsättningar som Miljöpartiet har i ett svenskt skogsbruk som redan tidigare inte har något att skämmas för när det gäller naturvård och biologisk mångfald.

Anf. 115 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Med anledning av Harald Nordlunds märkliga påstående och fråga till mig måste jag begära ordet. Han är ett levande bevis på att brist på verklighetsuppfattning är företrädd även i den här debatten.

Vi ställer oss självfallet bakom arbete för biologisk mångfald även i skogsbruket. Vi har pekat på att de frivilliga åtagandena i det här jobbet ger ett gott resultat och att man gör stora insatser. Jag säger dock att det någonstans måste finnas någon gräns. Carl G Nilsson har mycket riktigt pekat på skogsbrukets ekonomiska betydelse. Jag menar att det ur ekonomisk synpunkt, med tanke på livsutrymmet för människorna, är fråga om att lägga en död hand över stora områden.

Sätt 62 % av Uppsala län i reservat! Då kanske Harald Nordlund förstår vad jag menar med en ekonomiskt sett död hand. Vi måste skilja mellan äpplen och päron i den här debatten. Jag hade faktiskt inte väntat mig en så okunnig fråga.

Anf. 116 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Åke Sandström ändrade sig en del. Från talarstolen ordade Åke Sandström om att lägga en död hand över ett naturområde som man anser vara så värdefullt att det måste skyddas. Nu säger Åke Sandström att det är fråga om en ekonomiskt sett död hand. Skillnaden är avsevärd, och jag noterar förändringen i uttrycket. Det synsätt som han gav uttryck för från talarstolen skrämde mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 12 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.47 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

LU4 Sjöfylleri

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU5 Godtrosförvärv

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU6 Bostadsarrende, m.m.

Mom. 1 (bostadsarrende)

1. utskottet

2. res. (kd, m, c, fp)

Votering:

153 för utskottet

152 för res.

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 37 v

För res.: 68 m, 40 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 14 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU8 Immaterialrättsliga frågor

Mom. 3 (biotekniska uppfinningar)

1. utskottet

2. res. 1 (v, kd, c)

Votering:

197 för utskottet

108 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 68 m, 13 fp

För res. 1: 37 v, 40 kd, 16 c, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 14 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 5 (skydd för datorprogram)

1. utskottet

2. res. 2 (v, c)

Votering:

238 för utskottet

68 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 68 m, 40 kd, 13 fp
För res. 2: 37 v, 16 c, 15 mp
Frånvarande: 14 s, 14 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 6 (upphovsrätt i anställningsförhållanden)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

236 för utskottet

70 för res. 3

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 36 v, 40 kd, 15 c, 13 fp, 15 mp

För res. 3: 68 m, 1 v, 1 c

Frånvarande: 14 s, 14 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 8 (STIM)

1. utskottet

2. res. 5 (kd, m, c, fp)

Votering:

169 för utskottet

138 för res. 5

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 15 mp

För res. 5: 69 m, 40 kd, 16 c, 13 fp

Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 10 (arenarätt)

1. utskottet

2. res. 6 (kd)

Votering:

265 för utskottet

42 för res. 6

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 69 m, 35 v, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 6: 2 v, 40 kd

Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU5 Skogspolitik m.m.

Mom. 4 (äganderätt och ersättningsregler)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c)

Votering:

180 för utskottet

127 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 11 fp, 15 mp

För res. 1: 69 m, 40 kd, 16 c, 2 fp

Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 6 (översyn av skogsvårdslagen)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

255 för utskottet

52 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 69 m, 40 kd, 16 c, 13 fp

För res. 2: 37 v, 15 mp

Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 8 (avsättning till återväxtåtgärder)

1. utskottet

2. res. 3 (c)

Votering:

290 för utskottet

16 för res. 3

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 69 m, 37 v, 40 kd, 13 fp, 15 mp

För res. 3: 16 c

Frånvarande: 15 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 13 (viltskador, katastrofskydd m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, m,)

Votering:

198 för utskottet

109 för res. 4

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 2000/01:58
31 januari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 1 m, 37 v, 16 c, 13 fp, 15 mp
För res. 4: 1 s, 68 m, 40 kd
Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 16 (miljöanalys vid statliga skogsförvärv)

1. utskottet

2. res. 6 (fp)

Votering:

293 för utskottet

14 för res. 6

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 69 m, 37 v, 40 kd, 16 c, 14 mp

För res. 6: 13 fp, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 2 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 26 (regler för skogsbränning)

1. utskottet

2. res. 9 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

2000/01:63 Kvalificerad yrkesutbildning

14 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 26 januari

2000/01:222 av *Birger Schlaug* (mp) till finansminister Bosse Ringholm
Diskriminering av flyktingar i skattelagstiftningen

2000/01:223 av *Mikael Oscarsson* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Gåvor till ideella organisationer

2000/01:224 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Vård för gömda flyktingar

2000/01:225 av *Guðrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Hästar till slakt utomlands
den 29 januari

Prot. 2000/01:58
31 januari

2000/01:226 av *Margit Gennser* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Apoteket AB

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 februari.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 26 januari

2000/01:586 av *Guðrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Antalet naturreservatshandläggare

2000/01:587 av *Guðrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Åtgärder mot kadmium

2000/01:588 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kommunernas efterlevnad av konventionen om barns rätt

2000/01:589 av *Fanny Rizell* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Begränsningar i rätten att sälja tobak

2000/01:590 av *Karin Falkmer* (m) till näringsminister Björn Rosengren
OECD-granskning av regelförenklingsarbetet

den 30 januari

2000/01:591 av *Inger René* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kustsamhällen avfolkas

2000/01:592 av *Berit Adolfsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Förföljda och trakasserade kvinnor

2000/01:593 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Transportlänkar över Öresund

2000/01:594 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Skånes hamnar

2000/01:595 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Socialstyrelsen och patientperspektivet

2000/01:596 av *Carl Erik Hedlund* (m) till kulturminister Marita Ulvskog

Brandsäkerhet för kulturbyggnader och museer

2000/01:597 av *Carina Hägg* (s) till kulturminister Marita Ulvskog

Bevarande av veteranbåtar

2000/01:598 av *Margareta Cederfelt* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Utbyggnad av vägnätet runt Stockholm

2000/01:599 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Kosovoalbaner i serbiska fångelser

2000/01:600 av *Karin Falkmer* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Regelverket för företag

2000/01:601 av *Carina Adolfsson Elgestam* (s) till statsrådet Mona Sahlin

Åtgärder mot ensamarbete inom servicesektorn

2000/01:602 av *Ingemar Vänerlöv* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Närpolisreformen

2000/01:603 av *Sonja Fransson* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Olämpliga polisstuderande

2000/01:604 av *Åke Carnerö* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Miljöforskningens framtid

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 februari.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 30 januari

2000/01:564 av *Rigmor Stenmark* (c) till socialminister Lars Engqvist
Riksnormen för socialbidrag

2000/01:567 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Specialistläkare som fast läkarkontakt

den 31 januari

2000/01:520 av *Bengt Silfverstrand* (s) till finansminister Bosse Ringholm

Effekter av dubbelbeskattningsavtal med Danmark

2000/01:550 av *Elizabeth Nyström* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Folkbokföringslagen

2000/01:553 av *Håkan Juholt* (s) till utbildningsminister Thomas Östros
Avstängning av elever vid universitet och högskolor

2000/01:554 av *Birger Schlaug* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Fallet Annika Östberg

2000/01:555 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Etik och moral i skolan

2000/01:556 av *Dan Kihlström* (kd) till statsminister Göran Persson
Hotellkostnad i samband med konferensen I kamp mot intolerans

2000/01:559 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Ersättning för förrättning av borgerlig vigsel och registrering av partnerskap

2000/01:560 av *Henrik S Järrel* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ouppklarade brott

2000/01:561 av *Henrik S Järrel* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Utredning om ändring i atomansvarighetslagen

2000/01:562 av *Henrik S Järrel* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ränteskruvning

2000/01:563 av *Elizabeth Nyström* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ordningen inom kriminalvården

2000/01:568 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Avstängning från Polishögskolan

2000/01:569 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Polishögskolan

2000/01:570 av *Magnus Jacobsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Pirattillverkning och varumärkesintrång

2000/01:571 av *Margareta Cederfelt* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens resurser för att bevaka stora evenemang

2000/01:572 av *Krister Örnfjäder* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Gränskontroll för att upptäcka stöldgods

2000/01:576 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Systembolagets returburkshantering

2000/01:577 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Miljövänlig hantering av sopor

2000/01:581 av *Hillevi Larsson* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Olämpliga poliser

2000/01:582 av *Willy Söderdahl* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Omprioriteringar inom polisväsendet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 6 februari.

Prot. 2000/01:58
31 januari

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.16.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 23 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 68 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.47 och
andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

1 § Särskilt anordnad debatt om BSE (galna ko-sjukan) och om hanteringen av djur	1
Anf. 1 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	1
Anf. 2 ULF BJÖRKLUND (kd).....	1
Anf. 3 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	2
Anf. 4 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	5
Anf. 5 ULF BJÖRKLUND (kd).....	7
Anf. 6 INGVAR ERIKSSON (m).....	9
Anf. 7 JONAS RINGQVIST (v)	10
Anf. 8 ESKIL ERLANDSSON (c).....	12
Anf. 9 LARS LEIJONBORG (fp).....	14
Anf. 10 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	16
Anf. 11 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	18
Anf. 12 ULF BJÖRKLUND (kd).....	19
Anf. 13 INGVAR ERIKSSON (m).....	20
Anf. 14 JONAS RINGQVIST (v)	21
Anf. 15 ESKIL ERLANDSSON (c).....	22
Anf. 16 LARS LEIJONBORG (fp).....	23
Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	24
Anf. 18 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	25
Anf. 19 ULF BJÖRKLUND (kd).....	26
Anf. 20 INGVAR ERIKSSON (m).....	27
Anf. 21 JONAS RINGQVIST (v)	27
Anf. 22 ESKIL ERLANDSSON (c).....	27
Anf. 23 LARS LEIJONBORG (fp).....	28
Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	28
2 § Justering av protokoll.....	29
3 § Kompletteringsval till utbildningsutskottet.....	29
4 § Ansökan om ledighet, m.m.....	30
5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.....	30
6 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndsammanträde	30
7 § Sjöfylleri	30
Lagutskottets betänkande 2000/01:LU4	30
Anf. 25 CHRISTINA PETTERSSON (s).....	30
Anf. 26 ELVER JONSSON (fp).....	31
Anf. 27 CHRISTINA PETTERSSON (s) replik	32
Anf. 28 ELVER JONSSON (fp) replik	32
Anf. 29 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	33
(Beslut fattades under 12 §.).....	33
8 § Godtrosförvärv	33

Lagutskottets betänkande 2000/01:LU5.....	33
(Beslut fattades under 12 §.)	33
9 § Bostadsarrende, m.m.....	34
Lagutskottets betänkande 2000/01:LU6.....	34
Anf. 30 ELIZABETH NYSTRÖM (m)	34
Anf. 31 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	34
Anf. 32 VIVIANN GERDIN (c)	35
Anf. 33 NIKOS PAPADOPOULOS (s).....	35
Anf. 34 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	37
Anf. 35 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik.....	37
Anf. 36 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	37
Anf. 37 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik.....	38
Anf. 38 ELIZABETH NYSTRÖM (m) replik	38
Anf. 39 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik.....	38
Anf. 40 TANJA LINDERBORG (v).....	38
Anf. 41 INGEGERD SAARINEN (mp)	40
Anf. 42 TANJA LINDERBORG (v) replik	41
Anf. 43 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	42
Anf. 44 TANJA LINDERBORG (v) replik	42
Anf. 45 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	42
Anf. 46 NIKOS PAPADOPOULOS (s).....	42
(Beslut fattades under 12 §.)	43
10 § Immaterialrättsliga frågor.....	43
Lagutskottets betänkande 2000/01:LU8.....	43
Anf. 47 HENRIK S JÄRREL (m).....	43
Anf. 48 TASSO STAFILIDIS (v).....	44
Anf. 49 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	46
Anf. 50 VIVIANN GERDIN (c)	48
Anf. 51 ANA MARIA NARTI (fp).....	49
Anf. 52 ANDERS BERGLÖV (s).....	50
Anf. 53 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	53
Anf. 54 ANDERS BERGLÖV (s) replik	53
Anf. 55 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	53
Anf. 56 ANDERS BERGLÖV (s) replik	53
Anf. 57 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	54
Anf. 58 ANDERS BERGLÖV (s) replik	54
Anf. 59 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	54
Anf. 60 ANDERS BERGLÖV (s) replik	54
Anf. 61 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	55
Anf. 62 ANDERS BERGLÖV (s) replik	55
Anf. 63 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	55
Anf. 64 ANDERS BERGLÖV (s) replik	55
Anf. 65 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	55
Anf. 66 ANDERS BERGLÖV (s) replik	56
Anf. 67 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	56
Anf. 68 ANDERS BERGLÖV (s) replik	56
Anf. 69 INGVAR SVENSSON (kd).....	57
Anf. 70 TASSO STAFILIDIS (v).....	60
Anf. 71 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	60

Anf. 72 ANDERS BERGLÖV (s).....	60
Anf. 73 INGVAR SVENSSON (kd)	60
(Beslut fattades under 12 §.).....	60
11 § Skogspolitik m.m.....	61
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU5	61
Anf. 74 CARL G NILSSON (m).....	61
Anf. 75 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	62
Anf. 76 INGER STRÖMBOM (kd)	63
Anf. 77 ÅKE SANDSTRÖM (c).....	65
Anf. 78 HARALD NORDLUND (fp).....	67
Anf. 79 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	69
Anf. 80 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	69
Anf. 81 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	69
Anf. 82 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	69
Anf. 83 GUDRUN LINDVALL (mp).....	69
Anf. 84 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	72
Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	72
Anf. 86 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	73
Anf. 87 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	73
Anf. 88 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	73
Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	73
Anf. 90 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	74
Anf. 91 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	74
Anf. 92 CARL G NILSSON (m) replik.....	74
Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	75
Anf. 94 CARL G NILSSON (m) replik.....	75
Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	75
Anf. 96 ALF ERIKSSON (s).....	76
Anf. 97 CARL G NILSSON (m) replik.....	78
Anf. 98 ALF ERIKSSON (s) replik	78
Anf. 99 CARL G NILSSON (m) replik.....	78
Anf. 100 ALF ERIKSSON (s) replik	78
Anf. 101 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	78
Anf. 102 ALF ERIKSSON (s) replik	79
Anf. 103 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	79
Anf. 104 ALF ERIKSSON (s) replik	79
Anf. 105 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	79
Anf. 106 ALF ERIKSSON (s) replik	79
Anf. 107 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	80
Anf. 108 ALF ERIKSSON (s) replik	80
Anf. 109 INGER STRÖMBOM (kd) replik	80
Anf. 110 ALF ERIKSSON (s) replik	80
Anf. 111 INGER STRÖMBOM (kd) replik	81
Anf. 112 ALF ERIKSSON (s) replik	81
Anf. 113 GUDRUN LINDVALL (mp).....	81
Anf. 114 CARL G NILSSON (m) replik.....	81
Anf. 115 ÅKE SANDSTRÖM (c).....	82
Anf. 116 HARALD NORDLUND (fp).....	82
(Beslut fattades under 12 §.).....	82

12 § Beslut om utskottsärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	83
LU4 Sjöfylleri	83
LU5 Godtrosförvärv	83
LU6 Bostadsarrände, m.m.	83
LU8 Immaterialrättsliga frågor	83
MJU5 Skogspolitik m.m.	85
13 § Bordläggning.....	86
14 § Anmälan om interpellationer	86
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	87
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	88
17 § Kammaren åtskildes kl. 15.16.	90

